

Liviu PLEȘA

Epurarea din Securitate a cadrelor de origine evreiască (1960-1961)

Purge of Jewish personnel from the Securitate (1960-1961)

The study concerns about the internal context and the real stages of the process of quasi-total removal from the Securitate of Jewish employees in 1960 and 1961.

Jewish officers and warrant officers were removed from the Securitate, being blamed for a wide range of problems: past „biographical spots”, past membership in a Zionist organization or attending their activities, the existence of relatives established in capitalist states, and behavioural and professional deviations. Many of these accusations were in fact mere pretexts, useful for achieving the goal desired by the political power and the leadership of the Securitate: the total purge of the Jewish staff from the Securitate.

For the process of purging the Jews would not be brutal and its anti-Semitic character would not be obvious, the Securitate leadership - at the indications of political power - carried it into effect during several stages, usually monthly or bimonthly, carried out between March 1960 and March 1961.

Besides, the purge was achieved through several solutions: removal from the Securitate, the purpose being also to camouflage the anti-Semitic character of the process. Thus, Jewish employees were either transferred directly to the reserve, or retired at the age limit, retired in case of illness, transferred to other M.A.I. (quasi-majority in the Militia), from where they were then expelled after a maximum of two years.

At the end of this purge operation, there was still a tiny number of Jews in the Securitate, we think that of a sub-decimal order. The quasi-total removal of the Jews from the Securitate, followed, in just one year, by the removal from the M.A.I. of the Securitate personnel who had been transferred to other units in the ministry, denotes that the political power and the leadership of the Securitate applied an anti-Semitic administrative measure.

Etichete: sionism, emigrare, „rude necorespunzătoare”, antisemitism

Keywords: Zionism, emigration, „inappropriate relatives”, anti-Semitism

Epurarea totală a etnicilor evrei din rândul cadrelor Securității este una dintre problemele istoriei contemporane românești mai puțin

cunoscută. Petrecut la începutul deceniului șapte, momentul nu a beneficiat până în prezent de o tratare sistematică, și asta din mai multe motive, dar, îndeosebi, din lipsa accesului la arhivele de cadre ale fostei Securități¹. Însă, nu firavul istoric al cercetărilor științifice reprezintă motivul principal al redactării materialului de față, ci relevanța subiectului, atât pentru istoria contemporană a României, cât și pentru istoria minorității evreiești din România și, totodată, pentru istoria regimului comunist din țara noastră. De asemenea, sperăm că elucidarea unor goluri în cunoașterea istorică a perioadei tratate în prezentul studiu va permite îndeosebi o mai bună echilibrare a discursului științific referitor la atitudinea regimului comunist față de minorități, dar va oferi și noi informații privind politica de cadre a Securității. Opinăm că relevarea documentată a atitudinii intransigente de la debutul anilor '60 a regimului comunist față de cadrele Securității de origine evreiască poate completa celelalte aspecte concrete ale politicii ofensive a P.M.R. față de etnicia evrei din țară (epurarea evreilor din aparatul ideologic, propagandistic și cultural, procesele funcționarilor evrei din comerțul exterior²), ajutând la edificarea unei imagini cât mai apropiate de realitatea istorică și, eventual, oferind explicații suplimentare pentru emigrarea unui foarte mare număr de evrei din România în acei ani și în perioada următoare. Nu în ultimul rând, studiul nostru are în vedere și impactul epurării angajaților evrei din Securitate asupra politicii de cadre a instituției, care a fost destul de semnificativ – având în vedere faptul că un mare număr al ofițerilor evrei epurați dețineau funcții de conducere în aparat – și care constituie unul dintre primii pași, fortuit, însă, către

¹ Subiectul a fost abordat abia recent, dar ca o subtemă în cadrul unui studiu, de către Nicolae Ioniță (un cercetător cu ample, documentate și bine argumentate contribuții istoriografice referitoare la politica de cadre a Securității), care constată existența unui fenomen de îndepărtare masivă din Securitate a angajaților cu origine evreiască, fără a analiza, însă, amploarea acestuia și fazele concrete de desfășurare, la care se adaugă și faptul că nicăieri nu este prezentată vreo opinie referitoare la cauzele care l-au declanșat și a contextului politic în care acesta s-a produs, ceea ce desigur că viciază apoi – în opinia noastră – și interpretarea concludivă dată faptului istoric amintit (Nicolae Ioniță, *Politica de cadre în Securitate (1948-1989). Româнизare? (I)*, în „Caietele CNSAS”, anul X, nr. 2, (20)/2017, București, Editura C.N.S.A.S., pp. 211-268).

² A se vedea recentul și excelentul volum publicat de Veronica Rozenberg, *Procesele economice ale funcționarilor evrei din Comerțul Exterior: 1960-1964*, Cluj Napoca, Editura Mega, 2018.

edificarea noii politici de cadre în Securitate, vizibilă de la debutul deceniului șapte.

Încă de la început ținem să precizăm faptul că cercetarea noastră, deși relativ amplă, nu este încă finalizată. În materialul de față dorim să prezentăm principalele fapte istorice (momentele în care epurarea cadrelor evreiești din Securitate a fost transpusă în practică – ea având loc în „valuri”), să reliefăm tiparele prin care operațiunea a fost desfășurată și „actorii” decizionali și executivi implicați, precum și să expunem contextul intern, premisele acțiunii și mai ales concluziile la care am ajuns până în momentul de față. Pentru primele aspecte vom oferi și câteva exemple concrete, doar cu rolul de a indica suportul argumentativ, nedorind să intrăm prea mult în consistenta bază documentară adunată, pe care intenționăm să o expunem pe larg într-un eventual volum dedicat temei sau în studii ulterioare. Prezentul studiu are, așadar, în principal rolul de a supune subiectul atenției specialiștilor, în speranța obținerii unor reacții științifice care să corecteze eventualele concluzii eronate, care să ofere sugestii de investigație documentară și, mai ales, care să propună abordări interpretative suplimentare.

Pentru a oferi câteva explicații, ținem să arătăm că cercetarea inițială am început-o după ce – în timpul documentării pentru alte teme – am observat faptul că la 1 martie 1960 – cu prilejul reorganizării M.A.I., ca efect al noii împărțiri administrativ-teritoriale a României – un mare număr de ofițeri evrei au fost trecuți în rezervă sau transferați la Miliție. În acel moment, am dorit să realizăm un studiu de mică anvergură, care să surprindă și să documenteze aspectul amintit. Cercetarea extinsă a aceluși moment limitat – îndeosebi în A.C.N.S.A.S. în dosarele privind probleme de cadre ale fostei Securității (fondurile D.M.R.U. a M.I., D.S.J. a M.I., Cadre și Documentar) – ne-a indicat, însă, faptul că problema era mult mai amplă și mai complexă și, mai ales, că îndepărtarea din Securitate a cadrelor de origine evreiască s-a desfășurat sinuos, dar fără oprire (sau mai exact cu false pauze), pe parcursul a mai multor ani, ceea ce-a transformat-o, în final, într-o adevărată epurare pe criterii etnice. Începută timid în toamna anului 1959, epurarea evreilor din Securitate s-a desfășurat în mai multe etape majore pe parcursul anilor 1960 și 1961, continuând apoi punctual în 1962 și în anii următori (dar asta numai pentru că nu mai rămăseseră decât extrem de puțini ofițeri, subofițeri și angajați civili evrei care să fie dați afară). Dată fiind amploarea temei și mai ales a specificităților ei (pe care le vom detalia mai jos), am considerat că este dificil de tratat în mod exhaustiv în cadrul unui studiu, întrucât considerăm că doar prezentarea pe larg a cât mai multor cazuri de cadre

cu origini evreiești epurate poate oferi cu adevărat imaginea corectă a momentului istoric de care ne ocupăm. Din acest motiv, cum deja am amintit, intenționăm să tratăm subiectul într-un volum aparte, prezentul studiu având rolul de a expune sintetic tema și de a prezenta concluziile la care am ajuns, în speranța obținerii unor reacții critice care să ne ajute în demersul nostru științific.

Momentul politic

De la finalul celui de Al Doilea Război Mondial și până către 1948, inclusiv după crearea statului Israel, România a acordat etnicilor evrei permisiunea de a emigra aproape fără restricții³. În fapt, această atitudine a României practic n-a reflectat decât integrarea ei în politica generală a țărilor comuniste est-europene față de evrei, politică stabilită la Moscova de către Stalin și liderii P.C.U.S., care sperau că un aflux în Israel de evrei comuniști, socialiști sau de stânga, proveniți din statele deja comunizate, va permite creșterea influenței politice interne a P.C. Israelian și, eventual, chiar accesarea acestuia la guvernare. Pe deasupra, U.R.S.S. dorea ca prin sprijinirea creării statului Israel să-și atragă susținerea evreilor din întreaga lume, în detrimentul Marii Britanii, care acceptase cu mare greutate înființarea noului stat. În scurt timp, însă, către finalul anului 1948, după ce Stalin nu și-a văzut așteptările confirmate, Israelul apropiindu-se de S.U.A., liderul de la Kremlin s-a reorientat spre statele arabe și, prin urmare, nu doar că n-a mai privit cu aceeași bunăvoință statul evreu, dar chiar l-a considerat în mod automat ca fiind un stat ce acționa integral în subordinea „puterilor imperialiste” și, prin extindere, această viziune maniheistă a fost aplicată imediat asupra tuturor organizațiilor evreiești. În acei ani, când toți liderii importanți ai P.M.R. executau cu maximă promptitudine toate directivele primite de la Moscova, România s-a pliat și ea imediat pe această optică politică, ceea ce s-a reflectat atât în relațiile externe, cât și în politica internă.

³ La ședința din 11 ianuarie 1946 cu responsabilii C.D.E. și ai altor organizații de masă afiliate P.C.R., Vasile Luca declara referitor la dorința evreilor de a emigra: „Noi nu suntem împotriva plecării, tocmai pe baza dreptului lor, pentru că oamenii caută o ieșire (...) dacă evreei de aici vor să plece, treaba lor (...) Dacă vor să plece, noi nu negăm dreptul lor” (Lucian Năstasă – coord., Andreea Andreescu, Andreea Varga – eds., *Minorități etnoculturale. Mărturii documentare. Evreii din România 1945-1965*, cuvânt înainte de Liviu Rotman, Cluj, Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală, 2003, pp. 179, 182).

Odată modificată decizia politică, dar și ca efect al numărului foarte mare de cereri de emigrare depuse de etnicii evrei, autoritățile române au introdus tot mai multe restricții la emigrare, pentru ca, în octombrie 1951, să sisteze total aprobarea oricărei cereri de emigrare, iar evreii ale căror solicitări fuseseră deja aprobate de M.A.I. aveau să primească un termen de șase luni pentru a părăsi țara⁴. În total, se estimează că, în perioada 1948-1952, din România au emigrat cca. 120.000 etnici evrei⁵.

Piedicile puse emigrării de către autoritățile române au generat reacții în rândul comunității evreiești, atât a celei din România, cât și din afara țării. În țară, în februarie 1949, asociațiile evreiești – cu precădere cele sioniste – au organizat trei săptămâni de proteste publice în masă, care au culminat la 17 februarie 1949 cu o mare demonstrație de protest la București, la care au participat cca. 20.000 de evrei⁶. Desigur, un asemenea moment, care avea și un important relief de protest politic, nu putea fi ignorat de regimul comunist și nu putea rămâne fără urmări. Chiar a doua zi a fost convocată o ședință a Secretariatului C.C. al P.M.R., având ca subiect tocmai problema organizațiilor sioniste, referitor la care Gheorghiu-Dej s-a pronunțat foarte tranșant: „Trebuie să fie dizolvate toate ciupercile pe care le-am lăsat să crească și urmărite ca organizații fasciste. Conducătorii lor să fie chemați și scuturați, pentru că sunt cetățeni români”⁷.

Unde anume trebuia liderii sioniști să fie „chemați și scuturați” nu mai era necesar să fie precizat, întrucât tuturor liderilor P.M.R. le era foarte clar: la Securitate. De altfel, chiar în aceeași zi, 18 februarie 1949, Securitatea a și arestat trei cetățeni israelieni, pe care a început să-i ancheteze, învinuindu-i de spionaj în favoarea statului Israel⁸.

Și aici ajungem la adevăratul factor politic major care a influențat decisiv deciziile luate în perioada 1949-1953 de conducerea P.M.R., în ceea

⁴ Robert Levy, *Gloria și decăderea Anei Pauker*, traducere de Cristina Pupeza și Ioana Gagea, Iași, Editura Polirom, 2002, p. 153.

⁵ Mihnea Berindei, Dorin Dobrințu, Armand Goșu (eds.), *Istoria comunismului din România: documente. Perioada Gheorghe Gheorghiu-Dej (1945-1965)*, București, Editura Humanitas, 2009, p. 98.

⁶ R. Levy, *op. cit.*, p. 149.

⁷ *** *Stenogramele ședințelor Biroului Politic al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român*, vol. II, 1949, studiu introductiv de Ioan Scurtu, Arhivele Naționale ale României, București, 2003, p. 83.

⁸ R. Levy, *op. cit.*, p. 149.

ce privește emigrarea evreilor în special și comunitatea evreiască în general: acum Stalin – și implicit toate statele comuniste – privea Israelul ca un stat inamic, aflat în tabăra pro-occidentală. La 20 noiembrie 1948, U.R.S.S. a anunțat interzicerea Comitetului Antifascist Evreiesc, făcând public unul dintre primele semnale politice prin care-și anunța reorientarea atitudinii politice față de evrei. Politicului i s-a dat imediat și o „argumentație” ideologică și, ca urmare, în întregul bloc comunist s-a trecut la atacarea deschisă și publică a sionismului, curent ce data din a doua parte a sec. XIX și care considera că rezolvarea problemei evreiești în lume – dar mai ales în statele în care minoritatea era abuzată sau discriminată – se poate realiza doar prin emigrarea în Palestina. În acord cu directivele primite de la Moscova, la 12 decembrie 1948 C.C. al P.M.R. a făcută publică *Rezoluția în problema națională*, pe care tocmai o adoptase, în care erau dur atacați și „sioniștii naționaliști evrei”. Astfel, liderii sioniști erau acuzați deoarece, „cu ajutorul unei propagande criminale” și cu sprijinul agenților „imperialismului anglo-american”, ar fi împiedicat „procesul de încadrare a maselor evreiești în munca constructivă democratică” și ar fi dus „permanent o acțiune de sabotare” a C.D.E.⁹. Imediat, rezoluția a fost prelucrată cu întregul activ al C.D.E.¹⁰. Anumite măsuri de tip represiv fuseseră luate chiar mai devreme, începând de la finalul lunii noiembrie 1948, așadar imediat după ce devenise vizibilă noua atitudine a U.R.S.S., autoritățile române trecând la desființarea anumitor organizații sioniste, iar Securitatea, la arestarea unor lideri sioniști locali și la confiscarea unor arhive ale asociațiilor sioniste¹¹.

În România, curentul sionist era activ de peste șapte decenii (la primul congres sionist din țară, ținut la Focșani, în 1881, au participat reprezentanți ai unui număr de 36 de organizații sioniste românești) și s-a dezvoltat foarte mult în primele decenii ale sec. XX, atât ca efect al impulsurilor și susținerii date de organizațiile sioniste internaționale (Organizația Sionistă Mondială, Jewish Colonization Association, W.I.Z.O. ș.a.), cât și ca urmare a existenței perspectivei reale (deschisă de Declarația Balfour, cuprinsă, ulterior, în Tratatul de la Sèvres) de creare a unui stat evreiesc în Palestina. Chiar dacă partidele politice create de comunitățile evreiești în perioada interbelică (Uniunea Evreilor Români, Partidul Evreiesc ș.a.) au evitat de regulă să se poziționeze deschis de

⁹ Florin C. Stan, *România-Israel. Relații bilaterale (1948-1991)*, Cluj, Editura Argonaut, 2016, pp. 52-53.

¹⁰ L. Nastasă, *op. cit.*, p. 39.

¹¹ *Ibidem*, pp. 39-40.

partea sionismului, începând mai ales din deceniul trei activitatea profesionistă a evreilor din țară a fost foarte efervescentă, fiind înființate extrem de multe organizații și asociații, care la rândul lor editau publicații, organizau școli și cursuri de învățare a limbii ebraice și de popularizare a culturii evreiești și a istoriei evreilor, dar și tabere și ferme de pregătire intensivă în diverse meserii și profesii considerate a fi necesare pentru a trăi în Palestina după emigrare. Pentru a atrage un număr cât mai mare de evrei, ținta predilectă fiind tinerii (inerent preferați pentru emigrare), activitatea acestor organizații și asociații era extrem de variată: conferințe și prelegeri pe diferite teme, ceaiuri și petreceri dansante, concerte, spectacole muzicale și de teatru, evenimente culturale, activități sportive etc. Din aceleași motive, organizațiile sioniste au fost și extrem de diversificate ca profiluri și nuanțe, ele fiind de diferite orientări: religioase (cum ar fi Hapoel Hamizrachi și Mizrachi), de tineret (Gordonia), muncitorești, de femei (W.I.Z.O. România), sportive (Maccabi). De asemenea, acopereau întregul spectru politic, regăsindu-se asociații de dreapta (Bethar, Menora) și centriste, dar îndeosebi de stânga, sionist-socialiste (precum: Ichud, Hașomer Hațair, Haoved Hazioni – muncitorească – sau Borochova).

În perioada interbelică, toate aceste organizații sioniste au avut un succes deosebit în rândul comunităților evreiești din România, accentuat de contextul favorabil, deschis de obținerea de către etnicii evrei a dreptului real de a primi cetățenia română, care a atras după sine dobândirea în sfârșit a drepturilor politice, dar și ridicarea diverselor restricții de natură culturală, economică sau privind accesul în sistemul de învățământ de stat. Mai ales tinerii frecventau în număr foarte mare manifestările organizate de asociațiile sioniste, bucurându-se de satisfacțiile unei foarte diversificate și ardente vieți comunitare cultural-religios-politice, chiar dacă în fundal era vizibilă creșterea în intensitate a curentului antisemit din România, care nu de puține ori s-a manifestat și direct, prin violente atacuri fizice asupra evreilor, magazinelor acestora sau sinagogilor. Pe acest fond de intensă viață comunitară au găsit un foarte bun teren de receptare – îndeosebi printre tineri – ideile de formare spirituală în cultura iudaică, învățarea limbii ebraice, popularizarea istoriei evreilor etc., toate diseminate de organizațiile sioniste.

Activitatea organizațiilor sioniste din România a scăzut brusc în intensitate – cel puțin în plan public – pe la finalul deceniului patru, când regimurile politice din țară au început să emită și să aplice tot mai multe prevederi legale cu caracter antisemit. Începând din 1945, ele și-au reluat, însă, din plin activitatea, profitând și de faptul că P.C.R. nu se opunea

deschis emigrării în Palestina (piedicile reale venind din partea Marii Britanii). Desigur, un rol important în captarea bunăvoinei regimului comunist l-au avut acele asociații sioniste care erau de orientare socialistă sau chiar pro-comunistă. Spre exemplu, în 1945, într-un apel către membrii și susținătorii săi, Borochowa insera numeroase citate din Lenin și Stalin, militând în continuare pentru emigrare, dar pentru o emigrare care să aibă ca final crearea în Palestina a unui stat evreiesc de orientare cel puțin socialistă („noi trebuie să pregătim, să educăm masele evreiești-sioniste, în vederea cristalizării lor în Ereț într-un cadru de viață socialistă și deci colectivă”¹²), ceea ce, desigur – cum deja am amintit –, se plia foarte bine pe dorințele lui Stalin și, ca atare, și pe cele ale conducerii P.C.R. În acest context relativ favorabil, organizația sionist-socialistă Hașomer Hațair și-a creat și un vehicul politic care să-i susțină ideologia, Partidul Mișmar, care ulterior s-a atașat C.D.E. și în 1946 a reușit chiar să impună un deputat „votat” de populație pe lista B.P.D.¹³.

Ampla dezvoltare a organizațiilor sioniste, precum și faptul că acestea nu doar că erau foarte active și deloc controlabile, dar chiar „mutau” interesele comunității evreiești în direcții care nu erau congruente cu cele ale regimului comunist, a determinat conducerea P.C.R. să treacă la crearea C.D.E., ca o organizație de masă anexă a partidului, înființată cu scopul de a reduce priza la masele evreiești a organizațiilor sioniste și de a atrage din punct de vedere politic un număr cât mai mare de evrei de partea P.C.R. și a noii puteri politice. O declarație a Anei Pauker din 17 iunie 1945 credem că este edificatoare în acest sens: „Împotriva nenumăratelor organizații evreiești, sioniste în cea mai mare parte, noi am creat acum un comitet democrat al evreimii, care abia acum își începe activitatea. Dacă în chestia ungușilor, a șovinismului român și ungușesc, ne-am preocupat și am fost activi, pe acest tărâm, pe chestia evreiască, am cam adormit, am rămas în urmă și ne-a crescut pe cap”¹⁴.

C.D.E. a fost înființat la 22 iulie 1945, cu scopul declarat „pentru a contrabalansa, într-o primă etapă, influența celorlalte organisme reprezentative ale evreilor (Partidul Evreiesc, Organizația Sionistă,

¹² *Ibidem*, p. 86.

¹³ *Ibidem*, p. 31.

¹⁴ Lucian Nastasă (coord.), Andreea Andreescu, Andreea Varga (eds.), *Minorități etnoculturale. Mărturii documentare. Maghiarii din România (1945-1955)*, Cluj, Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală, 2002, p. 124.

Uniunea Evreilor Români)¹⁵. Vasile Luca, unul dintre cei mai lipsiți de scrupule lideri ai P.C.R., le explica conducătorilor C.D.E. faptul că P.C.R. le recunoștea evreilor dreptul la emigrare, dar că, până ce sosea momentul plecării din țară, partidul avea nevoie de sprijinul lor din punct de vedere politic, iar rolul C.D.E. era tocmai acela de a canaliza masele evreiești în această direcție: „Voi trebuie să reprezentați interesele maselor evreiești, nu pe linie națională, ci pe linia revendicărilor sociale, economice, culturale, împreună cu celelalte forțe democratice (...) Trebuie să fim dialectici. Căutăm să atragem pe evrei alături de noi, pentru democrație, pentru revendicările nu ale lui Filderman și ale bandei lui capitaliste, ci a maselor nevoiașe, mai mult din Ulița Evreiască decât din Lipscani. Aceasta e linia. Deci, noi recunoaștem dreptul celui ce vrea să plece de a pleca, dar până ce ești aici, lucrează cu noi (...) Trebuie să fim elastici și să nu jignim sentimentul național creat deja la anumite categorii de evrei, dar nici nu sprijinim întărirea lui. Ne ocupăm cu mobilizarea elementelor sărace, pentru sprijinirea revendicărilor lor”¹⁶.

În primii ani, C.D.E. nu a reușit, însă, să-și îndeplinească cu succes „misiunea” politică ce-i fusese încredințată de către conducerea P.C.R., organizația având o slabă influență în cadrul comunității evreiești, astfel încât, nu de puține ori, liderii partidului aflat la putere, și mai ales Vasile Luca (cel care în acea perioadă avea ca sarcină politică coordonarea tuturor organizațiilor de masă afiliate P.C.R.), au adus critici dure liderilor C.D.E. și faptului că aceștia nu doar că nu reușeau să facă breșe în rândul organizațiilor sioniste, dar acestea chiar începeau să se coalizeze în afara controlului puterii politice¹⁷.

Dar, în pofida activismului organizațiilor sioniste și a debilității C.D.E., P.C.R. a reușit să atragă de partea sa un număr din ce în ce mai mare, în timp, de membri ai comunităților evreiești. Perioada 1945-1948 a fost, în general, una destul de fluidă din punct de vedere politic, mai ales

¹⁵ L. Nastasă, *Minorități... Evreii...*, p. 29.

¹⁶ Declarație făcută către reprezentantul C.D.E. la ședința cu organizațiile de masă din 11 ianuarie 1946 (*ibidem*, pp. 181-182).

¹⁷ Vasile Luca la ședința cu liderii C.D.E. din 19 februarie 1946: „C.D.E. nu a stărui, nu a dus o luptă serioasă, ca să se simtă că există. Pentru că, dacă se simțea că există, ar fi avut și autoritate și ar fi fost susținut de mase și ca rezultat concret s-ar fi ajuns la izolarea lui Filderman și a lui Zissu. Dar dacă noi nu am făcut acest lucru, când așteptăm ca altcineva să-l izoleze pe Filderman de evrei (...) De ce să facem noi unitate între Zissu și Filderman, ca să meargă împotriva noastră? (...) Oare nu suntem noi vinovați că Filderman s-a dus la reacțiune după 23 august?” (*ibidem*, pp. 200-201).

În primii ani, opțiunile politice ale unui număr ridicat de cetățeni ai României fiind diversificate și schimbătoare, acestea modificându-se – mai exact, ajustându-se – evoluției contextului politic. În acest cadru, nu puțini au fost etnicii evrei care și-au modificat sensibil opțiunile politice, proces favorizat de faptul că regimul comunist nu doar că le acorda (și respecta) drepturi politice și civile reale, dar era, totodată, și prima putere politică din istoria României care-i promova în funcții superioare în aparatul guvernamental, instituțional și administrativ de stat și, pe deasupra, nu făcea nici discriminări oficiale pe bază de sex. În afara notoriului exemplu al Anei Pauker, încă din 1945 un număr relativ ridicat de evrei au fost numiți în funcții în diverse instituții și nu de puține ori chiar în posturi de conducere, inclusiv de vârf. De asemenea, etnici evrei au fost aleși și în funcții de conducere în P.C.R., în aparatul partidului sau în formațiunile satelite P.C.R., ceea ce implică – P.C.R. fiind practic singurul deținător al puterii politice – aducea ocupanților acestor poziții și o influență politică reală și semnificativă.

Pentru unii membri ai comunității evreiești din țară se deschidea, astfel, perspectiva reală de a se realiza din punct de vedere politic, profesional și social și, parțial, chiar și din punct de vedere economic (îi avem în vedere pe cei proveniți din clasele sărace) și în România. Pentru aceste categorii de persoane părea a fi mult mai atrăgătoare rămânerea în țară, în speranța de a beneficia de contextul intern favorabil, decât incertitudinile unui trai nou în Israel (sau, mai exact, decât certitudinea unor primi ani dificili). Acest cadru a determinat în rândul anumitor evrei – la fel ca și printre numeroși români sau alți minoritari – schimbări de aderență de la un tip de organizație la altul, uneori chiar în decurs de o lună-două, după cum li se părea că perspectivele deschise de frecventarea acestora se pliau mai bine pe aspirațiile lor individuale. Sensul aflului final a fost, însă, practic unilateral, dinspre organizațiile sioniste către P.C.R./P.M.R. și U.T.M. sau formațiunile politice satelite acestuia (C.D.E., Uniunea Patrioților, P.M.P.), singurele care, în acea perioadă, puteau avea rolul real de trambulină politică, profesională sau socială. Mulți dintre viitorii activiști ai P.C.R./P.M.R. și U.T.M., ca și dintre noii angajați ai instituțiilor de stat comunizate, au gravitat inițial în jurul multitudinii de organizații sioniste, fiind prinși și ei de valul de activism comunitar ce avea ca scop emigrarea în Israel, pentru ca, ulterior, după ce regimul comunist avea să le ofere posibilitatea reală de a se afirma politic și profesional și în țară, să se apropie de noua putere politică instalată în 1945. De menționat este și faptul, remarcat adeseori în fișele de cadre consultate, că mulți dintre etnicii evrei care în primii ani după Al Doilea

Război Mondial trecuseră din punct de vedere politic de partea noii puteri (indiferent de motivele și interesele pentru care au făcut-o) au depus multă energie în activitățile politice pe care le-au desfășurat; această constatare denotă – în opinia noastră – că multe dintre aceste persoane chiar crezuseră sincer că în România comunistă urma să fie creată o societate nouă, radical mai bună decât acelea din trecut, în care discriminările etnice, sociale și politice urmau să fie eliminate.

Întrucât suntem pe acest palier, reamintim faptul bine-cunoscut că, după instalarea guvernului Groza, în organele de Siguranță a fost încadrat un număr semnificativ de etnici evrei, mulți dintre aceștia în funcții de conducere, inclusiv superioare, centrale sau regionale. Pentru majoritatea acestora, intrarea în aparatul de Siguranță a însemnat o ascensiune din punct de vedere profesional și social, precum și deschiderea perspectivei dezvoltării unei cariere de tip militar. În anii 1945 și 1946, în anumite zone ale țării, cu precădere în Nordul Moldovei, unde ponderea etnicilor evrei era semnificativă în cadrul populației locale, numărul angajaților evrei din structurile locale de Siguranță era mare, chiar majoritar uneori. Nu vom detalia cauzele încadrării unui număr ridicat de evrei în organele centrale și locale ale Siguranței și apoi ale Securității, acestea fiind multiple și diverse: mulți dintre ei aveau o bună pregătire școlară (facultate sau liceu), au beneficiat de un plus de compasiune în contextul expunerii ororilor Holocaustului și a abuzurilor la care fuseseră supuși și în România, chiar inexistența în anumite zone a unor suficiente persoane de altă etnie care să nu fi fost „pătate” din cauza activității politice din trecut (legionari, P.N.Ț., P.N.L.) etc.

Subiectul ponderii evreilor în structurile represive în primii ani ai regimului comunist (incluzându-l și pe cel aferent procentului funcțiilor cu putere decizională reală deținute de aceștia) este complex și a fost tratat și de alți cercetători¹⁸, motiv pentru care preferăm ca în acest studiu să ne limităm la considerațiile expuse, întrucât intenționăm să-l detaliem cu un alt prilej, când dorim să facem și o analiză critică a istoriografiei acestui aspect, digresiuni care ar încărcă prea mult prezentul text. Ceea ce

¹⁸ Liviu Țârău, *Instaurarea comunismului în România și evreii*, în „Anuarul Institutului de Istorie din Cluj-Napoca”, tom XXXV/1996, pp. 289-302; Teșu Solomonovici, *Securitatea și evreii. Despre călăi și despre victime*, vol. I, București, Editura Ziua, 2003; Florian Banu, *Prezența minoritarilor evrei în structurile Securității – între mit și realitate*, în Vasile Ciobanu, Sorin Radu (coord.), *Partide politice și minorități naționale din România în secolul XX*, vol. III, Sibiu, Editura Technomedia, 2008, pp. 320-330.

reținem, însă, pentru tema noastră este constatarea că există o probabilitate ridicată ca un procent semnificativ dintre etnicii evrei încadrați în Siguranță/Securitate în anii 1945-1948 să fi activat anterior, pe perioade de timp mai scurte sau mai lungi, în una din multele organizații sioniste ce ființau în țară ori să fi gravitat în jurul acestora, frecventându-le ocazional, cu prilejul unor diverse manifestări non-politice, care suscitau în mod firesc un interes mai mare în rândul tinerilor din comunitățile evreiești (petreceri dansante, competiții sportive, excursii, spectacole etc.).

Revenind la decizia politică luată de conducerea P.M.R. la 18 februarie 1949, de a dizolva organizațiile sioniste și de a-i „scutura” pe liderii acestora, trebuie făcută precizarea că acest act politic a prins Securitatea complet nepregătită. Până la finalul anului 1948, activitatea informativă a Securității în problema sionistă fusese practic infimă, ca să nu spunem inexistentă, cauza principală rezidând în faptul că instituția represivă nu primise de la puterea politică nicio directivă de a lua măsuri împotriva organizațiilor sioniste și a liderilor acestora, conducătorii Securității conchizând, prin urmare, că activitatea lor nu deranja regimul comunist, care avea destule alte ținte politice în atenție (legionari, țărăniști, liberali).

La 2 martie 1949, pentru a transpune în practică decizia politică adoptată de Secretariatul C.C. al P.M.R. și pentru a-i da consistența informativ-operativă aferentă, Teohari Georgescu a organizat o ședință cu principalii lideri ai D.G.S.P.: directorul general gen.-lt. Pintilie, subdirectorii generali gen.-mr. Nicolschi și gen.-mr. Mazuru, precum și col. Birtaş, șeful Direcției I Informații interne (cea care avea în atribuții și problema sionistă). După ce a recunoscut deficiențele acțiunilor Securității în acest domeniu („arată că problema sionistă ne-a scăpat oarecum din obiectiv, din cauză că am considerat organizațiile sioniste ca fiind mai puțin periculoase decât celelalte”), conducătorul M.A.I. avea să le expună celor prezenți noua interpretare politică pe care P.M.R. o dădea activității organizațiilor sioniste: „Analizând scopul și tendințele acestor organizații și, mai ales, urmărind elementele care le sprijină și care le folosesc în scopuri diversioniste, putem să ne dăm seama că nu există nici o deosebire între scopurile [pe] care le urmăresc organizațiile sioniste și scopurile [pe] care le urmărește orice altă organizație fascistă. Organizațiile sioniste sunt instrumente în mâna imperialiștilor, pe care ei le subvenționează și le folosesc ca instrumente de diversiune”.

Odată organizațiile sioniste definite, ideologic, atât de extrem, iar, politic, ca activând integral în slujba statelor imperialiste și având rolul

principal de a submina regimul comunist din țară, hotărârile luate la ședința M.A.I. erau în consecință: „dizolvarea tuturor organizațiilor sioniste și a anexelor lor”, „urmărirea activității elementelor sioniste, care activează sub orice formă” și „pedepsirea tuturor elementelor care intră în țară cu scopul de a duce activitate sionistă”¹⁹. Teohari Georgescu le-a atras, însă, atenția liderilor Securității din subordine că la aplicarea în practică a deciziilor adoptate „se va proceda cu foarte mare atenție și tact”, astfel încât măsurile ce trebuia luate „să nu dea dușmanului” posibilitatea de a le prezenta drept măsuri antisemite, care desigur că ar fi creat României o imagine nefavorabilă în plan extern, în contextul în care întreaga populație a globului era oripilată de ororile Holocaustului. După cum am văzut, în discuțiile purtate de conducătorii M.A.I., aceștia nu se cramponau de astfel de considerente, definind fără ezitare activitatea organizațiilor sioniste ca fiind „fascistă”, catalogare politico-ideologică la care avea să achieseze fără scrupule inclusiv etnicul evreu prezent la ședință.

Imediat după ședință, în aceeași zi, M.A.I. a solicitat oficial liderilor organizațiilor sioniste din România să treacă la dizolvarea tuturor asociațiilor pe care le conduceau și să închidă toate instituțiile, taberele de pregătire și anexele aferente acestora²⁰. Cum decizia M.A.I. de desființare a organizațiilor sioniste prin autodizolvare „benevolă” a fost transpusă rapid în practică, Secretariatul C.C. al P.M.R., în ședința din 12 martie 1949, a luat act de această realitate, hotărând să nu fie dat publicității niciun act oficial în acest sens, Iosif Chișinevschi opinând că e mai bine să n-o facă, „ținând seama de aspectul internațional”. În ședință, Vasile Luca a propus „să fie urmăriți cei care activează clandestin”, opinie asumată de toți membrii Secretariatului, care au adoptat hotărârea de a însărcina M.A.I. „să interzică orice activitate fascistă a acestor organizații”²¹.

La 14 martie 1949, în cadrul unei ședințe a conducerii M.A.I., discutându-se colateral și despre problema liderilor sioniști din țară, s-a dat din nou o interpretare politică extremă acțiunilor acestora, subsumată, desigur, celei adoptate de Secretariat cu două zile înainte: „Activitatea elementelor sioniste este caracterizată ca o activitate fascistă și va fi tratată ca atare”²². Practic, pentru liderii M.A.I. prezenți (Teohari Georgescu, Gheorghe Pintilie, Marin Jianu) nu exista nicio diferență

¹⁹ M. Berindei, D. Dobrinu, A. Goșu (eds.), *op. cit.*, p. 128.

²⁰ R. Levy, *op. cit.*, p. 149.

²¹ *** *Stenogramele...*, vol. II, 1949, p. 191-192.

²² M. Berindei, D. Dobrinu, A. Goșu (eds.), *op. cit.*, p. 144.

semnificativă între sioniști și legionari, ambele categorii fiind puse, din punct de vedere politic, pe picior de egalitate, optică pe care aceștia o preluaseră, însă, de la liderii P.M.R., Gheorghiu-Dej și Vasile Luca, care se exprimaseră în felul acesta în ședința invocată anterior, și care evident că se transmisese imediat și în aparatul represiv din subordinea lor.

Puțin mai tarziu, la 30 septembrie 1949, ideologul principal al P.M.R. din acea perioadă, Iosif Chișinevschi, va explica, din punct de vedere teoretic, în ce sens era interpretată această categorisire ideologică radicală a sionismului ca fiind fascism; potrivit acestuia, sionismul era curentul ideologic „pe care imperialismul american îl folosește pentru a ațâța ura de rasă”²³. Definiția era emisă de ideologii sovietici, Chișinevschi fiind doar portavocea internă a acestora. Întrucât ajută la definirea contextului ideologic extern al perioadei de care ne vom ocupa, considerăm necesar să precizăm că această catalogare teoretică extremă a sionismului nu doar că n-a avut o soartă efemeră, dar U.R.S.S. a promovat-o continuu din ce în ce mai virulent (din considerente de politică externă determinate de escaladările conflictelor arabo-israeliene) și chiar a reușit, conjunctural, s-o impună în plan internațional. La 10 noiembrie 1975, Adunarea Generală a O.N.U. (cu voturile statelor din blocul comunist – dar, fapt notabil, nu și al României –, ale statelor arabe și ale țărilor nealiniatelor controlate de U.R.S.S.) a adoptat Rezoluția nr. 3.379, prin care sionismul era declarat ca fiind o formă de rasism și discriminare rasială, hotărâre revocată de același organism abia după dispariția U.R.S.S., prin Rezoluția nr. 46 din 16 decembrie 1991²⁴.

Lucrurile fiind „clare” din punct de vedere teoretic și, mai ales, politic, deciziile politice și ordinele profesionale ale conducerii M.A.I. și a D.G.S.P. fiind adoptate și diseminate în structurile din subordine, cu atribuții în problema sionistă (Direcția I și compartimentele teritoriale corespondente pe linie Direcției I Informații interne), angajații Securității cu responsabilități în domeniu au trecut la supravegherea informativă a

²³ Iosif Chișinevschi, *Munca educativă în rândurile intelectualilor*, în „Pentru pace trainică, pentru democrație populară”, 30 septembrie 1949, p. 3.

²⁴ Rezoluția nr. 3.379, intitulată *Elimination of all forms of racial discrimination*, stipula că „zionism is a form of racism and racial discrimination”. A se vedea textul complet la

<https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/o/761C1063530766A7052566A2005B74D1>,

iar cel al Rezoluției nr. 46 la

https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/9a798adbf322aff38525617b006d88d7/oaeano_b9fe5c99b0885256a9b0061300c?OpenDocument.

liderilor sioniști și apoi la aplicarea unor măsuri operative, în funcție de specificul fiecărui „obiectiv”.

În această fază, loviturile Securității s-au îndreptat asupra unor lideri sioniști centrali și locali, dar au avut mai mult un caracter punctual. Spre exemplu, în iunie 1949 au fost arestați conducătorii sioniști de la Centrul de recalificare profesională din București, ținta și victima principală fiind Willy (Zeev) Lazarovici, liderul foarte extinsei și activei organizații sioniste Hașomer Hațair²⁵. De asemenea, a fost arestat și Iancu Marcovici, fost mare negustor în Buzău și „cunoscut ca cel mai înrăit dușman al regimului nostru”; în pofida faptului că acesta era unchiul Josefinei Nicolschi, soția subdirectorului general al D.G.S.P., Marcovici a fost condamnat la cinci ani închisoare și a decedat în detenție, în anul 1951²⁶.

Dacă, în primăvara anului 1949, emigrarea evreilor din România a fost temporar blocată de autoritățile române (care foarte probabil așteptau să vadă care avea să fie decizia finală a lui Stalin în această chestiune), emigrările au fost reluate în toamna aceluiași an, fiind deblocate prin decizia politică adoptată de Secretariatul C.C. al P.M.R. în ședința din 31 august 1949, la propunerea ministrului Teohari Georgescu („Să începem să dăm pașapoarte acelor elemente care vor să-și găsească un loc sub soare în altă parte”)²⁷. Cum aprobările de plecare au crescut treptat, de la câteva sute lunar la câteva mii, în primăvara anului 1950 s-a înregistrat iarăși o creștere semnificativă a numărului de cereri de emigrare depuse de către evrei, fiind din nou vizibile cozile lungi de așteptare din fața sediilor Miliției. În consecință, în martie 1950, conducerea P.M.R. a decis să probeze acordarea lunară a 10.000-12.000 vize de emigrare pentru evrei²⁸, recurgând și la reducerea semnificativă a procedurilor birocratice aferente (o familie depunea o singură cerere pentru toți membrii care doreau să emigreze, Miliția renunța să mai solicite anumite acte etc.)²⁹.

²⁵ L. Nastasă, *op. cit.*, p. 41.

²⁶ Mihai Burcea, *Josefina Nicolschi*, în „Arhivele Totalitarismului”, nr. 1-2/2018, pp. 261-264.

²⁷ L. Nastasă, *op. cit.*, p. 40.

²⁸ R. Levy, *op. cit.*, pp. 151-152.

²⁹ Natalia Lazăr, *Emigrarea evreilor din România în perioada 1948-1952*, în Liviu Rotman (coord.), *Noi perspective în istoriografia evreilor din România*, București, Editura Hasefer, 2010, p. 203.

Reacția comunităților evreiești față de deblocarea emigrărilor a surprins, însă, conducerea P.M.R. În aprilie 1950 a depus cereri de emigrare un număr enorm de etnici evrei, ajungându-se – conform unor opinii – la procente extrem de mari în cadrul comunităților din anumite localități (de 60-70% sau chiar de 90%), fiind vorba inclusiv despre angajați din producție, specialiști, funcționari de stat și chiar membri de partid, nu doar despre reprezentanți ai burgheziei și ai claselor comerciante, cum crezuseră liderii P.M.R. că avea să se întâmple³⁰.

La 12 mai 1950 a fost organizată de urgență o ședință a Secretariatului privind problema emigrărilor în Israel, care, însă, s-a încheiat fără a se lua o decizie politică lipsită de echivoc. Astfel, s-a reiterat permisiunea oficială de a se aproba emigrările fără piedici („Sunt libere de a pleca în Israel acele elemente din rândurile populației evreiești, care își vor exprima voința de plecare prin completarea formularelor distribuite de M.A.I.”), dar în același timp se deschidea un intens „front ideologic”, cu două obiective principale:

– persuadarea etnicilor evrei necesari societății românești ca să rămână în țară: „Organizațiile de partid și de masă vor duce o muncă sistematică de lămurire a populației muncitoare evreiești, în special în rândurile elementelor productive din întreprinderi și instituții (muncitori, tehnicieni, ingineri, contabili, medici) pentru ca aceștia să rămână în R.P.R., unde au un viitor asigurat”;

– „Se va intensifica demascarea și combaterea sionismului, a conținutului său reacționar, contrarevoluționar etc.”³¹.

Nu în ultimul rând, membrii Secretariatului, organ care în acea perioadă era principalul centru decizional al partidului, a reiterat ordinul dat Securității, de a trece la măsuri represive contra asociațiilor sioniste și a conducătorilor acestora („vor fi luate măsuri practice de către organele de stat împotriva organizațiilor sioniste, cari își desfășoară activitatea ilegal”)³². Dintre aceste măsuri, un interes sporit pentru subiectul nostru îl reprezintă decizia de a se trece deschis la atacarea publică a sionismului din punct de vedere ideologic. Până atunci fuseseră emise anumite critici publice, dar – din considerente de politică externă – nu se trecuse la atacuri virulente. Din acest moment, însă, combaterea sionismului își va câștiga un rol tot mai important în discursul public promovat de aparatul

³⁰ *Ibidem*, pp. 203-204.

³¹ *** *România – viața politică în documente – 1950*, București, Arhivele Naționale ale României, 2002, pp. 127-128.

³² *Ibidem*, p. 128.

ideologic și propagandistic al P.M.R., crescând tot mai mult în intensitate, până la moartea lui Stalin.

În ceea ce privește problema emigrărilor, măsurile paliative adoptate de Secretariatul C.C. la 12 mai 1950 nu aveau cum să afecteze ritmul în care etnicii evrei depuneau cererile de aprobare pentru plecarea definitivă din țară, așa că, peste numai o săptămână, liderii P.M.R. au fost obligați din nou să se întâlnească pentru a decide asupra acestui subiect. Discuțiile au fost mutate, de data aceasta, în Biroul Politic, organ care, din punct de vedere teoretic, adopta deciziile politice majore ale partidului și în care Gheorghiu-Dej avea majoritatea. Astfel, în ședința din 20 mai 1950 a avut loc o dispută între Gheorghiu-Dej și Ana Pauker pe tema emigrării evreilor; în timp ce primul susținea că trebuia lăsată să plece doar burghezia, cea de-a doua dorea libertate totală. Liderul P.M.R., aflat deja în ofensivă lentă în lupta pentru putere în partid, s-a mulțumit cu o victorie parțială, și anume restricționarea categoriilor de persoane care puteau depune cereri de emigrare, chiar dacă nu era atât de radicală precum o dorea³³. În baza acestei decizii politice, conducerea M.A.I. a introdus restricții la emigrare chiar în acea zi, pe care le va extinde la 31 mai 1950 și apoi, din nou, în toamna aceluiași an. În octombrie 1951, conducerea P.M.R. a decis stoparea depunerii oricăror noi cereri de emigrare³⁴, iar în februarie 1952 emigrarea evreilor a fost oprită, fiind aprobate doar cazuri individuale³⁵.

În același timp, Securitatea a trecut la aplicarea în practică a deciziei politice adoptate de Secretariatul C.C. al P.M.R. la 12 mai 1950, de a trece la măsuri represive contra organizațiilor sioniste și a liderilor sioniști militanți. După o scurtă perioadă de pregătire informativă, la 10 iulie 1950 a fost lansată o amplă acțiune operativă represivă, fiind arestați „mai multe zeci de conducători sioniști”³⁶. Printre cei reținuți s-au numărat: Moshe Benvenisti (fost președinte al Executivei Sioniste din România între 1941 și 1943 și al Partidului Național Evreiesc în 1946)³⁷, Șlomo Șitnovitzer (fost conducător al Bethar și vicepreședinte al Mișcării

³³ N. Lazăr, *op. cit.*, p. 206.

³⁴ R. Levy, *op. cit.*, p. 153.

³⁵ L. Nastasă, *op. cit.*, p. 42.

³⁶ *Ibidem*, p. 40.

³⁷ Ottmar Trașcă, Stelian Obiziuc (eds.), *Diplomați români în slujba vieții. Constantin I. Karadja și salvarea evreilor români din Europa în timpul celui de-al treilea Reich (1932-1944)*, Cluj, Editura Argonaut, 2017, pp. 655-656.

Sioniste Revizioniste din România)³⁸, Theodor Lavi Löwenstein³⁹ ș.a. Arestările operate în rândul liderilor sioniști au continuat și în lunile următoare, Securitatea – din ordinul partidului – pregătind un proces politic al sioniștilor, acuzația principală urmând a fi cea de desfășurare de activități de spionaj în favoarea Israelului. La 3 mai 1951, Securitatea l-a arestat și pe Abraham Leib Zissu, practic cel mai important lider sionist român al momentului⁴⁰, care imediat a fost anchetat în vederea procesului sioniștilor⁴¹. Ancheta a fost, însă, târăgănată, foarte probabil grupul Gheorghiu-Dej așteptând un context politic favorabil pentru ca eventual să o poate aduce în instanță și pe rivala sa politică, Ana Pauker.

Un nou val de arestări în rândurile sioniștilor s-a înregistrat în vara anului 1952, în contextul mai amplu de intensificare a „vigilenței”, ce a urmat înlăturării politice a grupului Ana Pauker-Vasile Luca. În iunie-august 1952, foști lideri și militanți sioniști din toată țara au fost arestați, anchetați și, de regulă, internați în C.M. pentru 2-3 ani.

Paranoia antisemită a lui Stalin, vizibilă din vara anului 1952, și procesul Slánský creaseră premisele politice pentru ca grupul Gheorghiu-Dej să treacă la organizarea unui proces politic al sioniștilor, moartea dictatorului de la Kremlin aducând, însă, o nouă amânare. Totuși, conducerea P.M.R. s-a remarcat prin faptul că, imediat după ce campania antisemită a lui Stalin se materializase prin măsuri concrete (procesul Lozovski, procesul Slánský, arestarea medicilor „asasini”), aceasta a adoptat unele măsuri represive contra sioniștilor și a evreilor acuzați că desfășurau activități de spionaj în favoarea Israelului.

Printre acuzele aduse de Gheorghiu-Dej „deviatorilor” în ședința Biroului Politic din 26 mai 1952 s-a numărat și faptul că – la cererea Anei Pauker – Teohari Georgescu ordonase Direcției Anchete să elibereze un grup de spioni israelieni, deși la nivelul conducerii partidului se decisese judecarea acestora⁴². Pentru a se da consistență atacului politic, în scurt timp avea să fie arestat mr. Antoniu Samuel, loctiitor al șefului Direcției Anchete, pentru că „a divulgat verișoarei lui că nu se va face sioniștilor

³⁸ F. Stan, *op. cit.*, p. 68.

³⁹ Cristian Vasile, *Comunitatea evreiască și politicile culturale comuniste în România postbelică: de la dimensiunea internaționalistă la stalinismul național cu accente xenofobe*, în „Revista de istorie a evreilor din România”, nr. 2/2017, p. 206.

⁴⁰ O. Trașcă, S. Obiziu (eds.), *op. cit.*, p. 657.

⁴¹ Teodor Wexler, *Procesele sioniștilor*, în „Analele Sighet”, nr. 8/2000, p. 381.

⁴² *** *Stenogramele 1952...*, partea II, pp. 118-119.

proces”⁴³. Ulterior aveau să fie arestați și alți ofițeri etnici evrei din Direcția Anchete, inclusiv șeful acesteia, col. Dulgheru, reținut chiar în zilele când la Praga se desfășura procesul Slánský.

Considerăm sugestiv și faptul că, chiar a doua zi după ce „Pravda” denunțase „complotul medicilor asasini de la Kremlin” (13 ianuarie 1952), iar „isteria antisemită” cuprinsese U.R.S.S.⁴⁴, a fost organizată o ședință a Biroului Politic având ca subiect problema sionistă și a comunității evreiești în ansamblu, iar viziunea în care aceste probleme trebuiau analizate era descrisă de Gheorghiu-Dej fără ocolișuri: „Noi vom discuta, vom analiza învățămintele din Cehoslovacia și cele ce s-au petrecut în Uniunea Sovietică”⁴⁵. Prin urmare, nu surprinde faptul că liderii P.M.R. au decis dizolvarea Comitetului Democratic Evreiesc și că în timpul ședinței au fost aduse acuze dure și globale etnicilor evrei din România, cel care s-a remarcat prin virulență fiind Iosif Chișinevschi („Casele de rugăciuni sunt întreprinderi capitaliste și de spionaj (...) Sinagogile trebuie reduse, se pot reduce și de văzut cine stă în cap. Așa cum nu ne e milă de preoții catolici spioni, așa să nu ne fie milă de rabini și cantori”⁴⁶). De reținut este și faptul că liderii partidului erau foarte preocupați pentru că sioniștii erau infiltrați în partid și în aparatul de stat, considerând că aceștia reprezentau un mare pericol pentru regim, deoarece „la noi, sionismul a fost foarte puternic, a existat mulți ani de zile, a fost organizat de sus până jos, a fost subvenționat de către imperialismul străin, de imperialismul american și englez, condus de imperialiști” (Borilă)⁴⁷. Spre exemplu, Petre Borilă recunoștea deschis că „avem chiar foarte puțini membri de partid care n-au trecut prin organizațiile sioniste, în organizațiile tineretului sionist”⁴⁸, în vreme ce Gheorghiu-Dej ridica direct problema pericolozității acestora, prin prisma pozițiilor pe care le ocupau: „Trebuie să spunem că aici am dat dovadă de lipsă mare de vigilență. Sunt foarte mulți încă în partid, sunt în aparatul de stat. Cine ne dă nouă garanția, mâine sau poimâine sau chiar până acum, că probabil au lucrat destul de

⁴³ F. Dobre (coord.), *Securitatea...*, vol. I, p. 185.

⁴⁴ R. Levy, *op. cit.*, p. 181.

⁴⁵ Camelia Moraru, Constantin Moraru, *Stenogramele ședințelor Biroului Politic și ale Secretariatului Comitetului Central al P.M.R.*, vol. V, 1953, cuvânt înainte de Ioan Scurtu, București, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2012, p. 42.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 35.

⁴⁷ *Ibidem*, pp. 33-34.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 34.

bine și noi destul de prost (...), așa cum pot să lucreze în Cehoslovacia, în U.R.S.S. după 35 de ani, săvârșesc asemenea crime, și aici (...) ei luptă tot mai înverșunat și au o bază largă”⁴⁹.

Chiar dacă moartea lui Stalin a atenuat imediat virulența politică ce se anunța la adresa sioniștilor, iar Ana Pauker a fost eliberată, problema n-a fost ignorată cu totul de către conducerea P.M.R., care dorea să obțină în continuare beneficii politice din instrumentarea anumitor aspecte. Astfel, din dorința de a demonstra faptul că statele occidentale desfășurau acțiuni de spionaj în R.P.R., dar și atitudinea dură pe care regimul o avea față de spionii români din interior, la 31 martie 1954 Tribunalul Militar București a judecat, în sfârșit, un lot al principalilor lideri sioniști din țară (care a urmat, însă, mai multor procese sioniste de mai mică anvergură, desfășurate în 1953⁵⁰), pronunțând pedepse dure, inclusiv la muncă silnică pe viață (pentru A.L. Zissu, Moshe Benvenisti ș.a.) pentru „crima de înaltă trădare și uneltire”⁵¹.

Cum era de așteptat, însă, reacțiile externe nu au fost chiar cele dorite, astfel că, la 10 iunie 1954, însuși președintele S.U.A., Dwight Eisenhower, a făcut o declarație publică, în care acuza România că prigonea comunitatea evreiască din țară, acuzând regimul de la București de antisemitism⁵². Foarte probabil că liderii P.M.R. au înțeles faptul că măsurile represive luate – aproape exclusiv din considerente politice – contra etnicilor evrei sioniști erau foarte dificil de explicat în afara granițelor, omenirea aflându-se încă sub impactul ororilor naziste, astfel că, în scurt timp, avea să devină vizibilă schimbarea atitudinii lor politice față de această problemă. O imagine externă nefavorabilă era exact ceea ce nu avea nevoie regimul comunist de la București în acel moment, când încerca să obțină legitimitate unanimă prin admiterea în O.N.U., organizație la care depusese cerere de aderare în septembrie 1954. Credem că nu este lipsit de semnificație faptul că, doar cu câteva zile înainte de depunerea acestei cereri, România semnase cu Israelul un acord comercial

⁴⁹ *Ibidem*, p. 41.

⁵⁰ În iulie 1953 au fost condamnați sioniștii: Șlomo Șitnovitzer, Meir Horovitz, Edgar Kanner, Pascu Schechter, Marcel Tăbăcaru (Halevi Elimeleh) ș.a., în noiembrie 1953: Iacov Litmann și Suzana Benvenisti, în decembrie 1953: Samy Rottemberg (fost conducător al Irgun Zvai Leumi România) și Mendel Isacson (F. Stan, *op. cit.*, pp. 68-69).

⁵¹ O. Trașcă, S. Obiziuc (eds.), *op. cit.*, pp. 656-657.

⁵² C. Vasile, *op. cit.*, p. 206.

și unul de plăți⁵³.

Din aceste motive și în acest context, la ședința Biroului Politic din 22 ianuarie 1955 s-a decis reluarea acordării pentru evrei a permisiunii de emigrare, însă, doar pentru întregirea familiilor și numai cu aprobări punctuale pentru fiecare caz în parte. Singurul care s-a opus a fost Alexandru Drăghici („Înseamnă să aruncăm un pietroi într-o baltă agitată. Toată banda sionistă o să înceapă să împingă oamenii spre plecare și să vedeți cozi pe Calea Victoriei, care o să ne preseze să le dăm drumul”), dar în același timp s-a înregistrat și opinia mult mai relaxată a lui Constantin Pârvulescu („Noi nu ne putem izola de restul lumii (...) Dacă vrea cineva să rămână, rămâne. Dar cu sila nu se poate ține, dacă vrea să plece”)⁵⁴. De asemenea, foarte probabil „la presiuni externe”, în același an au fost eliberați din detenție mai mulți lideri sioniști arestați încă din 1950 și nejudecați până atunci⁵⁵, iar la 14 aprilie 1956, prin Decretul Prezidiului M.A.N. nr. 166, au fost grațiați A.L. Zissu și Moshe Benvenisti, cărora li s-a acordat imediat și permisiunea de emigrare în Israel⁵⁶. La mijlocul anilor '50 se revine, așadar, la o atitudine mult mai destinsă a regimului față de comunitatea evreiască din țară, inclusiv față de problema sionistă. În 1957, România și Israelul au reluat relațiile diplomatice la nivel de ambasadă, relații ce fuseseră suspendate în anii 1951 și 1952⁵⁷.

Volutele politico-ideologice – pe alocuri radicale – ale conducătorilor P.C.R./P.M.R. în problema evreiască/sionistă din primul deceniu de după cea de-a doua conflagrație mondială nu au afectat, însă, prea mult politica de cadre a conducerii Securității privitoare la angajații de origine evreiască ai instituției. Cu excepția unor arestări și treceri în rezervă punctuale, din vara-toamna anului 1952, care au vizat doar spețe specifice și individuale (de regulă, cadre care puteau fi „legate” de vreunul dintre „deviatori”, în eventualitatea preconizatului proces), cadrele de origine evreiască din Securitate nu au avut prea mult de suferit, nici măcar în perioadele de acutizare a ofensivei politico-ideologice a regimului contra sioniștilor. Cu rare excepții, acestea și-au continuat cariera în Securitate, fiind promovate în funcții și avansate în grad în condiții similare cu cadrele omoloage de origine românească sau aparținând altor minorități etnice.

⁵³ F. Stan, *op. cit.*, p. 86.

⁵⁴ A.M.R., fond Microfilme, rola AS1-411, cc. 511-515.

⁵⁵ C. Vasile, *op. cit.*, p. 206.

⁵⁶ O. Trașcă, S. Obiziu (eds.), *op. cit.*, pp. 656-658.

⁵⁷ F. Stan, *op. cit.*, p. 456.

O modificare radicală s-a înregistrat, însă, în ceea ce privește încadrarea etnicilor evrei în Securitate, care în 1950 era redusă brusc la cote infime și numere derizorii, proces care se va menține așa pentru totdeauna. Puterea politică și conducerea Securității preferau să nu aducă suplimentar în sensibilul aparat represiv persoane care, date fiind emigrările de amploare din anii 1948-1950, era foarte posibil să aibă rude foarte apropiate într-un stat capitalist, precum era considerat Israelul. Procentul evreilor din cadrul totalului încadrărilor oricum ar fi trebuit să scadă și să se apropie treptat de cel al procentului minorității în cadrul populației generale din țară. După 4-5 ani de la instalarea regimului comunist, conducerea Securității avea la dispoziție un palier mult mai larg de medii și categorii sociale din care să-și poată selecta viitorii angajați, nemaifiind presată – ca în primii ani după 1945 – să apeleze cu prioritate la etnicii evrei, în cazul cărora, la acel moment, avea certitudinea că nu făcuseră parte din partide și formațiuni de extrema dreaptă.

Revenind la contextul politic, în 1958, liderii P.M.R. au relaxat iarăși regimul emigrării etnicilor evrei, fiind convinși că urma să fie depus un număr redus de cereri, axate cu preponderență pe reîntregirea familiilor, și sperând, totodată, că, astfel, vor scăpa de anumite categorii de persoane care nu doreau să mai stea în R.P.R. și care, pe deasupra – prin presiunile care se făceau în exterior în favoarea lor –, creau diverse probleme în relațiile internaționale, afectând imaginea externă a țării. În foarte scurt timp, însă, la Miliție au fost depuse circa 130.000 cereri de emigrare și sigur că „șocul autorităților române a fost mare”⁵⁸, deoarece întreaga comunitate evreiască din România nu depășea 150.000 persoane. Pe undeva, istoria i-a dat dreptate lui Drăghici (avem în vedere punctul lui de vedere din ianuarie 1955) sau poate că structurile informativ-operative simțiseră mult mai bine pulsul real al societății.

Evident că numărul impresionant de cereri de plecare din țară era dificil de aprobat rapid de către închistatul regim comunist din România, fiind vorba nu doar de o problemă internă, ci și de una care-i deteriora imaginea în afara granițelor. Emigrarea din anii 1945-1951 nu afectase prea mult imaginea externă a regimului comunist din România: comunitatea mondială era cvasi-favorabilă emigrării (cu excepția Marii Britanii și a statelor arabe), astfel încât România apărea ca fiind o țară democratică (precum și era, din acest punct de vedere). Pe deasupra, în țară abia se făcuseră primii pași în direcția construirii socialismului, iar „binefacerile”

⁵⁸ Cristina Păiușan-Nuică, *Emigrarea evreilor din România. 1948-1978*, în „Arhivele Securității”, vol. IV, București, Editura Enciclopedică, 2008, p. 239.

sistemului nu apucaseră încă să fie resimțite de către populație. În plan intern, unele dintre măsurile economice adoptate de regim (naționalizările, interzicerea comerțului particular, interzicerea folosirii de salariați) afectaseră serios segmentele înstărite ale comunităților evreiești, așa că liderii partidului chiar doreau să scape de povară conviețuirii cu foști burghezi și comercianți, pe care oricum nu-i doreau în comunism, dar știau că era dificil să ia măsuri împotriva lor, din cauza reacțiilor internaționale. Date fiind dificultățile economice majore prin care trecuse țara în acei ani, nu exista opoziție politică nici la plecarea vârstnicilor evrei și a persoanelor necalificate, întrucât regimul nu trebuia să se mai preocupe de problema întreținerii acestora.

În anii 1958 și 1959, dorința masivă și puternică de emigrare a etnicilor evrei, materializată prin depunerea rapidă a cererilor de plecare definitivă din țară, se încadra, însă, într-un alt context. Trecuseră deja 13 ani de când partidul comunist preluase puterea și 10 ani de când o deținea singur și neîngrădit de nimic, iar această atitudine decisă pro-emigrare reprezenta o puternică lovitură de imagine pentru regim, întrucât putea constitui o dovadă că binefacerile socio-economice interne nu erau cele pe care le populariza propaganda puterii politice. Ajunși în afara țării, emigranții puteau povesti tuturor că era o prăpastie enormă între afirmațiile propagandistice și realitățile „raului comunist”, ceea ce – coroborat cu recenta revoltă din Ungaria și cu dezvoltările *Raportului secret* al lui Hrușciov – putea arunca o lumină cu totul nefavorabilă și asupra regimului comunist din România. Aici trebuie făcută precizarea că, în acei ani, România era practic ermetizată în ceea ce privea plecarea cetățenilor români în exterior sau sosirea în țară a cetățenilor occidentali (numărul aprobărilor de intrare/ieșire din țară se situa sub 1.000 de persoane/an), iar opiniile critice ale unui număr foarte redus de persoane erau ușor de contracarat, ceea ce nu mai era posibil, însă, în situația în care astfel de critici erau dezvoltate de un număr enorm de emigranți.

În plus, dacă în perioada 1945-1951 marea masă a emigranților evrei era puțin integrată în structurile regimului comunist și avea contacte slabe cu partidul comunist, foarte mulți dintre cei care doreau să plece în 1958 dețineau deja de ani buni funcții – inclusiv de conducere – nu doar în enormul aparat administrativ de stat (funcționari de stat), ci și în P.M.R. sau în organizațiile de masă anexe ale partidului, fiind, așadar, bine integrați în regimul comunist și bucurându-se din plin de avantajele oferite de acesta. Faptul că acum aceste persoane își exprimau fără ezitare dorința de plecare din țară reprezenta o lovitură de imagine externă cu atât mai dură pentru regimul comunist. Nu în ultimul rând, spectacolul

cozilor evreilor în fața birourilor de emigrare din București și din țară devenise notoriu și toată populația urbană cunoștea evrei care depuseseră actele pentru emigrare, iar aprobarea acestor cereri putea ridica și o altă problemă internă, etnicii români sau cei aparținând altor minorități decât cea evreiască putând să-și pună în mod legitim întrebarea de ce evreii erau lăsați să plece din țară, în timp ce lor li se interzicea exercitarea acestui drept.

Problema fiind, așadar, destul de spinoasă, regimul comunist a soluționat într-un mod aparte rezolvarea numărului enorm de cereri de emigrare depuse de etnicii evrei. Decizia politică a fost luată de liderii partidului în ședința Biroului Politic din 31 mai 1958. Fără a le respinge, pur și simplu, conducerea P.M.R. a hotărât trăgânarea analizării acestora, aprobând anual un număr considerat acceptabil pentru puterea politică și evitând să se pronunțe asupra celorlalte („cererile de plecare să fie aprobate de către organele competente în mod treptat, pentru a nu se crea aspectul unei campanii de plecări”)⁵⁹. Astfel, în perioada 1958-1960 au fost aprobate anual cca 9.000 cereri, un număr foarte redus față de imensitatea numărului total de cereri depuse, dar considerabil mai ridicat față de cele câteva sute de aprobări pe an din 1955-1957. Ulterior, în perioada 1961-1965, a fost aprobat un număr mare de cereri (cca. 75.000 în total, ele fluctuând semnificativ de la un an la altul)⁶⁰. Conform acestor date, în perioada 1958-1965, din România au emigrat în Israel aproape 110.000 de evrei⁶¹.

După cum se poate observa, o mare parte din cererile de emigrare depuse au fost până la urmă aprobate, chiar dacă procedura a durat aproape un deceniu. Credem, însă, că această masivă soluționare favorabilă în timp nu a fost rezultatul vreunor bune practici democratice de care ar fi dat dovadă România în ceea ce privea emigrarea (pentru restul cetățenilor, aceasta fiind practic complet blocată), ci s-a datorat diversificării orientărilor de politică externă pe care puterea politică a început să le transpună în practică de la începutul deceniului șapte, în cazul de față referindu-ne, desigur, la îmbunătățirea continuă a relațiilor diplomatice cu Israelul. Nu în ultimul rând, un argument cu greutate în luarea deciziei de aprobare a emigrării etnicilor evrei l-a constituit cu

⁵⁹ A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 15/1958, f. 2.

⁶⁰ F. Stan, *op. cit.*, p. 482.

⁶¹ Hannelore Baier vorbește de 107.540 (Hannelore Baier, *Ceaușescu și emigrarea germanilor din România*, în Hannelore Baier, Ernst Meinhardt, *Cumpărarea libertății*, Sibiu, Honterus Verlag, 2014, p. 150).

siguranță și faptul că statul Israel a fost dispus să plătească anumite sume de bani în schimbul aprobării de către statul român a cererilor de emigrare depuse de etnicii evrei. De asemenea, când s-a permis emigrarea evreilor s-a ținut seama și de unul dintre considerentele avute în vedere și în perioada 1945-1951: faptul că o parte dintre cei ce depuseră cereri de emigrare erau cetățeni pe care regimul comunist nu-i dorea în țară, aparținând în trecut unor clase sau categorii sociale mai apropiate de cele „exploatare”, decât de cele „exploatate”⁶².

Până la atitudinea mai relaxată de la mijlocul anilor '60, trebuie precizat, totuși, faptul că, în 1958, reacția politico-ideologică a conducerii P.M.R. a fost asemănătoare cu aceea din 1950, și anume adoptarea de măsuri represive contra sioniștilor. De această dată, însă, cu deosebirea remarcabilă că nu s-a mai recurs la masive arestări sau internări în C.M., măsurile de acest tip fiind mai mult punctuale. O altă diferență de reținut este și aceea că, dacă în 1950 au fost luate în general măsuri de tip represiv contra unor militanți sioniști activi (deschis sau nu), începând din 1958 acestea se vor aplica adeseori și asupra unor persoane care avuseseră simpatii sioniste cu mult timp în urmă, în pofida faptului că, ulterior, se încadraseră în P.M.R., iar unele chiar desfășuraseră activități ideologice, propagandistice și organizatorice în slujba partidului. Spre exemplu, în vara anului 1958, Paul Cornea, director general al Direcției Edituri din Ministerul Culturii, a fost supus unei ședințe de demascare și destituit din funcție pe motiv că aderase la o organizație sionistă în anii '30, trecându-se cu vederea faptul că era membru P.C.R. din 1944 și deținuse chiar funcția de secretar al C.C. al U.T.M.⁶³. În același an i s-a desfăcut contractul de muncă și lui Hary Kuller, cercetător la Institutul de Istorie și

⁶² În Nota de fundamentare a problemei, din 8 mai 1958, elaborată pentru a fi supusă spre analiză și decizie membrilor Biroului Politic, cărora le-a fost înaintată, se făcea precizarea: „Sunt mulți care cer plecarea în Israel, la rude apropiate sau îndepărtate, pentru motiv că sunt bătrâni, bolnavi sau fără ocupație bine stabilită și că ar putea să-și asigure acolo condiții mai bune de existență. Cei mai mulți din aceștia sunt foști comercianți, afaceriști și elemente declasate, care nu sunt mulțumiți de situația lor și prin prezența lor în țară contribuie la menținerea unei atmosfere potrivnice regimului nostru. Reținerea în țară și a acestei categorii n-ar avea nici un rost” (Petre Opreș, *Acorduri secrete româno-vest-germane privind emigrarea etnicilor germani din România*, în <https://www.contributors.ro/acorduri-secrete-romano-vest-germane-privind-emigrarea>).

⁶³ C. Vasile, *op. cit.*, p. 207.

Filozofie din București, pe motiv că în perioada în care era licean activase în cercuri sioniste de tineret⁶⁴.

În prealabil, în ședința Biroului Politic din 31 mai 1958, liderii P.M.R. au decis și adoptarea unor măsuri punitive asupra etnicilor evrei care depuseseră cereri de emigrare: „Să se ia măsuri de scoatere din rândul membrilor de partid și U.T.M., precum și din funcțiile de răspundere ce le dețin, a acelor persoane care au făcut cerere de plecare definitivă din țară”⁶⁵. Dacă de excluderea din partid probabil că nu se preocupau prea mulți (deși în anumite situații lipsa calității de membru P.M.R. putea atrage după sine posibile dezavantaje directe sau indirecte), pierderea posturilor deținute avea repercusiuni imediate asupra celor în cauză, de care sigur nu le-ar fi păsat, dacă ar fi obținut rapid aprobarea pentru emigrare, dar – după cum am văzut – acest proces avea să dureze aproape 10 ani. Mai exact, unii etnici evrei s-au trezit în situația de a fi epurați din funcțiile pe care le ocupau, la puțin timp după ce depuseseră cererile de emigrare, fiind nevoiți, însă, să aștepte ani de zile până la primirea permisiunii de a pleca definitiv din țară. Liderii partidului au considerat, însă, că persoanele care depuseseră cereri de emigrare nu mai prezentau încrederea politică necesară pentru deținerea unor funcții de conducere în aparatul de stat sau de partid din România și, prin urmare, au hotărât epurarea lor din posturile respective.

Această decizie politică represivă luată în 1958 de către puterea politică are o mare importanță pentru subiectul de care ne ocupăm, întrucât, în anii următori, lipsa încrederii politice și consecințele represive aferente au fost extinse și asupra rudelor persoanelor care depuseră cereri de emigrare (de regulă, asupra celor de gradele I și II, dar uneori și mai îndepărtate). În ceea ce privește cadrele Securității, în anii 1960 și 1961 a fost aplicat cu mare strictețe acest principiu de epurare imediată, pe motiv de neîncredere politică, a angajaților ale căror rude depuseseră cereri de emigrare în Israel, indiferent dacă cei în cauză dovediseră în trecut că erau atașați politic regimului și instituției sau că făceau dovada unor bune calități profesionale.

Începând din 1958, timp de câțiva ani, procesul îndepărtării din funcții de conducere din administrația de stat, din aparatul de partid sau din unitățile economice a unor etnici evrei s-a desfășurat pe un fundal

⁶⁴ Hary Kuller, *Inteligența evreiască în anii comunismului local. Considerații preliminare și studiu de caz*, în Liviu Rotman (coord.), *Noi perspective în istoriografia evreilor din România*, București, Editura Hasefer, 2010, pp. 175-179.

⁶⁵ A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R., Secția Cancelarie, dosar nr. 15/1958, f. 3.

politico-ideologic deloc liniștit, în care, pe deasupra, în câteva momente au fost inserate și anumite elemente care puteau accentua și mai mult suspiciunile privind lipsa de atașament politic față de regim a unor persoane de origine evreiască, suspiciuni care, la rândul lor, puteau viza global comunitatea evreiască per ansamblu.

Protestele din Polonia și mai ales revolta violentă din Ungaria au creat panică printre conducătorii P.M.R., care au înțeles cât de instabile din punct de vedere intern erau regimurile comuniste est-europene. Liderii partidului au ajuns însă rapid la concluzia politică adecvată situației, și anume că era necesar ca în cel mai scurt timp să-și atragă sprijinul real al unor categorii cât mai largi ale populației. Iar cum aceștia știau că vectorul cu efectul cel mai rapid și mai masiv era cel al naționalismului, din a doua parte a anilor '50, în politica internă (și ulterior și în cea externă), se vor face vizibili și sesizabili primii pași operați de puterea politică în direcția a ceea ce, de regulă, este numit „național-comunism”. Fără a mai dezvolta și alte aspecte, ne referim doar la faptul că, subsidiar traiectului politico-ideologic amintit, s-a trecut treptat la îndepărtarea minoritarilor din aparatele de stat și de partid și la înlocuirea acestora cu etnici români, fenomen care, în timp, a căpătat proporții și, mai ales, a devenit foarte vizibil, fiind evident faptul că regimul puna în practică o „românizare” a cadrelor din toate domeniile.

Pe deasupra, Plenara C.C. al P.M.R. din 9-13 iunie 1958, când a fost atacat așa-numitul „grup fracționist” al ilegaliștilor, a fost urmată de o nouă ofensivă ideologică virulentă, având ca obiectiv declarat lupta împotriva „împăciunitorismului în viața de partid și de stat”. Era combătută, astfel, „atitudinea laxă” dovedită de o parte a membrilor aparatelor de stat și de partid atât împotriva „dușmanilor de clasă”, cât și față de persoanele ce nu dovedeau o fidelitate politică deplină față de regim. Printre cei criticați pentru „lipsă de vigilență și împăciunitorism față de activitatea dușmănoasă” s-au numărat și doi etnici evrei ce până atunci deținuseră poziții aproape intangibile în structurile ideologice ale partidului: Ștefan Voicu și Mihai Roller (ultimul nu a rezistat presiunii și s-a sinucis). Precum în 1952, s-a proclamat iarăși nevoia de a se proceda la „ascuțirea vigilenței revoluționare”, context în care s-a trecut la o nouă verificare atentă a biografiei și a activității a numeroase persoane din administrația de stat și birocrăția de partid, cu precădere a acelor care dețineau funcții de conducere, fiind destituite imediat persoanele în trecut sau prezentul cărora erau descoperite aspecte, fapte sau

manifestări neconvenabile⁶⁶. Dată fiind amploarea operațiunii, inerent printre persoanele îndepărtate din funcții s-au aflat și etnici evrei, care opinăm că ar fi fost destituiți oricum, în marea lor majoritate, indiferent dacă ar fi apărut sau nu problema depunerii cererilor masive de emigrare (care practic a „explodat” chiar în acel moment), întrucât se făceau „vinovați” de aceleași culpe politico-biografice imputate și etnicilor români epurați.

În urma anchetelor de partid care au premers și urmat atacării „grupului” Doncea, Comisia Controlului de Partid a P.M.R. avea să ajungă și la alți ilegaliști care se făceau „vinovați” de criticarea conducerii partidului. A fost creat, astfel, artificial „grupul” Kotovschi-Tismăneanu-Belea, în care a fost inclus un număr destul de ridicat de etnici evrei din aparatul ideologic al P.M.R.: Leonte Tismăneanu, Anghel Schor, Ladislau Șimandan, Solomon Știrbu, Mihai Oișteanu, Mihai Frunză, Tamara Orban, Mihai Boico ș.a. Unii dintre aceștia își manifestaseră, în discuțiile dintre ei, dorința ca Ana Pauker să fie reabilitată, susținând că întreaga conducere a partidului era vinovată de comiterea faptelor ce i se imputau. De reținut pentru subiectul nostru este, însă, faptul că unii dintre ilegaliștii de origine evreiască amintiți au criticat în 1958 și măsurile luate de către conducerea partidului vizavi de marginalizarea unor activiști aparținând acestei etnii. Conform unor mărturii date în ancheta de partid, Kotovschi „lăsa să se înțeleagă că ar exista motive naționaliste, antisemite la conducerea partidului nostru”, iar Tamara Orban era îngrijorată de „măsurile antisemite” luate de partid „pentru îmbunătățirea compoziției naționale”. Și Mihai Frunză și-a „recunoscut” în fața C.C.P. „culpa”: „În problema politicii de cadre a partidului eu am avut o poziție nejustă (...) este vorba despre problema compoziției naționale a cadrelor și de folosirea cadrelor care mai aveau și calitatea că erau evrei (...) m-am situat pe poziția acelor care susțineau că în statul nostru se face o discriminare în defavoarea evreilor”⁶⁷.

Conducerea partidului a putut lua la cunoștință faptul că măsurile – îndreptățite sau nu – luate în 1958, de îndepărtare din posturile de conducere a unor etnici evrei, produsese în rândul celorlalți activiști evrei din aparatele de partid și de stat o reacție critică la adresa regimului, aceștia lăsând pe alocuri chiar impresia că purtau discuții organizate în acest sens. Pentru liderii P.M.R., în contextul escaladării fricii lor de a nu

⁶⁶ Elis Pleșa, *Gheorghe Gheorghiu-Dej: cultul personalității (1945-1965)*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2015, p. 153.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 161.

pierde puterea în urma unor reacții de împotrivire din interiorul țării (teamă declanșată de evenimentele din Ungaria și accentuată de retragerea bruscă a trupelor sovietice din România, chiar în vara lui 1958), a fost o surpriză cu totul neplăcută faptul că inclusiv persoane care-și datorau cariera și nivelul de trai regimului comunist își manifestau nemulțumirea față de politica partidului. Iar, pe deasupra, persoanele în cauză mai activau și în domeniile ideologice și propagandistice ale P.M.R. și, teoretic, ar fi trebuit să fie cei mai atașați politicilor promovate de partid. Cum mulți dintre acești activiști cu atitudini critice erau de origine evreiască, unele dintre nemulțumirile acestora vizând tocmai politica regimului față de evrei și, în plus, fiind făcute în contextul în care zeci de mii de evrei depuneau cereri de emigrare din țară, liderilor partidului li s-a dezvoltat și accentuat și mai mult opinia că puterea politică nu mai putea avea încredere în minoritatea evreiască, ce – în viziunea lor – părea mai atașată de interesele de rasă, decât de cele de clasă, și mai dornică de traiul într-un stat capitalist, decât de construirea socialismului într-un stat în care democrația populară era deja instalată.

Revenind la „grupul” Kotovschi-Tismăneanu-Belea, merită făcută și precizarea că, deși C.C.P. își încheiase ancheta politică în aprilie 1959, referatul aferent avea să fie înaintat către conducerea P.M.R. abia peste șapte luni, fiind discutat în ședința Biroului Politic din 1 decembrie 1959. Mai exact, liderii partidului au decis să se ocupe de o problemă politică ce avea în subsidiar și aspecte referitoare la activiști politici de origine evreiască exact în momentul în care se desfășura Procesul Marelui Jaf, în care toți inculpații erau etnici evrei și aproape toți fuseseră activiști de partid sau de stat. În final, Biroul Politic a decis excluderea din partid a lui Kotovschi, Tismăneanu, Schor, Șimandan și Frunză și sancționarea pe linie de organizații de bază a celorlalți activiști⁶⁸.

Comis la 28 iulie 1959 exclusiv de către etnici evrei, Marele Jaf desigur că a întărit și mai mult neîncrederea puterii politice în minoritatea evreiască și mai ales în cadrele evreiești aflate în aparatele de stat și de partid. Nu în ultimul rând, pentru că trei dintre participanți fuseseră epurați în 1958 și 1959, atacul a constituit pentru conducerea P.M.R. și o dovadă că etnicii evrei puteau avea și reacții violente, nu doar critice, față de măsurile de îndepărtare din funcțiile deținute, măsuri percepute drept antisemite. Paul Ioanid ne relevă – ce-i drept în ancheta Securității – cum era interpretată de amicii săi politica din acel moment a partidului față de evrei: „Începând din toamna anului 1958 (...) Igor

⁶⁸ *Ibidem*, p. 162.

Sevianu a început să-mi vorbească despre o așa-zisă problemă evreiască, căutând să-mi argumenteze că evreii din R.P.R. o duc rău, sunt dați afară din servicii, retrogradați din funcții și că ar muri de foame (...) fapt pentru care evreii vor trebui să plece din țară în Israel (...) a început să discute cu mine Haralambie Obedeanu despre aceeași problemă așa-zisă evreiască, în sensul că ceva trebuie să facem și ce atitudine să adoptăm, temându-se că va fi scos din serviciu și el (...) i-am răspuns că dacă va fi scos din serviciu va face și el cerere și va pleca din țară, continuând aceleași discuții dușmănoase la adresa regimului democrat-popular din R.P.R., în sensul că ar fi antisemitism”⁶⁹. Ioanid și-a menținut de altfel declarația și la proces⁷⁰, ceea ce nu ridică, însă, prea mult gradul ei de veridicitate.

De reținut este și faptul că Securitatea a dorit să obțină prin anchetă și „probe” care să ateste că făptașii comiseseră jaful cu scop politic sau, oricum, având și un scop politic. Anchetatorii Securității au insistat să obțină de la cei anchetați și declarații prin care aceștia să „recunoască” faptul că acțiunea avuse și un sens politic, subsumat, ideologic, sionismului. La circa o lună după jaf, pentru a dezorienta ancheta, grupul a redactat un manifest, pe care l-a multiplicat și trimis prin poștă la diverse instituții și întreprinderi. În anchetă, Igor Sevianu a „recunoscut” că, „pentru derutarea organelor de cercetare, ne-am gândit să întocmim manifeste cu caracter legionar (fiindcă noi eram naționaliști evrei)”⁷¹. Trecând peste faptul că, din textul manifestului, nu reieșea de nicăieri „caracterul legionar” (propoziția din manifest avută în vedere – „Pregătiți-vă pentru adevărata eliberare a neamului românesc!”⁷² – indicând cel mult un caracter mai naționalist), evidențiem faptul că ancheta Securității a reușit să „stabilească” propria orientare politico-ideologică a făptașilor, aceea de „naționaliști evrei”, adică sioniști în viziunea ideologică reduționistă comunistă. Tocmai pentru că cei în cauză ar fi fost dominați ideologic de un naționalism evreiesc de tip sionist și ar fi acționat și politic

⁶⁹ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 181, vol. 2, f. 42.

⁷⁰ „Discuțiile purtate care pot fi considerate dușmănoase se refereau la situația evreilor în legătură cu emigrarea și au avut loc în 1958. Am discutat cu Sevianu Igor și cu Obedeanu Haralambie, și anume am spus că, datorită faptului că s-au înscris pentru plecare un număr mare, s-a pierdut încrederea și evreii nu vor mai fi menținuți în funcții. Măsurile luate le-am considerat că s-au datorat acestei situații. Am spus că există un curent antisemit în organele medii. Aceasta s-a petrecut la începutul anului 1959” (*ibidem*, vol. 5, f. 40).

⁷¹ *Ibidem*, f. 28.

⁷² *Ibidem*, vol. 4, f. 8.

în consecință, aceștia ar fi dorit să inducă în eroare ancheta cu un manifest întocmit ca și cum ar fi fost redactat de naționaliști români, așadar, să-i păstreze sensul politic, dar să-l mute către legionari, în rândul cărora erau siguri că nimeni nu avea să caute etnici evrei.

Cu astfel de „mărturisiri” politico-ideologice obținute de la cei anchetați, puterea politică putea foarte ușor – dacă ar fi dorit – să dea un sens politico-ideologic direct Procesului Marelui Jaf, în care să fie „demascat” public și concret „pericolul sionismului”. Nu a făcut-o, însă, din mai multe considerente, preferând să se limiteze la instrumentarea unui proces de jaf armat cu scopul obținerii de beneficii financiare. Întrucât spațiul nu ne permite, nu detaliem aici motivele pentru care credem că puterea politică a preferat să nu dea un sens politico-ideologic-etnic direct procesului, mulțumindu-se cu cel indirect.

Așadar, în toamna lui 1959, după ce autorii Marelui Jaf au fost identificați cu certitudine din punct de vedere oficial⁷³, conducerea P.M.R.

⁷³ În opinia noastră, este încă deschisă discuția istoriografică privind identitatea autorilor jafului, a motivațiilor expuse de cei arestați și a circumstanțelor în care aceștia au fost descoperiți de Securitate. Credem că până în prezent nu există răspunsuri satisfăcătoare la numeroasele semne de întrebare pe care le ridică jaful ca atare și mai ales acțiunile ulterioare ale Securității și procesul aferent, aceasta și pentru că marea majoritate a interpretărilor istoriografice disponibile se bazează aproape exclusiv sau cu siguranță mult prea mult pe o singură sursă documentară: documentele aflate **în prezent** în dosarele instrumentate de organele de anchetă ale Securității în vederea procesului. Or, credem că nu putem avea absolut nicio garanție că din dosarul inițial deschis pentru descoperirea autorilor jafului n-au fost înlăturate probe care poate ar fi condus spre alți făptași. Fără a nega posibilitatea unor coincidențe în istorie, ne punem legitima întrebare dacă oare chiar a fost o simplă coincidență faptul că vinovații pentru un jaf de o asemenea anvergură și desfășurat cu o asemenea metodă proveneau absolut toți din rândul minorității evreiești și unii dintre aceștia fuseseră epurați din funcțiile deținute și că acțiunea s-a desfășurat exact în perioada în care regimul se confrunta cu problema neîncrederii politice în etnicii evrei, cu presiunile puse de dorința acestora de emigrare masivă, cu criticile unor grupuri de activiști ideologico-politici evrei, și toate acestea chiar pe fundalul unor epurări politice tot mai extinse a evreilor din aparatele de stat și de partid? Oare nu cumva Procesul Marelui Jaf a fost o uriașă și de succes manipulare publică orchestrată de Securitate în beneficiul puterii politice, care a profitat de contextul favorabil ivit (comiterea jafului) pentru a manevra ancheta și procesul în sensul politic dorit, și anume acela de a insera în subconștientul întregii populații faptul că nu se putea avea încredere în etnicii evrei, nici măcar în cei ce

a descoperit cu stupoare că, practic, cel mai notoriu act violent îndreptat contra regimului nu a fost comis de către cei pe care-i considera, din punct de vedere ideologic și politic, a fi dușmanii cei mai periculoși (legionarii, organizațiile anticomuniste de rezistență armată sau spionii parașutați de statele occidentale), ci exclusiv de către unii membri ai comunității evreiești și, chiar mai mult, de evrei care ocupaseră funcții de conducere în structurile de stat, universitare sau politice, și care, așadar, își datorau cariera regimului comunist.

În consecință, liderii P.M.R. au început să fie tot mai mult dominați de ideea că nu se mai putea avea încredere politică în niciun minoritar evreu, care se simțea legat mai mult de etnia din care făcea parte, decât de națiunea și de statul în care trăia. „Dovezile” preinsei lipse de atașament a minoritarilor evrei față de statul român au fost stabilite artificial de puterea politică, având la bază exclusiv considerente de natură ideologică și politică: apartenența în trecut – fie el oricât de îndepărtat – la o organizație sau asociație sionistă, existența unor rude – de orice grad – stabilite în Israel sau în state capitaliste (indiferent cât de mulți ani trecuseră de când acestea părăsiseră țara și indiferent dacă familia din țară mai ținea sau nu legătura cu aceste rude), existența unor rude care depuseseră cerere de emigrare în Israel (indiferent dacă aceasta fusese depusă în urmă cu zece ani și persoana în cauză renunțase ulterior la ea). Simpla prezență în biografia unui etnic evreu a unui singur aspect din panoplia amintită oferea argumentul politic suficient pentru a se putea lua decizia îndepărtării acestuia din funcția pe care o deținea, indiferent de calitățile avute sau de activitatea desfășurată. Conducerea P.M.R. ștergea practic cu buretele paginile favorabile din biografiile celor în cauză, ignorând inclusiv apartenența la partid încă din ilegalitate și activitatea politico-ideologico-propagandistică desfășurată în favoarea partidului și/sau a regimului, ca să nu mai vorbim despre rezultatele profesionale foarte bune, care au fost total desconsiderate.

La finalul deceniului șase, Securitatea era în continuare principala instituție de stat utilizată de puterea politică în acțiunea de controlare – inclusiv, iar în anii '50 predominant, pe cale represivă – a societății românești, în exclusivul său beneficiu: continua menținere la conducerea statului. La conferința pe țară a M.A.I. din 16-18 septembrie 1958, Drăghici se exprima foarte clar: „Organele Securității sunt paloșul ascuțit al dictaturii proletariatului, armă de încredere în mâinile partidului și

fuseseră în timp răsplătiți cu funcții de conducere, astfel încât devenea perfect legitimă epurarea acestora din posturile pe care le dețineau?

poporului în lupta împotriva dușmanilor regimului de democrație populară”⁷⁴. Securitatea fiind „vitală” pentru puterea politică, era firesc interesul acesteia de a promova o politică de cadre în care accentul să fie pus pe păstrarea în aparat doar a ofițerilor și subofițerilor ce prezentau o maximă încredere politică. Or, coroborat cu contextul precizat anterior, în care asupra etnicilor evrei fusese aruncată, global, anatema neîncrederii politice, angajații de origine evreiască ai Securității au fost priviți cu o și mai mare suspiciune, astfel încât, în ce privește Securitatea, principiul epurării s-a aplicat fără niciun fel de limitare, mergând până la purificarea totală a instituției de etnicii evrei.

Etapele procesului de epurare

Odată ce puterea politică a luat în mod informal decizia politică de epurare a angajaților Securității de origine evreiască, conducerea instituției represive a trecut imediat la implementarea acesteia. Biografiile tuturor evreilor din Securitate au fost minuțios analizate și verificate și orice mic indiciu de lipsă de încredere s-a tradus prin trecere în rezervă, pensionare, mutare la Miliție sau disponibilizare. Iar „indiciile” neîncrederii politice în angajații evrei erau stabilite teoretic, aprioric și artificial de către puterea politică: apartenența în trecut la o organizație sionistă (aici intra și simpla frecvență temporară a unora dintre activitățile asociațiilor sioniste), rude emigrate în Israel sau în state capitaliste, rude care depuseseră cereri de emigrare în Israel începând din 1958. Cu toate că, teoretic, Securitatea ar fi trebuit să fie interesată de menținerea în aparat a angajaților ce dovediseră certe calități profesionale (în definitiv, eficiența muncii acestora se traducea prin obținerea de bune rezultate în „lupta contra dușmanilor de clasă din interior și din exterior”, adică prin îndeplinirea reală a sarcinii capitale pe care puterea politică o trasase Securității), liderii Securității au desconsiderat complet acest foarte important aspect profesional – în luarea deciziei de epurare sau menținere –, prevalând întotdeauna și exclusiv considerentele de natură politică, mai exact existența oricărui mic indiciu, chiar și teoretic, care ar fi putut să afecteze încrederea politică în angajatul respectiv.

Din punct de vedere procedural, epurarea unui angajat din Securitate s-a făcut în genere după un tipar destul de bine stabilit. Toate organele de cadre din țară au primit ordinul de a întocmi câte un referat de cadre actualizat pentru toți angajații de origine evreiască din aria lor de responsabilitate (anumite servicii din Direcția Cadre pentru aparatul

⁷⁴ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 105, f. 37.

central și Secțiile Cadre de la Direcțiile Regionale pentru aparatul regional). În cazul în care existau perioade neverificate din trecutul unui angajat sau anumite probleme insuficient elucidate, organele de cadre au primit ordinul de a trece la extinderea și adâncirea verificărilor, în scopul stabilirii situației reale.

În paralel, șefii ierarhici ai angajatului au trebuit să procedeze la întocmirea fișei de notare anuale a acestuia, avizată de șeful unității, de șeful organului de cadre care-l avea în responsabilitate și de Comisia de notare din unitate. Uneori, din cauza urgenței cu care s-au făcut epurările, n-a mai fost timp și pentru întocmirea acestor foi de notare, considerându-se că doar aspectele prezentate în referatul de cadre erau suficiente pentru luarea deciziei de epurare.

Pe baza tuturor acestor documente, șeful organului de cadre întocmea un referat de cadre final, în care trebuia să propună măsura pe care o considera necesară spre a fi luată în cazul angajatului respectiv: trecere în rezervă, disponibilizare, pensionare, retrogradare, mutare la Miliție sau în altă structură din M.A.I., în afară de Securitate, menținere în funcție. Referatul trebuia semnat de șeful unității în care muncea angajatul și era înaintat conducerii Direcției Cadre pentru a decide. Trebuie făcută mențiunea că, în prima fază a epurărilor, când cadriștilor – mai ales a celor din teritoriu – nu le era foarte clar pentru ce le erau solicitate referatele respective, aceștia nu făceau propunerile de îndepărtare din aparat (printr-o metodă sau alta) așteptate de Direcția Cadre, ci optau pentru o „soluție” ad-hoc: nu propuneau nimic. Această „lipsa de viziune politică” a cadriștilor a luat uneori forme hilare: neștiind care era scopul pentru care întocmeau referatele și nefiind oricum foarte mari amatori de muncă, aceștia optau să copieze ultimul referat de cadre ce fusese întocmit pentru respectiva persoană, dar care nu de puține ori se nimerea a fi tocmai unul redactat cu prilejul vreunei promovări, avansări sau decorări și care era, evident, împănat cu aprecieri laudative la adresa celui care, din punct de vedere politic, trebuia să fie dat afară din serviciu.

În situațiile în care referatul de cadre nu cuprindea suficiente aspecte negative care să conducă fără mari probleme la adoptarea deciziei de epurare, Direcția Cadre făcea verificări suplimentare. Când obținea toate elementele dorite, aceasta întocmea un alt referat de cadre, cuprinzând și propunerea concretă privind măsura sau măsurile ce trebuia luate, care era semnat de șeful direcției, col. Pateșan Ioan, și înaintat ministrului Afacerilor Interne, Alexandru Drăghici, spre aprobare. Ultimul pas consta în întocmirea ordinului M.A.I. semnat de Drăghici, în care era stipulată decizia luată.

Primele semne concrete ale neîncrederii conducerii Securității față de angajații de origine evreiască, urmate de măsurile aferente, pot fi identificate – cel puțin în stadiul actual al cercetării – încă de la începutul anului 1959. La 1 februarie 1959, au fost transferați la Miliție doi ofițeri ce dețineau funcții importante de conducere în aparatul central de Securitate: lt.-col. Reghenstreich Lazăr (șef serviciu Direcția Cadre) și lt.-col. Adam Mauriciu (șef Serviciul X Direcția II Contraspionaj)⁷⁵. Deși buni profesioniști, ambii aveau „probleme de cadre” identice: aveau câte un frate emigrat în Israel în 1947-1948 și câte un frate care depusese cerere de emigrare în Israel în 1958. În acest stadiu incipient, ei nu au fost epurați din M.A.I., primind chiar funcții de conducere aproximativ echivalente în D.G.M., pe care, însă, le-au deținut doar până ce au fost cuprinși într-unul din valurile de epurare masivă din anii 1960-1961 (lt.-col. Reghenstreich la 31 mai 1960, iar col. Adam la 31 ianuarie 1961⁷⁶).

Chiar și mai devreme, la 1 ianuarie 1959, mr. Solomon Herșcu, șeful Serviciului raional Buzău, a fost retrogradat șef birou la D.R.M.A.I. Ploiești, pentru că avea un frate fost membru al organizației sioniste Poale Sion și un frate și o soră emigrați în Israel, respectiv în Cipru, la finalul anilor '40. În referatul cu propunerea de retrogradare se recunoștea faptul că „problema” era cunoscută de zece ani („într-o autobiografie dată de mr. S.H. în 1949 rezultă că întreține legături cu cei de mai sus”) și era menționată explicit și cauza pentru care i se dăduse importanță abia atunci, motivația fiind legată exclusiv de intervenția puterii politice: „întrucât Regiunea P.M.R. Ploiești, în urma hotărârilor Plenarei C.C. al P.M.R. din 9-13 iunie 1958, nu este de acord cu primirea mr. S.H. în nomenclatură, propunem să fie retrogradat”. În mod oarecum paradoxal, propunerea de destituire era laudativă la adresa activității profesionale a ofițerului: „Are experiență îndelungată în munca informativ-operativă și dispune de cunoștințe avansate în acest domeniu (...) Cu agentura lucrează în condiții bune și se preocupă de îmbunătățirea și completarea ei”⁷⁷. Criteriul profesional era, însă, complet ignorat, prevalând exclusiv criteriul politic. Nici cariera în Securitate a mr. Solomon nu a mai continuat prea mult, acesta fiind trecut în rezervă la 31 mai 1960, când iarăși se recunoștea că „a depus eforturi permanente în îndeplinirea

⁷⁵ Idem, fond D.M.R.U., dosar nr. 7.370, vol. 18, f. 121, respectiv *ibidem*, vol. 1, f. 566.

⁷⁶ Idem, dosar nr. 7.372, vol. 22, f. 275, respectiv idem, dosar nr. 7.375, vol. 13, ff. 41-43.

⁷⁷ Idem, dosar nr. 7.370, vol. 17, ff. 110-112.

sarcinilor, reușind să dea numeroase lovituri dușmanului de clasă”, precizându-se și faptul că, pentru rezultatele sale profesionale, fusese decorat de patru ori (cu medaliile „Pentru servicii deosebite aduse în apărarea orânduirii sociale și de stat”, „Meritul Militar” clasele I și II și „Pentru servicii deosebite aduse în apărarea orânduirii de stat”); în schimb, la „culpele politice” i-a fost adăugat faptul că o mătușă depusese cerere de emigrare în Israel în 1958, aspect care se va dovedi decisiv, anulând toate realizările ofițerului și atrăgând în mod automat epurarea⁷⁸.

Merită precizat și un alt amănunt referitor la această măsură din 1959, de retrogradare a mr. Solomon, luată pe criterii politico-etnice, și anume acela că propunerea de aplicare a fost asumată de un ofițer superior etnic evreu, col. Ștrul Mauriciu, șeful D.R.M.A.I. Ploiești, care ulterior va fi epurat din Securitate pe baza aceluiași criterii.

La 28 februarie 1959, la propunerea șefului D.R.M.A.I. Cluj, col. Breban Iosif – un alt ofițer superior etnic evreu, care și el va fi dat ulterior afară pe motive etnice –, a fost aprobată trecerea în rezervă a doi ofițeri etnici evrei din cadrul acestei structuri: mr. Beiner Sigy (locțiitor al șefului Serviciului Anchete) și lt. maj. Kappel Zoltan (ofițer T.O.). Ambii au fost epurați în contextul mai larg al măsurilor de trecere în rezervă, retrogradare, sancționare sau transfer, operate în acea perioadă în rândul cadrelor Securității din Cluj, ca reacții punitive față de incapacitatea unității de a preveni și, ulterior, de a controla masiva manifestație publică a studenților din oraș, din ziua de 24 ianuarie 1959. Cu toate că nici mr. Beiner și nici lt. maj. Kappel nu avuseseră vreo atribuție directă în acest sens, măsura luată împotriva acestora a fost cea mai aspră (fără a fi, însă, singurii trecuți în rezervă). Ambii ofițeri aveau anumite probleme pe linie profesională (mr. Beiner tocmai maltratase în anchetă un renumit medic din oraș, iar lt. maj. Kappel se lăuda față de vecini cu acțiunile la care participa), cărora li se adăugau și aspectele aferente problematicii etnice. Astfel, într-un referat de cadre din februarie 1959 se preciza faptul că mr. Beiner avea o rudă colaterală emigrată în Israel (o mătușă a soției), rude îndepărtate emigrate în Africa de Sud, soția deținuse un bloc și socrul fusese comerciant care „până în 1948 a exploatat muncă salariată”⁷⁹.

Mult mai sugestiv este însă referatul de cadre întocmit de D.R.M.A.I. Cluj în cazul lt. maj. Kappel. Încă de la început, se arăta că ofițerul „în anul 1935 s-a înscris în organizația sionistă, unde a activat timp de două luni, iar în 1940 din nou s-a înscris în această organizație, însă nu

⁷⁸ Idem, dosar nr. 7.372, vol. 23, ff. 103-108.

⁷⁹ Idem, dosar nr. 7.370, vol. 20, f. 187.

a participat decât la două ședințe”, sora sa fusese și ea membră a unei organizații sioniste și, pe deasupra, și tatăl său și sora sa depuseseră recent cereri de emigrare în Israel⁸⁰. Ceea ce treceau în 1959 sub tăcere cadriștii Securității din Cluj, atunci când evidențiau „activitatea” sionistă a ofițerului, era, însă, faptul că în 1952 acesta fusese implicat din plin în aplicarea de măsuri represive dure contra co-etnicilor săi care aveau opțiuni sioniste. Astfel, la 24 februarie 1952, pe atunci slt. Kappel Zoltan, a propus (și s-a aprobat) încadrarea într-o unitate de muncă a lui Ernest Roszenzvaig, membru în conducerea organizației sioniste Mizrachi din Cluj, pe motiv că acesta dorea să emigreze și-i influența și pe ceilalți evrei din oraș⁸¹. Așadar, cel care repressa sioniști în 1952, avea să fie el însuși epurat în 1959, printre altele și sub acuzația de sionism. Pe undeva, epurarea ofițerului a fost binemeritată și o dovadă că, uneori, cozile de topor pot avea aceeași soartă ca și a pădurii la a cărei tăiere contribuiseră decisiv.

La 31 martie 1959 a fost trecut în rezervă și cpt. Averbuch Izu, locțiitor al șefului Serviciului raional Făgăraș. Emigrat cu părinții în U.R.S.S., în 1940, a luptat în Armata Roșie, fiind rănit la eliberarea Ucrainei, în 1946 a revenit în țară și imediat s-a înscris în U.T.C. și apoi în P.C.R., muncind ca activist politic. Încadrat în Securitate în 1948, ofițerul s-a remarcat prin activitatea profesională și politică deșusă, elocventă fiind fișa de notare pe anul 1958, întocmită la 14 februarie 1959, de către șeful Serviciului raional Făgăraș, mr. Gustea Traian: „Din punct de vedere politic, ofițerul este bine pregătit. Este preocupat de pregătirea sa politică, citește presa și literatura de partid, fiind la curent cu problemele ce sunt tratate. Faptul că s-a preocupat de pregătirea sa și se preocupă s-a reflectat și în munca profesională, orientându-se ușor în rezolvarea sarcinilor profesionale. Este un bun organizator în muncă, priceput și cu experiență în munca de Securitate (...) soldându-se cu arestarea unui număr apreciabil de elemente dușmănoase, care au fost cercetate și condamnate de organele de justiție militară. Cunoaște bine ordinele și directivele M.A.I., se străduiește pentru a și le însuși în bune condiții și le aplică în munca practică, dând rezultate bune. În munca profesională a dat dovadă de multă străduință și nu a precupețit niciodată timpul liber. Acolo unde au fost sarcini grele și complicate de rezolvat a cerut să meargă pentru clarificarea și rezolvarea lor. De asemenea, a dovedit mult curaj în diferite misiuni ce i-au fost încredințate, nu este fricos și nu se

⁸⁰ *Ibidem*, vol. 19, ff. 145-147.

⁸¹ A.C.N.S.A.S., fond Penal București, dosar nr. 7.995, ff. 10, 16.

pierde în fața dușmanului (...) Nu este vicios”. Pe deasupra, în ianuarie 1959, ofițerul fusese decorat de conducerea M.A.I. cu Ordinul „Steaua R.P.R.” clasa a V-a. Aparent, spre deosebire de cazurile amintite anterior, ofițerul nu ar fi trebuit să aibă probleme de ordin politic, mai ales că în fișă se preciza și faptul că „s-a preocupat de ridicarea nivelului său politico-ideologic, fiind și membru în Biroul organizației P.M.R. din unitate, sarcină de care s-a achitat”. Însă, aceasta era viziunea unui ofițer de Securitate, interesat desigur ca subordonații să desfășoare o activitate profesională cât mai ridicată calitativ.

Viziunea puterii politice, în contextul perioadei 1958-1959, era cu totul alta. Astfel, în referatul de cadre al cpt. Averbuch se arăta următoarele: „În lumina documentelor Plenarei C.C. al P.M.R. din 9-13 iunie 1958, analizându-i-se situația deosebită a ofițerului și rudelor sale, a fost pus în discuția adunării generale a organizației de bază P.M.R. din M.A.I. raionul Făgăraș, în ziua de 27 ianuarie 1959, în urma cărui fapt a fost exclus din rândul membrilor P.M.R., hotărâre ce a fost confirmată de Comitetul raional P.M.R. Făgăraș la 28 ianuarie 1959. Astfel, apreciem că, în lumina documentelor de partid, nu face cinste să mai muncească în Securitate”. După cum vedem, în timp ce superiorii ierarhici îl laudau și-l decorau, activiștii politici îl criticau și-l sancționau. Iar, cum pentru liderii Securității decizia politică era implacabilă, aceștia au ordonat transpunerea imediată în practică, operată de urgență (în cca. o lună) de cadriștii instituției statului.

Dar oare care și cât de gravă era „situația deosebită a ofițerului și rudelor sale”, încât să fi determinat luarea acestei decizii politice? Privită în contextul fundalului politico-ideologic descris în prima parte a studiului, biografia ofițerului nu arăta prea roz: atât el, cât și aproape toți membrii familiei acestuia și rudele mai apropiate fuseseră membri ai unor organizații sioniste. Astfel, în primăvara anului 1948, mr. Averbuch se înscrișese în organizația Ichud, filiala Bârlad, „unde a participat la mai multe ședințe”, iar mama, soția, surorile, cumnatele și cumnații făcuseră cu toții parte din organizația Bethar și adunaseră bani pentru ajutorul K.K.L.⁸² („fondul național de ajutorare evreiesc pentru cumpărarea pământurilor sfinte în Israel”), motiv pentru care una dintre surori era luată în evidențele M.A.I. Pe deasupra, o soră și un cumnat din partea soției, ambii foști sioniști, emigraseră în Israel, iar o cumnată depusese cerere de emigrare. Faptul că rudele din țară țineau legătura cu cele din Israel și, mai ales, faptul că ofițerul era în relații bune cu toate aceste rude,

⁸² K.K.L. – Keren Kayemeth LeIsrael (Fondul Național Evreiesc).

a accentuat gradul de gravitate cu care era privit cazul său: „toate rudele ofițerului sunt în relații bune de corespondență cu cei din Israel, cpt. A.I. frecventează toate aceste rude, petrecându-și concediul de odihnă în anul 1958 la ei”. Relevantă pentru cum era „analizată” biografia ofițerului la Direcția Cadre a Securității este rezoluția pusă la 7 martie 1959, pe referatul de cadre al acestuia, de către un șef din direcție: „Nu s-a discutat cu ofițerul și cred că nici nu e necesar. Este exclus din partid, a fost sionist în 1948, toate rudele de asemenea sioniste, fapt pentru care susțin scoaterea lui din M.A.I.”. După o asemenea decizie, fișa de notare întocmită de mr. Gustea s-a transformat într-o banală filă din dosar, iar decorația de stat primită cu doar două luni în urmă de către cpt. Averbuch, într-o ridicolă tinichea. Concluzia Comisiei de notare din cadrul D.R.M.A.I. Brașov era clară și plină de încărcătură politică: „În lumina hotărârilor Plenarei C.C. al P.M.R. din 9-13 iunie 1958, nu poate fi menținut pe mai departe în funcții de răspundere, deși a manifestat și manifestă atașament față de instituție și nu a precupețit nimic pentru munca de Securitate și pentru a da lovituri dușmanului de clasă”⁸³.

La 15 aprilie 1959 a fost trecut de urgență în rezervă și cpt. Dan (Davidshon) Gheorghe, șef Birou 1 Legionari Serviciul III Informații interne D.R.M.A.I. București. Cadriștii Securității cunoșteau de ani buni faptul că ofițerul „înainte de eliberare (...) s-a înscris în organizația sionistă Dror, cu scopul de a pleca în statul Israel” (stat care nici nu ființa pe atunci și nici nu erau prea multe perspective reale, în acel moment, de a fi creat în viitorul apropiat) și că avea un frate și alte rude emigrate în Israel în 1947-1948 și alte rude stabilite în S.U.A. și Canada, totul fiind compensat până atunci de faptul că acesta se înscrisese în U.T.C. în 1944 și apoi imediat în P.C.R., dar mai ales de foarte buna activitate profesională a ofițerului. Însă, cu o lună înainte, o unitate a Securității (Direcția a IV-a) intrase în posesia informației potrivit căreia un etnic evreu ce solicitase recent emigrarea în Israel (motiv pentru care „a fost exclus din partid”) „are un frate Dan Gheorghe la M.A.I.”. Cercetările fiind imediat adâncite, s-a aflat că tatăl și ambii frați din țară ai ofițerului depuseseră în decembrie 1958 cereri de emigrare în Israel. Singurul care încercase – fără succes, însă – să tergiverseze epurarea rapidă a cpt. Dan a fost șeful D.R.M.A.I. București, col. Iani Nicolae, care „a afirmat că este de acord cu scoaterea din M.A.I., dar după ce va găsi un ofițer în locul său la problema legionară ca șef birou”. Motivele reticenței col. Iani le regăsim în ultima fișă de notare anuală a ofițerului: „Dovedește o bună pregătire

⁸³ A.C.N.S.A.S., fond D.M.R.U., dosar nr. 7.370, vol. 22, ff. 41-47.

profesională și politică și depune interes pentru îndeplinirea la timp a sarcinilor profesionale (...) se orientează cu ușurință asupra problemelor și acordă un sprijin calificat în muncă subalternilor. Cunoaște ordinele și directivele muncii informativ-operative și luptă pentru aplicarea lor în practică. În ultimul timp a reușit să obțină unele rezultate bune, contribuind la depistarea unor elemente dușmănoase”. Pe deasupra, cpt. Dan fusese decorat cu medalia „Pentru servicii deosebite aduse în apărarea orânduirii de stat” și fusese promovată recent în funcție, șeful D.R.M.A.I. București apreciindu-l drept un ofițer cu perspective în munca de Securitate⁸⁴. Desigur, rezultatele profesionale și decorația nu valorau nimic pentru liderii Securității atunci când trebuia să implementeze o decizie a puterii politice, astfel că au preferat să creeze o disfuncționalitate în supravegherea informativ-operativă a principalilor inamici politici interni ai regimului (legionarii), pentru a înlătura o virtuală și ipotetică problemă creată de existența în aparat a unui ofițer cu rude în Israel.

Tot în primăvara anului 1959 se înregistrează și primele cazuri în care epurarea din Securitate a unor ofițeri evrei avea să fie parțial „mascată” prin pensionarea acestora, cel mai adesea pe caz de boală. Astfel, la 30 aprilie 1959 a fost trecut în rezervă și pensionat mr. Wohl Zoltan, anchetator prim Secția VIII Anchete D.R.M.A.I. Oradea. Încadrat în aparatul represiv încă de la 1 mai 1945, ofițerul se remarcase prin activitatea profesională depusă în anul anterior („a reușit să depisteze o organizație subversivă compusă din 32 elemente”), motiv pentru care, în toamna anului 1958, avea să fie decorat cu medalia „Pentru servicii deosebite aduse în apărarea orânduirii de stat”. Munca intensă în slujba Securității se pare, însă, că avusese repercusiuni asupra stării de sănătate a ofițerului, care oricum era precară, ca efect al anilor în care muncise în detașamentele de muncă forțată horthyste („nu vede deloc cu ochiul drept și ochiul stâng este slăbit); astfel, la finalul anului 1958 acesta se îmbolnăviseră serios, fiind internat mai multe luni în spital, iar la externare „i s-a recomandat «evitarea eforturilor fizice și intelectuale, precum și a conflictelor»”.

Cu certitudine, cariera mr. Wohl în Securitate oricum se apropia de final, mai ales că avea o vârstă relativ înaintată pentru un ofițer din structurile de informații (46 de ani). Dar graba cu care ofițerul a fost îndepărtat din Securitate a avut cu totul alte motive decât cele medicale. Astfel, ofițerul avea și câteva „pete” biografice: în perioada interbelică, pe

⁸⁴ *Ibidem*, vol. 24, ff. 102-111.

când era student la Cluj, fusese „membru în organizația sportivă Samson, care a fost o organizație naționalistă evreiască”; în 1945, în timp ce era comisar la Poliția Sighet (orașul său natal), „a maltratată pe cei de naționalitate maghiară, bătându-i până la sânge” (foarte probabil și pentru că părinții și socrii acestuia muriseră în deportarea în care fuseseră trimiși și cu sprijinul autorităților maghiare locale). Mult mai grav era, însă, faptul că toate surorile și fratele soției emigraseră în Israel, iar ofițerul, deși recunoscuse acest aspect, avea să susțină că familia lui nu ținea legătura cu acestea, neștiind că organele de profil ale Securității interceptaseră, în 1957, un banal schimb de scrisori al soției sale cu una dintre surorile acesteia, fapt căruia până în 1959 nu i se dăduse niciun fel de importanță. Relevantă pentru greutatea motivelor care au determinat pensionarea mr. Wohl este ordinea în care acestea au fost enumerate în referatul de cadre ce a stat la baza deciziei aprobate de Drăghici: „situațiile deosebite ale ofițerului privind rudele sale din străinătate, poziția sa nesinceră în acest sens, precum și capacitatea sa redusă de muncă, iar pe de altă parte are o vechime în muncă de peste 25 de ani”⁸⁵.

La 31 mai 1959 a fost trecut în rezervă cpt. Segal Ilie, șef birou la Serviciul „C”, cu bune rezultate profesionale („dovedește pricepere și competență în rezolvarea sarcinilor”), decorat cu „Ordinul Muncii” clasa a III-a și „Meritul Militar” clasa a II-a. Niciuna dintre rudele directe ale acestuia sau ale soției nu ridicau niciun fel de probleme pe linie de cadre, dar avea rude mai îndepărtate foste sioniste sau emigrate în Israel. Astfel, Securitatea aflase că soacra cpt. Segal „recent a intenționat să înainteze actele pentru a pleca în Israel”, dar „ofițerul susține că a convins-o să nu facă acest lucru”. În aceste condiții, Serviciul I din Direcția Cadre, care se ocupase de cazul cpt. Segal, avea să facă următoarea propunere: „Deși ofițerul are unele rude cu situații deosebite, iar altele plecate în state capitaliste, totuși, ținând seama că lucrează de 10 ani în M.A.I. și a obținut rezultate bune în muncă, considerăm că mai poate fi menținut în M.A.I., însă într-un alt sector de activitate, fapt pentru care propunem să fie mutat la Miliție sau la D.G.P.C.M.”. Rezoluția unui șef a închis, însă, discuția și s-a ajuns direct la epurare: „Nu suntem de acord. Ce! D.G.P. sau chiar Miliția este loc de refugiu a diverșilor suspecți?”⁸⁶. Care erau suspiciunile și pe ce se fundamentau ele nu interesa absolut pe nimeni din conducerea Securității, singurul fapt care conta fiind aplicarea deciziei

⁸⁵ *Ibidem*, ff. 168-171.

⁸⁶ *Ibidem*, vol. 27, ff. 213-218.

informale luate de puterea politică privitoare la epurarea evreilor din Securitate.

Îndepărtarea angajaților evrei din Securitate a continuat în această notă până la finalul anului 1959 și apoi în primele două luni ale anului următor. Din documentele cercetate de noi reiese faptul că, în această perioadă, epurarea etnicilor evrei din Securitate s-a făcut punctual și conjunctural, în funcție de oportunitățile deschise de analiza unor cazuri individuale, fiind, însă, departe de a lua aspectul unei politici de înlăturare în masă a evreilor, precum se va întâmpla în anii următori. Încă s-a preferat mutarea ofițerilor evrei aflați în anumite poziții de conducere importante, aceștia fiind transferați în alte structuri sau la alte unități M.A.I. Spre exemplu, la 31 decembrie 1959, mr. Friedländer Eugen, locțiitor șef serviciu D.I.E., a fost destituit din funcție, fiind numit apoi șef Biroul II Contraspionaj la D.R.M.A.I. București, pentru ca, la 31 ianuarie 1961, să fie epurat. Tot la finalul lui 1959, a fost transferat la D.G.M. cpt. Barbu Lenobel, șef secție Serviciul IV Învățământ din Direcția Cadre, deși se știa că, în 1938, acesta „s-a înscris în organizația sionistă Hașomer Hațair, unde a activat ca membru (a plătit cotizație și a luat parte la ședințe, excursii, serbări)” și că aproape toate rudele acestuia fuseseră sioniste, inclusiv un cumnat aflat în Israel, despre care se știa că „face parte din conducerea organizației sioniste Hașomer Hațair și răspunde de activitatea din Europa” și cu care ofițerul corespondase până în 1950⁸⁷.

În primele două luni ale anului 1960 numărul etnicilor evrei scoși din Securitate a fost foarte redus (doar câteva cazuri), și asta deoarece conducerea M.A.I. știa că avea să aibă loc o reorganizare structurală a Securității, prilejuită de intrarea în vigoare a unei noi organizări administrativ-teritoriale a României. Noua structură a Securității și organigrama de posturi aferentă au intrat în vigoare la 1 martie 1960. Drăghici, care era de multă vreme exasperat de ineficiența cadrelor din aparatul teritorial, mai ales de cadrele de la raioane, totul pe fondul creșterii în amploare și în complexitate a sarcinilor informativ-operative pe care Securitatea trebuia să le îndeplinească la cererea puterii politice, a decis să reformeze radical sistemul de supraveghere din raioane, ceea ce s-

⁸⁷ Inițial s-a optat pentru trecerea în rezervă a ofițerului, fiind întocmit și ordinul M.A.I. aferent, semnat de Drăghici, care, însă, s-a răzgândit, și a tăiat semnătura, anulând ordinul respectiv. Posibil să fi contat faptul că ofițerul era și ilegalist, activând în U.T.C.dR. începând din anul 1940, iar în timpul celui de Al Doilea Război Mondial „a luat parte la unele acțiuni întreprinse de U.T.C.” (*ibidem*, vol. 13, ff. 309-313).

a tradus, însă, și prin reducerea numărului de angajați ai Securității. În final, prin aplicarea acestor măsuri de reorganizare, la 1 martie 1960 au fost scoase din Securitate 960 persoane, iar numeroși ofițeri din raioane (mai ales cei ce deținuseră funcții de conducere ce fuseseră radiate) au fost permutați la regiuni, care la rândul lor au suferit diverse schimbări structurale. Toate aceste modificări organizatorice s-au tradus prin pensionări, treceri în rezervă, transferări la Miliție, care au afectat aproape exclusiv structurile teritoriale ale Securității și doar arareori pe cele centrale. Cu acest prilej, s-a operat o masivă verificare a biografiilor cadrelor Securității, în vederea luării cât mai corect a deciziilor de disponibilizare a cadrelor cu probleme biografice: erau incompetente, indolente, slab pregătite sau se făceau vinovate de comiterea unor abateri comportamentale ori profesionale, acestea aflându-se în prima linie a angajaților cărora li s-a desfășurat contractul de muncă pe motiv de reorganizare instituțională.

Conducerea Securității a profitat de acest cadru general de trecere în rezervă sau pensionare a unui număr mare de angajați pentru a opera și o primă epurare masivă din aparat a cadrelor de origine evreiască. Având în vedere râul de îndepărtări din instituție a angajaților considerați necorespunzători, nimeni nu putea să acuze faptul că șuvoiul de etnici evrei scoși din Securitate putea să constituie vreo dovadă de antisemitism. Cu toate acestea, este foarte important să analizăm și funcțiile pe care le ocupau cei îndepărtați acum din Securitate. Astfel, deși înlăturările globale din instituție i-au vizat aproape exclusiv pe angajații civili și pe ocupanții funcțiilor de execuție, o pondere destul de ridicată a revenit evreilor proveniți din rândul ofițerilor cu funcții de conducere de la regiuni, iar câțiva și din aparatul central, trecuți în rezervă, pensionați sau mutați la Miliție, la 1 martie 1960, sub diverse motive.

Prezentăm câteva exemple, în care am inclus însă și ocupanți ai unor funcții de execuție: lt.-col. Weiss Ludovic, locțiitor șef Serviciu IV Contrasabotaj, și lt. maj. Löb Eugen (D.R.M.A.I. Cluj); cpt. Stern Ignatiu, șef Biroul Închisori, cpt. Havaș Iuliu și lt. maj. Heinrich Zalman (D.R.M.A.I. Baia Mare); mr. Weiss Gheorghe, șef Secția VIII Anchete, cpt. Izsak Adalbert, șef Secția Administrativă, cpt. Grünfeld Anton, șef Secția Raională Șimleu, și cpt. Silberstein Adalbert (D.R.M.A.I. Oradea); cpt. Grümberg Feibich și cpt. David Isidor (D.R.M.A.I. Iași); mr. Feller Moritz, locțiitor șef Secția VIII, lt. Glazberg Iacob și mr. Panțiru Vasile, șef Biroul II Secția III (D.R.M.A.I. Suceava, ultimul era român, dar căsătorit cu o evreică al cărei tată plecase în Israel); mr. Deitel Ernest, șef Serviciul II Contraspionaj, și cpt. Farkas Adalbert, șef birou (D.R.M.A.I. Brașov); mr.

Freidman Alexandru, loctiitor șef Biroul VII, și mr. Bihari Emeric (D.R.M.A.I. Autonomă Maghiară); cpt. Derfler Alfred, loctiitor șef Secția Raională Vrancea, cpt. Feigembaum Solomon, loctiitor șef Secția Raională Focșani, și lt. maj. Enghel Aurelian (D.R.M.A.I. Galați); mr. Florian Alexandru (Grünstein Adolf), șef birou Direcția a III-a; mr. Abramovici Marcu, anchetator prim Direcția Anchete ș.a.⁸⁸.

În toate referatele de cadre ce au premers trecerii acestor ofițeri în rezervă se preciza, însă, faptul că aveau rude emigrate în Israel sau că, în trecut, făcuseră parte sau avuseseră legături cu diverse organizații sioniste (cei mai mulți fiind foști membri ai Hașomer Hațair). De reținut este și faptul că cea mai mare parte a lor aveau rezultate bune sau chiar foarte bune în muncă, aspecte care nu au contat decât arareori și numai până ce dosarul ajungea la Direcția Cadre, unde astfel de „amănunte” erau complet înlăturate din fișele biografice. Spre exemplu, șeful Serviciului raional Satu Mare aprecia că subordonatul său, cpt. Havaș Iuliu, a desfășurat o bună activitate profesională, motiv pentru care concluziona că acesta „corespunde funcției pe care o îndeplinește”, fapt ce avea să stârnească iritarea Comisiei de notare din cadrul D.R.M.A.I. Baia Mare, condusă de șeful direcției, lt.-col. Simion Andrei, care știa că ofițerul în cauză trebuia epurat: „Comisia consideră că părțile pozitive ale ofițerului sunt exagerate (...) ofițerul este lipsit de combativitate. În afară de aceasta, ofițerul a fost membru în organizația sionistă Joint. Comisia propune să fie trecut în rezervă”⁸⁹. Cu toate acestea, lt.-col. Simion nu a adoptat o atitudine rigidă pentru epurarea ofițerilor evrei din subordine, apreciind și el că unii trebuia în continuare să fie păstrați în aparat, întrucât era foarte mulțumit de activitatea lor profesională. Astfel, în cazul lt. maj. Heinrich Zalman, cadriștii de la centru raportau că în calea epurării exista un mic obstacol: „În muncă, ofițerul este caracterizat ca foarte bun. Din acest motiv, conducerea regiunii îl susține să rămână în M.A.I.”⁹⁰.

În mod similar, referitor la cpt. Stern Ignatiu, Serviciul I din Direcția Cadre raporta col. Pateșan că ofițerul respectiv, deși era apreciat de lt.-col. Simion („conducerea D.R.M.A.I. Baia Mare îl susține să rămână în funcția actuală”), trebuia trecut în rezervă, pe motiv că în anul 1939 urmase o școală agricolă ce aparținea organizației sioniste Mizrachi, „cu scopul ca după absolvire să emigreze în Israel”. Nu conta absolut deloc „amănuntul” că în 1939 dorința de emigrare a unui etnic evreu era perfect

⁸⁸ A.C.N.S.A.S., fond D.M.R.U., dosar nr. 7.372, vol. 14, ff. 40-180.

⁸⁹ *Ibidem*, ff. 100-101.

⁹⁰ *Ibidem*, f. 116.

dezirabilă, în condițiile în care în societatea românească antisemitismul se manifesta puternic, deschis și adeseori violent, fiind adoptate deja mai multe decizii guvernamentale antisemite. Precum nu conta nici faptul că, până la urmă, ofițerul nu doar că nu emigrase, dar în 1943 chiar evadase din detașamentele de muncă în care fusese trimis de autoritățile horthyste (era originar din zona Satu Mare) și activase, ulterior, ca „partizan și apoi ostaș în armata sovietică” (cadriștii Serviciului I nu se sfiau să susțină că perioada de doi ani în care ofițerul luptase alături de sovietici contra trupelor horthyste și apoi fasciste maghiare nu se putea verifica, deși acesta prezentase ca dovezi mai multe decorații sovietice pe care le primise pentru eroismul său)⁹¹.

Desigur, nu trebuie să bănuim că lt.-col. Simion sau alte cadre de conducere care au încercat să-i apere de epurare pe unii subordonați de origine evreiască ar fi făcut-o din vreun considerent de împotrivire la evidenta discriminare etnică. Singurul aspect de care erau interesați acești șefi teritoriali (de regiune sau raion) era cel profesional (deși unii posibil să o fi făcut-o și în sensul prezervării propriilor poziții), îndeosebi teama că structura pe care o conduceau ar fi avut rezultate și mai slabe decât cele obținute până atunci, care atrăgeau dese și virulente critici din partea lui Drăghici, cu ocazia diverselor conferințe. Mai exact, acestor șefi le era frică de faptul că, dacă erau dați afară chiar unii dintre puținii angajați care munceau cât de cât eficient, nivelul calității activității profesionale desfășurate de structura pe care o conduceau ar fi scăzut într-atât de mult, încât ar fi crescut semnificativ pericolul ca ei înșiși să-și piardă funcțiile de conducere, pe motiv de nerealizare a atribuțiilor. Tocmai din acest motiv, acele extrem de puține cadre de conducere din teritoriu care au încercat să intervină pentru păstrarea unor subordonați evrei au făcut-o doar pentru unii ofițeri cu bune rezultate, fără a fi în niciun caz vorba de vreun fenomen extins. Până în prezent am identificat foarte rar și punctual situații de acest tip, ele fiind prezente doar în prima perioadă a procesului de epurare, când încă nu era evidentă decizia lui Drăghici și a conducerii Securității de a epura masiv și cvasi-integral cadrele de origine evreiască din Securitate. Ulterior, când trendul avea să devină foarte clar, astfel de tentative de susținere a unor angajați evrei propuși pentru epurare nu se vor mai regăsi, șefii structurilor teritoriale înțelegând și ei până la urmă – inerent, dată fiind apropierea de centrul decizional, cei din unitățile centrale sesizaseră mult mai rapid acest aspect – că acțiunea conducerii Securității nu era decât transpunerea în practică a unei decizii

⁹¹ *Ibidem*, ff. 98-99.

luate de puterea politică, fiind conștienți de faptul că orice împotrivire față de o decizie politică nu s-ar fi finalizat decât cu expulzarea din Securitate.

De asemenea, trebuie făcută și precizarea că, tot la 1 martie 1960, a început și procesul de disponibilizare a angajaților evrei din celelalte structuri ale M.A.I., în afara Securității, cu precădere din Miliție⁹². Motivele reale care au determinat trecerea acestora în rezervă au fost similare cu cele avute în vedere în cazul ofițerilor de Securitate: apartenența în trecut la o organizație sionistă și existența unor rude emigrate în Israel.

Odată început procesul de epurare masivă a angajaților evrei din Securitate, acesta a continuat ritmic, în valuri succesive, inițial cu pauze de o lună-două între ele: la 31 mai 1960, la 30 iunie 1960 și la 31 august 1960. Începând din 31 octombrie 1960 și până la 31 martie 1961, valurile de epurare au avut loc lunar, la finalul fiecărei luni în curs. Așadar, 31 martie 1961 a fost ultima zi în care Drăghici a aprobat un mare număr de ordine M.A.I. privind scoaterea din Securitate a unor angajați cu origine evreiască, după aceea fiind operate doar cazuri punctuale și singulare, foarte reduse la număr. Este, însă, vorba de o stopare a epurării determinate de cauze naturale: în Securitate mai rămăsese un număr extrem de redus de etnici evrei. Reamintim aici și ceea ce am dezvoltat puțin în prima parte a studiului, anume faptul că, începând din 1950, a fost practic stopată încadrarea evreilor în Securitate, urmarea fiind aceea că, pe parcursul deceniului ce a urmat, numărul angajaților evrei din instituție s-a redus semnificativ, pe căi uzuale: pensionări, pensionări medicale, treceri în rezervă curente pe diverse motive, transferări la alte instituții etc. Dat fiind faptul că, la finalul anului 1961, numărul cadrelor de origine evreiască din Securitate era doar cu foarte puțin mai mare decât zero (opinăm că de ordin subzecimal), credem că nu greșim dacă susținem că, în decurs de numai un an, între martie 1960 și martie 1961, Securitatea a fost epurată cvasitotal de angajații evrei.

În opinia noastră, deși știa foarte clar, încă de la începutul procesului, că angajații evrei urmau a fi îndepărtați în totalitate din instituție, conducerea Securității nu a procedat la o epurare masivă și totală printr-un pas unic din trei considerente principale convergente. Primul, cel cu greutatea cea mai mică, consta în dificultatea birocratic-administrativă a procedurii: pur și simplu organele teritoriale și centrale de cadre, care aveau un număr redus de angajați, nu ar fi fost capabile

⁹² A se vedea șapte ordine M.A.I. consecutive în *ibidem*, ff. 216-224.

fizic să întocmească și să proceseze un număr atât de mare de documente într-un timp scurt, în condițiile în care trebuia să-și îndeplinească și atribuțiile uzuale. Cel de-al doilea, nici acesta, însă, în mod real prea semnificativ, consta în teama că îndepărtarea bruscă din aparat a unui număr atât de mare de angajați ar fi putut crea anumite dificultăți organizatorice și profesionale (mulți ofițeri evrei dețineau funcții de conducere, lucrau în dosare de urmărire sau de anchetă importante), care s-ar fi adăugat acelor cauzate deja de reorganizarea generală de la 1 martie 1960. După cum am văzut, unii șefi de structuri se bazau pe activitatea acestor angajați pentru a-și îndeplini sarcinile profesionale trasate de conducere.

În ceea ce privește cel de-al treilea considerent, suntem de părere că îndepărtarea graduală a angajaților evrei din Securitate s-a făcut avându-se în vedere în special faptul ca întreaga procedură să fie astfel desfășurată, încât să mascheze cât mai mult posibil realitatea, și anume aceea că era vorba despre o epurare pe criterii etnice. Mai exact, Drăghici și liderii Securității au folosit metoda înlăturării treptate (dar totale) a evreilor din Securitate în principal pentru a evita apariția unor eventuale acuze interne sau externe că era vorba de o măsură antisemită, cum practic și era. Ca o instituție de stat care aplica în mod obedient toate sarcinile trasate de puterea politică, Securitatea a fost întotdeauna foarte preocupată să-și disimuleze activitățile represive aferente deciziilor politice pe care trebuia să le transpună în practică. În speța de față, prin această relativă tergiversare, dar și prin alte măsuri, Securitatea încerca să ferească puterea politică de posibilele probleme de imagine (care puteau fi semnificative) create de acuzația că România promova decizii antisemite

În fapt, chiar dacă nu avem nicio dovadă directă în acest sens, credem că aceia care au ordonat ca procesul de epurare să se desfășoare ferm, dar nu brusc, au fost chiar liderii P.M.R., care, de la mijlocul anilor '50, începuseră să fie mult mai atenți cu privire la modul în care erau reflectate în exterior deciziile politice interne și măsurile concrete de aplicare a acestora. Iar în cazul măsurilor privitoare la comunitatea evreiască, care beneficia de o supra-atenție și empatie internațională, cu atât mai mult s-a acordat o grijă aparte modului în care acest proces de epurare totală a evreilor din Securitate a fost implementat. Pe deasupra, după cum bine se știe, în acea perioadă conducerea politică a României purta tratative cu Israelul în vederea normalizării relațiilor diplomatice, fiind interesată mai ales de dezvoltarea colaborării economice.

Totodată, și cumva în siajul paragrafului anterior, tabloul trebuie completat și cu faptul că toate valorile de epurare a cadrelor de origine

evreiască din Securitate au fost dublate de valori similare de epurare a angajaților evrei din celelalte structuri ale M.A.I. Aspectul trebuie puțin dezvoltat, deoarece anumite caracteristici concrete ale acestuia sunt în realitate parte integrantă a procesului de epurare totală a evreilor din Securitate. Astfel, pe parcursul valorilor amintite anterior, dar mai ales a celor din prima parte a perioadei, numeroși ofițeri de Securitate nu au fost direct trecuți în rezervă, ci au fost transferați la Miliție (imensa majoritate) sau la alte structuri din M.A.I. (Direcția Generală a Arhivelor Statului, Direcția Spate etc.) Pentru a evita eventuale acuze interne sau externe de antisemitism, conducerea Securității a încercat, astfel, să mascheze procesul de epurare etnică a evreilor din instituție, prin mutarea acestora în alte unități M.A.I., acțiune care putea fi ușor explicată ca fiind uzuală în politica de cadre a oricărui minister. Liderii Securității știau, însă, încă de la început faptul că mutarea acestor ofițeri în alte structuri ale M.A.I. avea să fie temporară, doar pentru câteva luni, după care urma inerent și implacabil trecerea lor în rezervă. În felul acesta, pe de o parte, valorile epurărilor din Securitate nu păreau a fi atât de substanțiale, pe de altă parte, responsabilitatea trecerii efective în rezervă a acestor cadre de Securitate era mutată asupra organelor de cadre ale structurilor din M.A.I. în care persoanele în cauză erau transferate.

Către finalul procesului de epurare a evreilor din M.A.I., șeful Miliției, gen.-mr. Staicu Stelian, începuse chiar să fie agasat de faptul că era efectiv obligat să dea afară ofițeri de Securitate evrei, doar pentru că aceștia fuseseră transferați cu puțin timp înainte la Miliție, deși se știa de la început că excluderea lor din M.A.I. era inevitabilă și trebuia transpusă în practică peste doar câteva luni. Astfel, la 6 februarie 1961, gen.-mr. Staicu a pus următoarea rezoluție pe un raport al Secției Cadre a D.R.M. Hunedoara, în care se propunea trecerea în rezervă a cpt. Löbll Herman, pe motiv că urmasa un an la școala de rabini și că tatăl și toți frații lui fuseseră sioniști și emigraseră în Israel la finalul deceniului șase, aspecte cunoscute Direcției Cadre și în urmă cu câteva luni, când ofițerul fusese transferat de la Securitate la D.G.M.: „De acord cu propunerea ca ofițerul să fie scos din cadrele Miliției. Este bine să fie rugat tov. Pateșan ca pe viitor să fie mutați unii tovi în Miliție doar dacă au perspective de a rămâne la noi”⁹³. Gen.-mr. Staicu știa și el foarte bine că toate carierele

⁹³ *Ibidem*, ff. 225-226.

evreilor în M.A.I. erau pecetluite, conștientizând acest aspect încă din 1959⁹⁴.

Întrucât Drăghici și col. Pateșan au știut de la început că toți angajații evrei din Securitate urmau să fie îndepărtați din aparat (cu câteva firave excepții), întreaga operațiune s-a redus practic la o simplă prioritizare și echilibrare a valurilor de epurare. Primele cadre care urmau a fi scoase din Securitate erau cele care aveau „pete” politice majore în biografie și care ridicau cel mai ușor suspiciunea neîncrederii politice (uneori întemeiată). Acestora li s-au adăugat cadrele ce puteau fi date afară prin trecerea în rezervă pe motive uzuale: vârsta și vechimea necesară pensionării, boli care permiteau pensionarea medicală, activitatea profesională complet nesatisfăcătoare, lipsa studiilor necesare funcției ocupate, comiterea unor dese abateri comportamentale etc.

Chiar dacă ordinele M.A.I. care statuau soarta fiecărui angajat au fost semnate de Drăghici, decizia finală vizavi de compunerea și forma valurilor de epurare i-a aparținut șefului Direcției Cadre, col. Pateșan Ioan. Drăghici doar verifica și aproba propunerile col. Pateșan, modificând extrem de rar soluția propusă de acesta. La rândul său, col. Pateșan își fundamenta propunerile pe baza materialelor înaintate de către angajații Serviciului I din Direcția Cadre, structura care se ocupa de personalul Securității, care trebuia să-i înainteze col. Pateșan un dosar cu mai multe documente de cadre: notarea anuală, referatul Secției Cadre regională, referatul Serviciului I, verificări suplimentare etc.

Toată această sumedenie de materiale mai mult îl încurca, însă, pe col. Pateșan, care era interesat doar de motivele care-i permiteau

⁹⁴ La 17 iulie 1959, Serviciul Cadre din D.G.M. – se pare la cererea Direcției Cadre – a întocmit un referat privind biografia și activitatea slt. Fris Sner, ofițer inspector prim la Serviciul Secretariat al D.G.M., cu propunerea de a fi trecut în rezervă deoarece tatăl acestuia „a avut servitori, pe care-i exploata”, doi unchi ai soției emigraseră în Israel, în 1947, iar până în 1952 – când deja era încadrat în Miliție – „frecventa, împreună cu părinții săi, Templul Coral și casa de rugăciuni”. Conducătorul D.G.M. nu înțelegea, însă, care erau motivele pentru care Direcția Cadre insista ca ofițerul să fie dat afară, întrucât era foarte mulțumit de activitatea profesională desfășurată de acesta. La 18 iulie 1959, gen.-mr. Staicu a pus următoarea rezoluție pe document: „Tov. Pateșan. Din referat nu se poate trage concluzia că trebuie scos din M.A.I. Eu vă rog ca dvs. să vedeți și celelalte probleme, pe care eu nu le cunosc în detaliu, și dacă sunt motive eu sunt de acord să fie scos”. Cu siguranță că gen.-mr. Staicu a fost „lămurit”, pentru că la 31 august 1959, prin Ordinul M.A.I. nr. 2.696, ofițerul avea să fie trecut în rezervă (idem, dosar nr. 7.370, vol. 33, ff. 786-789).

scoaterea respectivului angajat din Securitate (ca să nu mai reamintim faptul că, uneori, referatele de cadre lăudau activitatea angajatului respectiv, înșirau decorațiile și medaliile obținute sau chiar menționau că cel în cauză fusese recent promovată în funcție sau avansat în grad pentru rezultatele obținute). Prin urmare, pentru a simplifica lucrurile din punct de vedere birocratic-administrativ, întrucât din punct de vedere politic ele erau deja foarte clare, imediat după primul val de epurare (cel din 1 martie 1960), când col. Pateșan s-a lovit de „problema” amintită, la nivelul Serviciului I din Direcția Cadre s-a trecut la implementarea unei noi proceduri, care era, de altfel, banal de simplă: cadriștii redactau câte o fișă sumară pentru fiecare angajat evreu, de o filă (maxim două), în care erau trecute doar câteva date biografice (funcția, gradul, vârsta, studiile, profesia), după care erau înșirate exclusiv „problemele” biografice: legături cu organizațiile sioniste, rude în Israel sau în statele capitaliste, rude „burgheze” sau cu activitate „exploatare” (ușor de găsit, evreii activând, în general, în comerț sau în domeniul afacerilor private). Pe această fișă, care conținea uneori doar câteva rânduri, nu se făcea nicio propunere, având exclusiv rolul de a-l „orienta” rapid pe col. Pateșan asupra soluției. Abia după ce col. Pateșan lua decizia, se trecea la întocmirea materialelor de cadre aferente (în acord și cu soluția decisă: pentru trecere în rezervă, pentru pensionare, pentru pensionare medicală, pentru transfer la altă unitate M.A.I.).

Noul „sistem de lucru” al Direcției Cadre a fost pus în practică încă din aprilie 1960, pentru pregătirea valului din 31 mai 1960. Studiul materialelor de cadre aferente acestui val furnizează probe care, în opinia noastră, atestă faptul că încă de la început s-a pornit de la ideea epurării totale a evreilor din Securitate, cu aplicarea treptată sau mai exact în „etape”, ca să folosim terminologia Direcției Cadre. Astfel, toate ordinele M.A.I. din 31 mai 1960, de scoatere din Securitate a unor ofițeri evrei, sunt însoțite de două documente, ambele întocmite de Serviciul I din Direcția Cadre:

- fișă foarte scurtă cu „problemele” biografico-politice, datată aprilie 1960, pe care nu este făcută nicio propunere de către cadriștii Serviciului I;

- referatul uzual și extins de cadre, în care este precizată întreaga carieră a ofițerului, datat mai 1960, pe care, însă, se făcea propunerea de trecere în rezervă sau de mutare la altă unitate a M.A.I. Acest referat era avizat apoi, în mod oficial, de col. Pateșan și înaintat lui Drăghici spre aprobare, care semna ulterior și ordinul M.A.I. aferent.

Ceea ce ne-a atras atenția la toate fișele scurte aferente acestui val îl constituie faptul că pe fiecare dintre acestea este făcută câte o scurtă adnotare cu creionul roșu: „Etapa I”⁹⁵, pe care i-o atribuim col. Pateșan, singurul care putea lua o astfel de decizie, care fie a scris-o direct, fie a fost scrisă de un subordonat la indicația acestuia. Pentru șeful Direcției Cadre, epurarea etapizată a evreilor din Securitate începea abia acum, cadrele evreiești scoase la 1 martie 1960 încadrându-se în mod natural în numărul foarte mare de treceri în rezervă operate cu acel prilej (deși, după cum am observat, în cazul multora nu a fost deloc așa, fiind incluși pe „listele negre” tocmai pentru a se profita de context).

Procedura fiind, așadar, foarte mult simplificată, ea va fi utilizată pe parcursul întregului proces de epurare a evreilor din Securitate. Fișele scurte de cadre asupra cărora col. Pateșan amâna decizia erau raportate la valurile următoare, când li se adăugau alte noi fișe.

La 31 mai 1960 au fost scoși din Securitate, cu prioritate, ofițerii care aveau rude apropiate emigrate în Israel. Vom oferi și un exemplu aferent, care ni s-a părut a fi cel mai relevant prin incorectitudinea lui. Prin Ordinul M.A.I. nr. 2.225/31 mai 1960 a fost trecut în rezervă cpt. Feigl Ștefan, locțiitor al șefului Serviciului raional Sighișoara. Ofițerul avea state vechi de activitate în ilegalitate: membru U.T.C.dR. din 1930, „a activat la Ajutorul Roșu, strângând bani și alimente pentru tovarășii din închisori”, în anii '30 a fost membru în sindicatul constructorilor din Târgu-Mureș și „a luat parte activă la organizarea muncitorilor din construcții pentru a participa la greve”. De asemenea, acesta avusese de suferit de pe urma politicii antisemite a autorităților horthyste: fusese internat trei ani într-un batalion de muncă obligatorie, iar fratele său murise la Auschwitz. După eliberarea Ardealului, s-a înscris imediat în P.C.R., „organizând gărzile populare în orașul Toplița, fiind însărcinat cu conducerea lor”. Încadrat în Siguranță în 1945, din 1950 a deținut continuu funcții de conducere în structurile teritoriale de Securitate. Referatul extins al Secției Cadre a D.R.M.A.I. Stalin, întocmit în mai 1960 și semnat și de col. Aranici, a fost utilizat ca suport pentru emiterea ordinului amintit de scoatere din Securitate, deși acesta pare mai degrabă conceput pentru promovarea ofițerului: „Este apreciat ca un ofițer bine pregătit profesional, are o orientare bună cu agentura, cunoaște ordinele și directivele M.A.I., obținând și rezultate mulțumitoare. În perioada cât a condus munca în cadrul raionului Sighișoara [1 mai 1958-31 iulie 1959, când suplinise cu delegație pe șeful raionului, plecat la studii în U.R.S.S. –

⁹⁵ Idem, dosar nr. 7.372, vol. 23, f. 46 *passim*.

n.n.] s-au recrutat mai mulți agenți utili muncii de Securitate. La fel, s-au deschis acțiuni informative și de verificare, iar unele dintre ele au fost închise prin arestarea elementelor urmărite”. Nefiind găsite „pete” în biografia și activitatea ofițerului, au fost avute în vedere rudele acestuia. Aflăm, astfel, că soția cpt. Feigl „a simpatizat mișcarea muncitorească, sprijinind Ajutorul Roșu”, iar pe deasupra socrul lui „în trecut a fost luptător activ al partidului, pentru care fapt a fost de mai multe ori arestat”.

Ei, dar acestea erau datele cuprinse în referatul din mai 1960, întocmit de cadriștii „fără viziune” de la regiune. „Adevărul”, însă, îl aflăm din fișa scurtă, datată 23 aprilie 1960, redactată de ofițerii Serviciului I din Direcția Cadre, care n-au găsit mai multe date decât cele cuprinse într-un singur rând: „Are o soră în Israel” (dacă au obosit căutând mult, măcar au terminat repede de scris). În cazul cpt. Feigl, fișa scurtă era de fapt un bilețel. Mai mult decât suficient, însă, pentru ca ofițerul să fie dat afară din Securitate, mai ales că bilețelul are și acum pe el adnotarea cu roșu: „Etapa I”. Luminați de această indicație pe care i-o atribuim col. Pateșan, cadriștii de la D.R.M.A.I. Stalin au putut, peste numai o lună, să înlăture negura ce le acoperise ochii și să finalizeze, astfel, referatul de cadre în sensul dorit: „este propus [nu ni se spune de către cine și în ce calitate – n.n.] să fie scos din cadrele active ale M.A.I. și trecut în rezervă”, iar „conducerea D.R.M.A.I. Stalin susține propunerea [cui? – n.n.], întrucât ofițerul este depășit de sarcinile actuale ale organelor de Securitate și nu are perspective de dezvoltare. De asemenea, are o soră plecată în statul Israel”⁹⁶. Chiar dacă până atunci îl apreciaseră ca un ofițer care muncise continuu foarte bine, subit aveau să constate că „este depășit”.

Tot numai un rând avea și fișa scurtă – bilețel referitoare la mr. Solomon Herșcu (al cărui caz l-am detaliat puțin mai sus, acesta fiind, anterior, retrogradat), datată tot 23 aprilie 1960: „Are un frate în Israel (face parte din armată)”⁹⁷. Și mr. Rusu Mircea (Rosenthal Moise), anchetator prim la Direcția a VIII-a, a fost trecut în rezervă la 31 mai 1960 pentru că avea o soră în Israel, dar și pentru circumstanța foarte agravantă că avea un frate vitreg și o soră emigrați în S.U.A. în... 1918. Referatul de cadre este elocvent: „nu s-a stabilit ca ofițerul sau celelalte rude apropiate să poarte corespondență cu rudele plecate în S.U.A. și Israel”, dar pentru că „a depășit limita de vârstă în grad și are rude plecate în S.U.A. și Israel,

⁹⁶ *Ibidem*, ff. 87-92.

⁹⁷ *Ibidem*, f. 105.

apreciem că nu mai poate lucra în M.A.I.”⁹⁸. Nu ne este foarte clar cum depășise mr. Rusu limita de vârstă în grad, din moment ce fusese avansat maior abia la 31 decembrie 1959, dar se pare că atunci se trecuse peste acest „amănunt”, care, însă, în noul context, trebuia menționat, pentru a se da impresia unei uzuale treceri în rezervă.

Un alt caz care merită menționat este cel al cpt. Câmpeanu Mircea, lucrător operativ prim Biroul Inspecției D.R.M.A.I. București, trecut în rezervă prin Ordinul M.A.I. nr. 2.227/31 mai 1960. În referatul întocmit de Direcția Cadre din D.R.M.A.I. București și semnat și de col. Iani se arată că ofițerul avea mai multe rude emigrate în Israel, Franța și S.U.A., precum și rude cu activitate sionistă. Deși obținuse rezultate foarte bune în muncă, fiind de mai multe ori decorat și premiat cu bani, ofițerul avea și anumite racile comportamentale (când a fost șef „folosea cuvinte jignitoare și pornografice”), fapt pentru care se propunea trecerea acestuia în rezervă⁹⁹. Ceea ce dorim să reliefăm este faptul că acest referat a fost întocmit la 11 iunie 1960, așadar, după emiterea ordinului M.A.I., care trebuia să se fundamenteze tocmai pe acest referat de cadre. Mai exact, Drăghici a trecut în rezervă un ofițer pentru care nimeni nu făcuse o propunere oficială argumentată în acest sens, iar col. Iani a propus trecerea în rezervă a unui ofițer care deja fusese trecut în rezervă! În fapt, col. Pateșan a luat decizia scoaterii din Securitate a cpt. Câmpeanu – și Drăghici a aprobat-o – doar pe baza fișei scurte, din aprilie 1960, cu adnotarea „Etapa I”, și nu a mai așteptat ca Secția cadre regională să înainteze actele uzuale. Nu ne-am mira ca, în realitate, col. Iani să fi fost informat de scoaterea din Securitate a subordonatului său abia după ce aceasta se produsese deja, în momentul în care i se ceruse să întocmească actele aferente, chiar dacă acestea erau post-datate.

Un caz de reținut este și acela al mr. Stoleru Iancu, locțiitor șef pentru spate al șefului D.R.M.A.I. Constanța, trecut în rezervă în valul din 30 iunie 1960, prin Ordinul M.A.I. nr. 2.339. Având o funcție de conducere superioară, acesta a sesizat foarte repede faptul că noua viziune politico-ideologică a conducerii partidului asupra comunității evreiești din țară urma să fie însușită în scurt timp și de conducerea Securității, care va acționa în consecință. Tocmai de aceea, mr. Stoleru, cunoscând faptul că biografia sa ridica probleme din acest punct de vedere (în 1933 se înscrisese în Bethar, dorind să emigreze în Palestina, dar după un an se retrăsese, renunțând la idee; avea rude apropiate care depuseseră cereri de

⁹⁸ *Ibidem*, ff. 46-51.

⁹⁹ *Ibidem*, ff. 98-102.

emigrare în Israel), a încercat să prevină luarea unor preconizate măsuri de sancționare împotriva sa. Drept urmare, ofițerul a ales calea pe care o promova continuu morala proletară: expunerea deschisă a problemelor sale de cadre și adoptarea unei atitudini critice față de toate rudele sale care doreau să emigreze, chiar dacă erau rude de rangul I. În referatul de cadre se arăta că ofițerul avea doi frați și două surori ce emigraseră în Israel la finalul anilor '40, precum și o soră care își depusese actele de emigrare în 1958; ba mai mult: „De menționat este faptul că ofițerul a luat poziție față de plecarea fraților și surorilor sale, condamnând atitudinea acestora. În 1958 a înaintat un raport la conducerea Direcției Cadre, prin care cerea să nu se aprobe plecarea sorei sale care mai este în țară și care a depus actele de plecare în Israel”¹⁰⁰. Însă, oricât de mult conformism politic dovedise ofițerul (mergând până la decizerea de propria familie), decizia de scoatere din Securitate nu putea fi evitată, poate cel mult amânată, tocmai de aceea toate actele pentru epurarea acestuia au fost întocmite în aprilie (fișa scurtă – e de reținut și faptul că în aceasta nu se spunea absolut nimic despre atitudinea acuzatoare a ofițerului față de rudele sale), respectiv mai 1960. Dar, este posibil ca șeful Direcției Cadre să fi considerat că acesta merita să fie recompensat cu păstrarea în Securitate pentru încă o lună, astfel că ofițerul nu avea să fie selectat pentru „Etapa I”.

O atitudine partinică oarecum similară a avut și lt. maj. Weisz Ladislau, ofițer la Biroul „T” D.R.M.A.I. Timișoara, care a primit aceeași recompensă: a fost dat afară din Securitate la 30 iunie 1960, nu la 31 mai 1960, cum erau pregătite inițial actele. Biografia ofițerului era impecabilă, la fel și cea a rudelor sale directe, cu excepția soției, care avea doi frați emigrați în Israel și alți trei care depuseseră cereri de emigrare în 1958. Sesizând din timp pericolul, acesta încercase să pareze lovitura la care se aștepta, după cum consemnau cadriștii D.R.M.A.I. Timișoara în mai 1960: „În luna octombrie 1959, ofițerul a raportat Secției Cadre și conducerii direcției neînțelegerile din cadrul familiei din cauza rudelor soției sale. În discuția avută cu ofițerul s-a constatat că este hotărât să divorțeze de soție pentru faptul că nu l-a înțeles și menține legături atât cu frații plecați, cât și cu cei care au cerut să plece. Și în prezent ofițerul este pe aceeași poziție și intenționează să divorțeze”¹⁰¹. Nu știm care a fost traiectul familial al ofițerului după acest moment, dar sperăm că viața acestuia a revenit la normal după ce n-a mai contat ce făceau rudele soției (deși există și

¹⁰⁰ *Ibidem*, vol. 24, ff. 148-152.

¹⁰¹ *Ibidem*, ff. 234-237.

posibilitatea ca trecerea în rezervă să-i fi accentuat și mai mult gradul de enervare, cauzat de faptul că soția nu renunțase total la legăturile cu frații săi).

Cpt. Waxman Samoil, locțiitor al șefului Secției a III-a din cadrul D.R.M.A.I. Suceava, a avut, însă, o carieră mai lungă în Securitate, fiind dat afară abia la 31 decembrie 1960. Membru U.T.C.d.R. din 1941, condamnat în ianuarie 1944 la șapte ani muncă silnică pentru activitate pro-comunistă, în august 1944 „fiind eliberat din închisoarea Caransebeș, a venit în București și s-a înrolat în Gărzile Patriotice, cu care a luat parte la acțiunile întreprinse de partid”; în 1945 „a fost trimis de partid să lucreze la Siguranță, unde a luat parte la depistarea rămășițelor trupelor nemțești refugiate în munți, cu care ocazie a dovedit atașament și curaj”, fiind apoi promovat continuu, pentru că „este apreciat ca un element cinstit, hotărât, cu dragoste și putere de muncă, are experiență în munca de Securitate, se descurcă cu ușurință în problemele de care răspunde și în special de problema legionară, iar prin măsurile propuse a dus la lichidarea unui număr de trei grupări contrarevoluționare și două acțiuni informative, (...) în prezent, ofițerul lucrează (...) o acțiune informativă de grup, care urmează a fi lichidată prin arestarea elementelor urmărite”, decorat de mai multe ori și premiat cu bani. Ofițerul avea, însă, un unchi emigrat în Israel, iar surorile sale „sunt înscrise să plece definitiv în statul Israel”. În această privință, ofițerul se dovedea mai atașat regimului comunist decât surorilor sale, fiind transformat într-un autentic „om nou”: „A dus muncă de lămurire pentru a le împiedica plecarea în Israel, fapt pentru care a încercat să intervină pe lângă organele M.A.I.”. Mai exact, acesta a încercat să-și folosească relațiile din Securitate pentru a bloca aprobarea cererilor de emigrare depuse de surorile sale. Fiind evreu, nimănui nu i-a mai păsat de trecutul său de ilegalist, de buna activitate profesională depusă (chiar împotriva legionarilor, considerați de puterea politică a fi cei mai periculoși inamici politici interni) sau de atitudinea partinică a acestuia din momentul respectiv, concluzia cadriștilor fiind foarte clară: „nu prezintă încrederea politică necesară pentru a fi menținut pe mai departe în M.A.I.”¹⁰².

După ce, în anul 1960, a fost operată o epurare masivă și de anvergură, cvasitotală, în rândul angajaților evrei care dețineau funcții de execuție sau posturi de conducere inferioare sau secundare, în prima jumătate a anului 1961 au fost scoase din Securitate aproape toate cadrele evreiești ce dețineau funcții superioare de conducere, la nivel central și

¹⁰² *Ibidem*, vol. 36, ff. 249-252.

regional. Întrucât beneficiem de faptul că fișele biografice ale majorității acestora au fost deja pe larg și foarte bine detaliate și analizate de Nicolae Ioniță în studiile sale¹⁰³, nu vom mai insista asupra acestora. Menționăm doar faptul că unii dintre ofițeri, mai exact șefii de unități centrale și regionale (precum col. Holingher Isidor – șeful Direcției II Contraspionaj, col. Breban Iosif – șeful D.R.M.A.I. Cluj, col. Ștrul Mauriciu – șeful D.R.M.A.I. Ploiești, col. Senater Moise – locțiitor al șefului D.R.M.A.I. București), au fost la rândul lor implicați în epurarea subordonaților de origine evreiască, semnând fără ezitare referatele întocmite de structurile de cadre din subordine, în care se propunea ca respectivii angajați să fie scoși din Securitate. Și au făcut-o la timp și conformist, deși credem că sesizau foarte bine care era țelul final al operațiunii. Cum fiecare dintre aceștia aveau, în mare, „probleme” de cadre similare cu acelea ale subalternilor pe care-i propuneau pentru îndepărtarea din Securitate¹⁰⁴, ne-am mira ca ei să nu-și fi pus întrebarea: dacă puterea politică nu mai

¹⁰³ A se vedea: *Fișe biografice ale șefilor de direcții centrale din Securitate, în anii '60*, în „Caietele C.N.S.A.S.”, anul II, nr. 1 (3)/2009, pp. 103-117; *Fișe biografice ale șefilor unităților centrale ale Securității de la sfârșitul anilor '50*, în Idem, anul II, nr. 2 (4)/2009, pp. 183-207; *Fișe biografice ale șefilor direcțiilor regionale de Securitate de la sfârșitul anilor '50*, în Idem, anul III, nr. 1 (5)/2010, pp. 7-59; *Fișe biografice ale șefilor direcțiilor regionale de Securitate din anii '60*, în Idem, anul V, nr. 1-2 (9-10)/2012, pp. 149-189; *Fișe biografice ale șefilor direcțiilor regionale de Securitate din anii '60 (II)*, în Idem, anul VI, nr. 1-2 (11-12)/2013, pp. 83-141.

¹⁰⁴ Spre exemplu, col. Holingher știa foarte bine ce-l aștepta, deoarece, la 30 noiembrie 1960, fusese dată afară din Securitate soția sa, lt. maj. Holingher Margareta, ofițer la Serviciul „T”, căreia nu i se imputase absolut nimic din punct de vedere personal, decât faptul că era soția col. Holingher: întregul referat în care se propunea trecerea în rezervă privea numai abaterile șefului Direcției a II-a (A.C.N.S.A.S., fond D.M.R.U., dosar nr. 7.375, vol. 35, ff. 186-188). Atitudinea din 1960-1961 a col. Holingher față de co-etnicii săi nu era, însă, o surpriză, atestând doar faptul că era „recidivist”. Conform referatului de cadre în urma căruia a fost trecut în rezervă, acesta se remarcase prin zelul său conformist în timpul deportării în lagărul de la Tighina, fapt pentru care fusese recompensat, fiind numit șef al unui detașament de evrei puși la muncă obligatorie: făcea controlul strict al muncii deținuților și, dacă nu se îndeplinea norma, „oprea oamenii să meargă la masă” și făcea liste negre cu cei în cauză, care erau pedepsiți ulterior de conducerea lagărului; „avea un ciomag cu care bătea pe evreii care nu munceau bine”; „cunoscut ca omul de încredere al comandantului, slt. Iancu Teodorescu”; victimele din rândul evreilor „care au suferit după urma lui au făcut multe note informative la conducerea partidului, iar mai târziu la conducerea M.A.I.” (A.C.N.S.A.S., fond Cadre, dosar nr. 33, ff. 22-23).

avea încredere politică în niște simpli executanți, cum ar putea să aibă în ocupanții unor funcții superioare de conducere? Tocmai de aceea, opinăm că, pe undeva, și-au meritat soarta.

În primele etape din anul 1960 au fost scoase din Securitate absolut toate cadrele care făcuseră parte din organizații sau asociații sioniste (reale sau nu, deoarece pentru Securitate toate organizațiile evreiești erau sioniste). Desigur, unele dintre acestea erau de dreapta (precum Bethar), iar altele erau considerate ca având legături strânse cu statele capitaliste (cum ar fi Joint). De asemenea, anumite cadre fuseseră active în organizațiile sioniste inclusiv până în anul 1948 sau, foarte rar, chiar și după acest an. Pe când activaseră în aceste organizații sioniste, unii angajați din Securitate urmaseră chiar cursuri de pregătire pentru emigrare, participaseră la tabere în acest sens sau se înscriuseră pe listele pentru plecare, fiind, așadar, decizi să plece în Palestina/Israel, opțiune la care apoi renunțaseră din diverse motive. Prin urmare, considerăm firesc ca, în cazul anumitor angajați evrei din Securitate, să fi existat suspiciuni, normale și uzuale în orice serviciu de informații, referitoare la fidelitatea acestora și la posibilitatea ca, fiind ideologic apropiați de sionism în trecut, aceștia să fie atrași mai ușor în desfășurarea unor acțiuni de spionaj în favoarea statului israelian, cu atât mai mult cu cât unii dintre aceștia aveau diverse rude emigrate în Israel. Suspiciunile – mari sau mici – trebuia, însă, înlăturate sau confirmate/accentuate prin verificări adâncite în acest sens și nu prin epurare în bloc, cum a procedat conducerea Securității în cazul evreilor.

Alți ofițeri avuseseră contacte foarte scurte cu organizațiile sioniste și asta cu câteva decenii în urmă chiar, în perioada interbelică, iar mulți dintre ei fuseseră atrași de organizațiile sioniste de stânga (îndeosebi de Hașomer Hațair). În niciunul dintre documentele de cadre aferente ordinilor M.A.I. de scoatere din Securitate nu se preciza, însă, faptul că organizațiile sioniste în cauză își desfășuraseră activitatea în mod legal în aproape toată perioada interbelică și până la finalul anului 1948, când P.M.R. le va stopa activitatea, catalogând sionismul drept inamic ideologic. Între 1945 și 1948, aceste organizații fuseseră legale, multe aveau o orientare politică socialistă, unele chiar comunistă, câteva fiind chiar încurajate de către partid (reamintim că în 1946 Mișmar, partidul politic al Hașomer Hațair, a candidat electoral pe listele B.P.D., fiindu-i „ales” un deputat). Practic, acestor cadre li se imputa, uneori după zeci de ani, faptul că în trecut făcuseră parte din niște organizații la care nimeni nu le interzisese să adere. Ca să nu mai vorbim de faptul că le-a fost culpabilizată aderența la organizații sioniste în perioada interbelică, când

etniciei evrei trebuia să facă față antisemitismului deschis și virulent promovat public de mai multe formațiuni politice, vectori politici și de presă, oameni de cultură, fiind, așadar, firească opțiunea lor de a se atașa unor asociații create de comunitățile lor. De asemenea, li se reproșa și faptul că în interbelic, pe când erau tineri, unii viitori ofițeri de Securitate frecventaseră tabere sau cursuri de pregătire în vederea emigrării în Palestina, ca și cum dorința acestora de plecare din România nu ar fi fost absolut normală în condițiile în care în țară erau continuu supuși la atacuri antisemite, care nu de puține ori luau forme fizice violente. După cum vedem, în perioada 1959-1961 puterea politică vitupera propagandistico-ideologic, public, împotriva „regimurilor fasciste” din perioada interbelică, dar reținea ca o culpă faptul că anumiți minoritari etnici doriseră să plece din țară.

Se ignora, de asemenea, și faptul că, în aceeași perioadă interbelică, opțiunile politice ale etnicilor evrei fuseseră oricum foarte limitate, fiind deseori reduse doar la formațiunile aparținând etniei, deoarece partidele politice românești (excluzându-le, desigur, pe cele de extremă dreaptă) promovaseră rareori sau deloc discursuri publice de atragere reală a evreilor în rândurile lor. P.C.d.R. a fost, practic, singurul partid politic – ilegal, însă – care a proclamat deschis și convingător renunțarea la discriminările etnice în ceea ce privea primirea și promovarea în partid (din acest punct de vedere, P.C.d.R. s-a dovedit a fi mult mai democratic și mai avansat politic decât toate celelalte partide din epoca respectivă).

Mai sus ne-am referit la atitudinea față de cadrele care aderaseră în trecut la diverse organizații sioniste ce desfășurau o activitate ideologică relativ intensă și uneori chiar politică. Însă, multor angajați evrei din Securitate le-a fost imputat faptul că în tinerețe aderaseră la organizația Maccabi, deși se știa foarte bine că aceasta desfășurase cu predilecție activități sportive, de care era firesc să fie atras orice tânăr. Spre exemplu, lt.-col. Zalman Marcu, loțiitor șef Serviciu IX Direcția a II-a Contraspionaj, a fost trecut în rezervă la 31 octombrie 1960, oficial din două „motive”: „a făcut parte dintr-o organizație sionistă și, fiind un om fricos, a abandonat munca de U.T.C.”. Organizația sionistă în cauză era Maccabi, pe care o frecventase în anii 1933 și 1934, agravant fiind faptul că „a făcut parte și din echipa de fotbal a acestei organizații”. De asemenea, „teama față de dușman” o dovedise în 1935, an în care avuse totuși curaj să se înscrie în U.T.C.d.R., o organizație politică ilegală, și chiar „a luat parte la unele acțiuni întreprinse”; după 25 de ani, însă, avea să se afle faptul că „s-a dovedit a fi fricos și muncea fără elan” (era precizat, totuși, „amănuntul” că în anul 1936 fusese arestat câteva zile și bătut zdravăn la

Siguranță pentru că activa în U.T.C.dR.). Multitudinea de decorații primite pentru activitatea foarte bună depusă în Securitate în ultimii ani a pălit cu totul în fața unui presupus moment de teamă și a unui meci de fotbal jucat în urmă cu două decenii și jumătate. Ce-i drept, avea și ceva veri îndepărtați emigrați în Israel și chiar o rudă apropiată stabilită în S.U.A. (un unchi emigrat la „imperialiști” în anul... 1907)¹⁰⁵.

Desigur, acestea nu erau probleme pe care ideologia marxist-leninistă să nu le poată rezolva, mai ales că, în practică, ea trebuia aplicată „dialectic și creator”. Chestiunea a fost tranșată extrem de simplu: evreii care avuseseră legături cu organizațiile sioniste până la finalul anului 1948 se făceau vinovați de deviere ideologică, mai exact de apropiere de ideologia „imperialistă”, din simplul motiv că așa stabilise, posterior, conducerea P.M.R., în amintita *Rezoluție în problema națională*, făcută publică la 12 decembrie 1948.

Spre exemplu, în biografia unui ofițer dat afară în 1960 era notat faptul că fusese membru al asociației sportive Maccabi (1938-1939) și apoi al organizației Hașomer Hațair (1940 și 1946-1947). Când i-au fost imputate aceste aderențe din trecut, ofițerul avea să relice, spunând că Hașomer Hațair era o organizație de stânga, ceea ce era adevărat, dar nu și pentru dialecticienii de la Cadre: „Acest lucru nu este adevărat, deoarece în urma publicării rezoluției Biroului Politic al C.C. al P.M.R. în problema națională (decembrie 1948) – care a demască caracterul naționalist-burghez al organizațiilor sioniste, ca instrument al agenturii imperialiste – (...) prin activitatea și scopurile urmărite toate organizațiile sioniste, indiferent cum se intitulează și cum își prezintă programul, reprezintă interesele burgheziei evreiești reacționare, sunt agenturi ale imperialismului și în primul rând ale celui american, ale căror ordine și acțiuni dușmănoase le execută”. Clar ca bună ziua: nu conta absolut deloc ce fel de activitate au depus asociațiile sioniste din moment ce puterea politică a decis că absolut toate erau „agenturi imperialiste”. „Agenturi” deghizate, se pare, cu mai multe rânduri de măști, din moment ce câteva citau frecvent în programele lor din Stalin și Lenin – precum am arătat că făcea Borochowa (ce-i drept, în anii '60, după Raportul secret al lui Hrușciiov, nu mai dădea așa bine să spui că-n '45 frecventai o asociație care-l adula pe Stalin, pe deasupra și sionistă). Revenind la ofițerul nostru și privindu-i trecutul din această perspectivă, ne apare evident acum că își meritase soarta, din moment ce comisese o gravă deviere politico-ideologică... în '38-'40 aderase la organizații sioniste, ignorând voit faptul

¹⁰⁵ A.C.N.S.A.S., fond D.M.R.U., dosar nr. 7.372, vol. 35, ff. 67-71.

că, în '48!, partidul avea să condamne activitatea acestora, el trebuind să fie mulțumit că beneficiase de clemență timp de 12 ani (ofițerul își recunoscuse onest trecutul încă de la verificările din 1949).

Pe deasupra, în imensa majoritate a cazurilor (cu mici excepții), apartenența în trecut la o organizație sionistă sau participarea la activitățile acestora erau binecunoscute de mulți ani de către organele de cadre ale Securității, fiind recunoscute deschis de către angajații în cauză în toate autobiografiile pe care fuseseră obligați să le scrie. Până în anul 1959 absolut nimănui nu îi păsase în mod real de aceste chestiuni. Totul s-a schimbat, însă, radical în momentul în care puterea politică a decis că nu mai putea avea încredere politică în cetățenii evrei. Tocmai de aceea, opinăm că, de cele mai multe ori, motivarea deciziei de înlăturare din Securitate a unui angajat pe baza faptului că în trecut aderase la o organizație sionistă era un pretext minimal, care să mascheze cât de cât faptul că acea persoană era dată afară din Securitate pentru simplul motiv că era etnic evreu.

La 31 ianuarie 1961, prin Ordinul M.A.I. nr. 1.178, a fost trecut în rezervă cpt. Cohn Idel, loțiitor șef birou Serviciul VII, Direcția a III-a, căruia i se imputa faptul că, în 1944, după eliberare, „împreună cu alți colegi de liceu a mers timp de două săptămâni la sediul organizației sioniste Gordonia din Bacău, unde se organizau diverse activități și reuniuni”. În continuare era menționat faptul că imediat după aceea se alăturase organizațiilor U.T.C. și U.A.E.R. În plus, activitatea acestuia în Securitate era apreciată („De la început a manifestat interes și pasiune în cunoașterea obiectivelor ce i s-au încredințat. Datorită orientării și inițiativei în muncă, a reușit să se edifice într-un timp scurt asupra problemelor de muncă și să obțină rezultate pozitive”), motiv pentru care în 1959 fusese promovat șef birou cu delegație, „funcție în care a reușit să obțină unele rezultate bune și în majoritatea cazurilor să dea indicații corespunzătoare subalternilor” (printre altele, lucra personal D.U.I.-rile Mihai Șora – dosar deschis chiar de el pe baza „suspiciunilor” rezultate din anchetarea lui Constantin Noica¹⁰⁶ – și Leon Kalustian – pe care l-a supravegheat informativ ca „anticar clandestin”, urmărire finalizată cu trimiterea în judecată și condamnarea la 8 ani de detenție¹⁰⁷). Ca „pete” biografice, se mai reținea faptul că un unchi de-al ofițerului emigrase în Israel în 1947 și că „a întreținut relații sentimentale cu o colegă de serviciu” (ofițerul fiind necăsătorit). În referatul de cadre care a stat la

¹⁰⁶ Idem, fond Informativ, dosar nr. 2.003, vol. 1, ff. 33-41.

¹⁰⁷ Idem, dosar nr. 234.654, vol. 1, ff. 2-3, 9-12.

baza Ordinului M.A.I. amintit, cele două săptămâni în care frecventase Gordonia s-au transformat în aderență totală la asociație („a făcut parte dintr-o organizație sionistă”), deși nu reieșea de nicăieri că fusese înscris în aceasta¹⁰⁸.

În exemplele date până acum am prezentat aproape numai cazuri de ofițeri care obținuseră rezultate profesionale bune și foarte bune, decorați, premiați, promovați etc. și care nu comiseseră niciun fel de abateri. Am făcut-o, însă, cu scopul de a arăta discrepanța existentă între faptul că aceștia fuseseră dați afară din motive nesustenabile în mod real, în vreme ce, cu siguranță, șefii lor direcți și chiar conducerea Securității aveau nevoie de rezultatele muncii acestora, în vederea îndeplinirii atribuțiilor la un nivel cât de cât acceptabil. Datele oferite până acum nu trebuie să ne ducă în niciun caz cu gândul la faptul că toate cadrele cu origini evreiești erau în acest fel și că în Securitate nu au existat și angajați evrei incompetenți, indolenți, complet depășiți profesional sau care prezentau grave abateri comportamentale.

Precizarea am făcut-o doar în scopul de a susține că, în opinia noastră, anumite cadre cu origini evreiești ar fi fost oricum înlăturate din Securitate – mai devreme sau mai târziu –, iar faptul că în 1960 și 1961 s-a îndeplinit epurarea totală a evreilor din instituție a oferit doar prilejul sau cel mult a grăbit scoaterea acestora. Mai exact, înlăturarea evreilor din Securitate trebuie analizată ținând cont și de cadrul mai amplu al politicii generale de cadre aplicate în acea perioadă de liderii Securității. Pentru că analizăm un proces de înlăturare din instituție, este evident faptul că trebuie să avem în vedere cu predilecție considerentele generale de care se ținea cont în acea vreme, în momentul în care se lua decizia scoaterii din Securitate a unui angajat. Iar acestea nu sunt prea greu de decelat, întrucât la 1 martie 1960 tocmai fusese operată o reducere semnificativă a numărului cadrelor Securității, iar referatele de cadre întocmite celor înlăturați ne oferă o foarte bună imagine asupra tipurilor de angajați pe care Drăghici, col. Pateșan și liderii instituției nu-i mai agreau în Securitate.

Aceștia pot fi împărțiți în trei categorii principale, pe care le vom menționa în ordinea în care apreciem că au fost prioritizate de către decidenții momentului:

- cadre care comiseseră abateri comportamentale grave;
- cadre incompetente, indolente sau care comiseseră abateri profesionale;

¹⁰⁸ Idem, fond D.M.R.U., dosar nr. 7.375, vol. 11, ff. 353-355.

- cadre care nu îndeplineau nivelul minim de studii solicitat sau care depășiseră vârsta minimă în grad, stabilită de regulament.

În opinia noastră, toți angajații Securității care se încadrau într-una dintre aceste trei categorii aveau cariera pecetluită, scoaterea lor din Securitate fiind inerentă, dar nu neapărat și iminentă. Faptul că nu era iminentă la modul global se datora unui singur motiv: numărul cadrelor care ar fi trebuit înlăturate din Securitate pentru aceste lipsuri era atât de mare, încât în niciun caz operațiunea nu se putea face în bloc și nici măcar gradual (sau pe „etape”), deoarece ritmul încadrărilor nu putea fi mărit într-atât de mult, încât să acopere aceste mari goluri (ne referim, desigur, la încadrări superioare calitativ, pentru că, altfel, nu era deloc greu ca cei scoși să fie înlocuiți cu angajați cu aceleași „aptitudini”), suplimentar acelor create de pensionări. Politica de cadre fiind axată, așadar, pe înlăturarea angajaților care aparțineau acestor categorii, decizia de epurare totală a evreilor din Securitate a oferit doar prilejul pentru îndepărtarea în bloc a cadrelor evreiești care corespundeau celor trei tipare, decizie care era inevitabilă. Facem aici precizarea că, dacă angajații români care se încadrau în aceste categorii au fost îndepărtați treptat din Securitate, pe parcursul mai multor ani, nu de puține ori după aproape un deceniu, cadrele evreiești din categoriile amintite au fost scoase în totalitate din Securitate pe parcursul unui singur an: 1960.

Încă din 1953, după doar un an de acomodare în fruntea M.A.I., Drăghici a semnat fără ezitare ordinele de scoatere din Securitate a angajaților vinovați de abateri comportamentale majore. Persoană care – printre pușinii din conducerea P.M.R. – chiar își trăia viața strict în baza normelor moralei proletare și a eticii comuniste (ne referim la aspectele familiale și la cele formale și de suprafață, pentru că, altfel, nu ezita să dea frâu liber pornirilor sale represive), Drăghici nu agreea absolut deloc ofițerii care întrețineau notorii relații extraconjugale, șantajau femei pentru a beneficia de favoruri sexuale, comiteau violuri sub acoperirea instituției în care lucrau ori a funcției pe care-o dețineau, se compromiteau grav prin beții repetate, făcându-se de râs în public, profitau material cu grosolănie, făcând uz de instituția în care lucrau etc. Rare erau cazurile în care un referat de cadre ce cuprindea astfel de aspecte să ajungă la Drăghici și acesta să nu semneze imediat ordinul de trecere în rezervă a respectivului angajat.

Desigur, indiferent de personalitatea lui Drăghici, astfel de personaje nu aveau ce căuta într-un serviciu de informații, iar printre evreii dați afară din Securitate în 1960-1961 nu pușini au fost cei care aveau și astfel de comportamente și, ca atare, considerăm că oricum ar fi fost

scoși rapid din aparat (eventual cu o amânare de doi-trei ani), indiferent dacă erau evrei sau nu. Putem oferi foarte multe exemple, însă, spațiul nu ne permite și preferăm să ne folosim în argumentație de unul dintre studiile deja publicate, care se referă integral la un astfel de caz, mai exact cel al mr. Deitel Ernest, șeful Serviciului II Contraspionaj din cadrul D.R.M.A.I. Stalin, trecut în rezervă printre primii evrei, la 1 martie 1960¹⁰⁹. Nu de puține ori, ordinul M.A.I. prin care acești angajați erau dați afară conținea și adăugarea că cei în cauză nu aveau să beneficieze de dreptul la ajutor unic (care se acorda uzual celor trecuți în rezervă), o sancțiune suplimentară și finală, pe care Drăghici o dădea tuturor cadrelor cu un astfel de comportament, indiferent de originea lor etnică.

O altă categorie de cadre ale Securității vizată global de Drăghici pentru îndepărtarea din instituție era reprezentată de cadrele ce dădeau dovadă de incompetență, lene, dezinteres total față de muncă, precum și de acelea care comiteau abateri profesionale repetate sau grave. Conducătorul M.A.I. înțelesese foarte bine că Securitatea, cu astfel de angajați, cu care abia reușea să-și îndeplinească parțial și minimal obiectivele informativ-operative trasate de puterea politică, nu ar fi putut niciodată să atingă parametrii superiori de performanță și cu atât mai puțin să îndeplinească sarcinile tot mai extinse și mai complexe, pe care le reclama noul context politico-economico-cultural intern și extern. Procesul de înlăturare din Securitate a acestor tipuri de angajați a început lent, încă de la mijlocul deceniului șase, dar a fost accelerat în deceniul șapte, atingând apogeul în 1968, când s-a profitat de contextul oferit de reorganizarea Securității, determinată de noua organizare administrativ-teritorială a țării. În acest context, credem că nici cadrele de origine evreiască care făceau dovada unor astfel de „calități profesionale” nu ar mai fi putut rămâne în instituție decât cel mult temporar. Dacă n-ar fi fost evrei, pentru respectivii angajați s-ar fi putut cel mult amâna cu câțiva ani – maxim un deceniu – momentul aplicării deciziei de scoatere din Securitate, dar nu și evitarea acestuia.

O a treia categorie de angajați a căror carieră în Securitate ajunsese practic la final a fost cea a cadrelor cărora nu li se putea reproșa nimic din punct de vedere comportamental și nici măcar din punct de vedere profesional, dar care nu aveau studiile civile necesare funcției pe care o ocupau, erau plafonate, afectate de rutină, înaintate în vârstă, depășiseră vechimea în grad, nu aveau studii de Securitate și nici studii

¹⁰⁹ Valentina Glăjar, *Mărirea și decăderea unui ofițer de Securitate: biografia arhivată a lui Samuel Feld*, în „Caietele C.N.S.A.S.”, nr. 20/2017, pp. 137-162.

politice etc. În această categorie se încadrau mulți dintre angajații evrei, din mai multe motive: fuseseră încadrați imediat după 1945 și până cel târziu în 1950, fiind, așadar, printre cei mai vechi în Securitate; mulți nu aveau studiile civile și profesionale necesare (din motive ideologice de clasă, fuseseră angajați cu preponderență etnici evrei proveniți mai mult din „ulița evreiască”, decât din rândul claselor mai înstărite) și nici nu au mai avut apoi ocazia să și le completeze; fiind printre primii angajați în Siguranță/Securitate, erau și printre cei mai înaintați în vârstă, plafonați profesional și, totodată, și printre cei care nu mai apucaseră să urmeze studii politice sau de Securitate. Singurul lor atu îl constituia experiența în muncă, dar și acesta era doar în plan teoretic, întrucât, în anii '60, pentru a controla situația informativ-operativă tot mai complexă, metodele de acțiune ale Securității au început să se schimbe radical și, implicit, și mijloacele prin care erau transpuse în practică. Acum era nevoie de ofițeri capabili să gândească și să execute combinații informative complexe și elaborate, să recruteze prin persuasiune informatori de valoare (intelectuali, universitari, oameni de știință), să cunoască limbi străine. Treptat, au câștigat teren metode represive mult mai insidioase, dar la fel de eficiente, precum avertizarea sau demascarea publică, pentru a căror punere în aplicare era, însă, nevoie de cadre capabile s-o facă în mod eficient, de angajați cu o bună pregătire cultural-profesional-politică, cunoscători de limbi străine. Multe dintre vechile cadre, pentru care astfel de metode erau cu totul noi și care nici nu aveau calitățile cerute, erau în mod evident depășite profesional, motiv pentru care, la începutul anilor '60, conducerea Securității a inițiat un proces de trecere a acestora în rezervă. Teoretic, toate cadrele de acest gen urmau să fie scoase din Securitate, însă, procesul a fost foarte mult tergiversat din simplul motiv că ritmul noilor încadrări abia acoperea ritmul trecerilor în rezervă ale angajaților din primele două categorii, cărora li se adăugau și pensionările uzuale. Prin urmare, revenind la etnicii evrei care făceau parte din aceste categorii, opinăm că și aceștia ar fi fost scoși cu siguranță din Securitate înainte de pensionare, chiar și dacă nu ar fi fost evrei, însă ar fi avut mai multe șanse să mai fi fost menținuți ani buni în instituție (raportat la cei din cele două categorii anterioare).

În afara angajaților care fuseseră membrii activi în diversele organizații sioniste politice, a existat și o a doua categorie de cadre evreiești din Securitate asupra cărora se puteau ridica suspiciuni îndreptățite de lipsă de încredere, ce puteau merge până la adoptarea deciziei de îndepărtare a acestora din instituție. Ne referim la acei angajați care aveau rude apropiate în statele capitaliste și mai ales la aceia care

corespondau cu acestea. Credem că pentru orice serviciu de informații care are un astfel de angajat este legitim să se pună întrebarea dacă nu cumva serviciile rivale din statele în care locuiesc rudele acestuia se folosesc de acestea din urmă pentru a-l atrage pe respectivul angajat la o colaborare informativă. În cazul cadrelor evreiești din Securitate problema era accentuată de faptul că în cvasi-majoritatea lor acestea aveau multe rude apropiate (inclusiv de gradul I) emigrate îndeosebi în Israel, dar și în S.U.A., Franța sau în alte state capitaliste, fapt firesc, dacă avem în vedere valul de emigrare masivă a evreilor din România din perioada 1945-1951. Tot firesc și inerent era și faptul că de multe ori cei plecați mențineau relațiile cu rudele rămase în România (prin schimburi reciproce de scrisori, dar și prin trimiterea a diverse pachete cu felurite ajutoare – de regulă, medicamente). Cum Securitatea cenzura întreaga corespondență cu exteriorul care intra și ieșea din țară, nu de puține ori avea să descopere că scrisorile expediate sau primite de familiile angajaților evrei ai instituției sau de rudelor acestora din țară cuprindeau și pasaje „cu conținut dușmănos”, ceea ce ridica și mai mult – și în opinia noastră îndreptățit – gradul de suspiciune cu care era analizată problema loialității politice a respectivelor cadre față de regim.

Pe deasupra, nu de puține ori unele dintre rudele stabilite în Israel ajunseseră să activeze în cadrul structurilor militare sau polițienești din statul evreu. Obținerea de probe certe care atestau faptul că ofițerul sau rudele acestuia din țară mențineau legături de corespondență cu astfel de rude încadrate în structuri israeliene militarizate ridica în mod automat suspiciunea perfect legitimă ca respectivul angajat, din punct de vedere teoretic, să nu mai prezinte încredere și, ca atare, să se opteze pentru îndepărtarea acestuia din Securitate, pentru a se elimina un eventual risc de penetrare informativă de către unul din temutele servicii de informații israeliene. Oferim un exemplu concludent în acest sens: la 31 mai 1960 a fost trecut în rezervă cpt. Turkiser Marcel, anchetator la Direcția a VIII-a Anchete, care „este apreciat ca un ofițer bine pregătit profesional”, dar care avea doi unchi emigrați în Israel, iar fiul unuia dintre ei „lucrează la poliția israeliană” și, pe deasupra, „cei plecați în Israel poartă corespondență cu rudele lor din R.P.R., iar unele scrisori au fost distruse, având un caracter dușmănos”¹⁰⁰.

În astfel de cazuri, precum și în situațiile în care cadrele evreiești de Securitate aveau un număr mare de rude stabilite în state capitaliste, iar din scrisorile interceptate reieșea că aveau o atitudine critică față de

¹⁰⁰ A.C.N.S.A.S., fond D.M.R.U., dosar nr. 7.372, vol. 23, f. 65.

regimul comunist din România, opinăm că a fost îndreptățită analizarea eventualității luării măsurii de îndepărtare din instituție pe motiv de lipsă de încredere. În evaluarea pericolului real sau potențial ca acești angajați să devină agenți ai serviciilor de spionaj capitaliste trebuie să avem totuși în vedere situația concretă a României ermetizate de atunci și să nu privim prin prisma realităților de astăzi ale spionajului internațional. Ambasadele și legațiile străine din țară erau masiv infiltrate de către Securitate cu agenți; instituțiile străine oficiale aferente erau mult reduse ca număr și ca personal; numărul de diplomați acreditați era redus și erau foarte atent supravegheați; toată corespondența cu exteriorul era cenzurată; comunicațiile telefonice externe erau foarte puțin permise și numai dacă erau ascultate; se acordau extrem de puține vize de intrare și ieșire temporară din țară, corespondența și legăturile cadrelor Securității erau ținute sub observare. Desigur, suntem departe de a afirma că spionajul era imposibil, dar regimul controla strict aceste aspecte, astfel încât credem că, în acea perioadă, nu era nevoie de o epurare masivă a cadrelor pentru prezumate pericole ridicate de faptul că aveau rude în exterior. De altfel, exact din aceste motive nu s-a procedat, în aceeași perioadă, la aplicarea unei măsuri similare și în cazul ofițerilor etnici români ce aveau rude în exterior (au fost și dintre ei angajați trecuți în rezervă, dar într-o măsură insignifiantă).

Totuși, în afara situațiilor de acest tip, numeroși evrei au fost dați afară din Securitate din simplul motiv că aveau rude emigrate cu multe decenii în urmă, cu care nimeni din țară nu mai ținuse legătura și nu se mai știa absolut nimic despre acestea, nici măcar dacă mai trăiau sau nu. Spre exemplu, la 31 ianuarie 1961 a fost trecută în rezervă lt. maj. Micle (n. Juster) Lidia, lucrător evidență operativă la Serviciul „C”, motivul fiind: „faptul că are rude apropiate plecate în străinătate”. Care erau aceste rude? Un unchi stabilit la Paris în 1909 și un unchi al soțului, emigrat în Palestina în 1918, cu care nimeni dintre rudele rămase în țară nu mai ținea legătura de decenii și nici măcar nu știau dacă mai erau în viață. Ce să mai vorbim de faptul că lt. maj. Micle era născută în anul 1919 și nici măcar nu apucase să-și cunoască unchiul parizian¹¹¹.

Tot în aceeași zi a fost dat afară și cpt. Paverman Boris, fost șef birou la Direcția a IV-a Contrainformații militare. Biografia acestuia era aproape perfectă, singura „problemă” fiind aceea că avea o mătușă emigrată în Franța, în anul 1922, adică cu nouă ani înainte de nașterea sa. Fiind, însă, evreu, la 1 martie 1960 a fost retrogradat din funcție și apoi,

¹¹¹ Idem, dosar nr. 7.375, vol. II, ff. 393-396.

simțind că va fi dat afară pe motive etnice, a cerut să fie scos din informativ-operativ și mutat în administrativ, sperând că așa se va putea menține mai mult timp. Deși Direcția a IV-a a cerut trecerea lui în rezervă, în noiembrie 1960 a fost transferat la Direcția Secretariat, unde nu a mai apucat să lucreze decât două luni. Inițial, pentru cadriștii Securității „problema” în cazul acestui ofițer a reprezentat-o faptul că nu aveau absolut niciun motiv de care să se agațe pentru a propune trecerea în rezervă. Însă, până la urmă au găsit ceva: în 1940, când ofițerul avea nouă ani, familia lui a trecut în U.R.S.S., de unde a revenit în 1946, când tatăl lui a murit, fiindu-i imputat faptul că „nu poate da nici o explicație verosimilă care să justifice ce i-a determinat să părăsească teritoriul Uniunii Sovietice”. Apoi, și-au adus aminte și de mătușa din Franța, dar niciuna dintre rude nu corespundea vreodată cu aceasta. A mai contat și starea de spirit a ofițerului, care devenise complet pasiv, fiind convins că indiferent ce-ar fi făcut tot urma să fie dat afară din Securitate: „În ultima perioadă, susnumitul a avut și unele manifestări nesănătoase, afirmând în mai multe ocazii că el știe că va fi scos din M.A.I., întrucât are unele rude în țări capitaliste. Această frământare s-a accentuat mai mult după ce a fost scos din M.A.I. lt.-col. Lazarovici Fănel, când din nou s-a manifestat că și el va fi scos din M.A.I.”¹¹².

Odată cu acesta, fix în aceeași zi, o soartă similară au avut și frații Sterescu (Stersein): mr. Sterescu Paul (șef Serviciul III Informații interne D.R.M.A.I. Banat) și cpt. Sterescu Marcel (ofițer Serviciul I Direcția VI), finalul referatelor lor de cadre fiind implacabil: „Ținând cont că ofițerul are rude apropiate în țări capitaliste, considerăm că nu mai poate lucra în M.A.I.”. Rudele lor „apropiate”: o mătușă emigrată în S.U.A. în 1905 și două mătuși stabilite la Paris în 1915. Primul ofițer era născut în 1926, cel de-al doilea în 1930¹¹³. Foarte apropiate rude...

Aceeași zi, același motiv, aceeași soartă, însă alt număr de ordin M.A.I. și altă persoană: cpt. Singer Valter, șef Biroul Tehnic-Administrativ din D.R.M.A.I. Crișana. Propunerea Direcției Cadre: „ținând cont că ofițerul are rude apropiate plecate din țară, propunem să fie scos din M.A.I.”. Din nefericire, „rudele apropiate” ale cpt. Singer avuseseră parte de o soartă cu adevărat tragică: părinții, frații, socrii și cumnatul au fost cu toții exterminați la Auschwitz, iar „celelalte rude ale ofițerului sunt în Cehoslovacia și Ungaria, parte din ei decedați în lagăre de concentrare”, ofițerul și soția acestuia fiind singurii supraviețuitori ai Holocaustului din

¹¹² *Ibidem*, ff. 397-401.

¹¹³ *Ibidem*, vol. 12, f. 214-217; *ibidem*, vol. 11, ff. 411-415.

famiile lor. Luându-se la analizat biografiile celor doi, au fost descoperite „probele” necesare și suficiente: un unchi al ofițerului stabilit în 1940 în U.K. (care trăise, însă, tot timpul în Cehoslovacia și de acolo emigrase cu greu în timpul ocupației germane, dar cu care ofițerul nu se întâlne niciodată) și o mătușă a soției emigrată în S.U.A., în urmă cu vreo 40-50 de ani (soția ofițerului nici măcar „nu-i cunoaște numele”, știa doar că a plecat „pe la primul război mondial”)¹¹⁴.

Plt. Földi Rodica (lucrător evidență operativă la Serviciul „C”) a fost dată afară din Securitate în aceeași zi, dar prin ordinul col. Pateșan (fiind subofițer, era suficientă decizia șefului Direcția Cadre, căruia Drăghici îi delegase atribuțiile de a emite toate actele aferente politicii de cadre pentru subofițeri, maiștri militari și angajați civili). Obligată să presteze muncă obligatorie în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, s-a înscris în P.C.R. în 1945 și în scurt timp a devenit activistă de partid, de unde apoi a fost transferată la Securitate. Biografia acesteia, a părinților și a soțului erau impecabile, iar socrii fuseseră exterminați la Auschwitz, ceea ce pe moment i-a pus în încurcătură pe subordonații col. Pateșan. Dar numai pe moment. Săpând în trecutul angajatei, cadriștii au descoperit faptul că aceasta avea un unchi stabilit în Franța în 1927 și, pe deasupra, și faptul că în 1953 îi trimisese acestuia o scrisoare, cerându-i medicamente pentru mama ei. Se recunoștea, totuși, faptul că „această scrisoare a trimis-o cu aprobarea Comitetului Orășenesc P.M.R. București și nu a primit nici un răspuns de la unchiul ei”, dar, în pofida acestui fapt, nu se ținea cont că fusese onestă și că partidul aprobase demersul respectiv: „Pentru faptul că plt. F.R. are rude apropiate în străinătate, cu care poartă corespondență (...), considerăm că nu mai poate munci în M.A.I., fapt pentru care propunem să fie scoasă”¹¹⁵.

O „nucă tare” s-a dovedit a fi și biografia cpt. Israel Zoltan, locțiitor al șefului Secției raionale Sighet, scos și el din Securitate la 31 ianuarie 1961. Originar din Satu Mare, absolvent de liceu, fusese internat doi ani de horthyști în detașamente de muncă obligatorie, foarte bun profesional („reușind să facă față și să coordoneze activitatea subalternilor, s-au obținut rezultate în recrutarea de agenți și în dirijarea lor în acțiuni, fiind depistate diferite elemente dușmănoase”), „are pregătire politico-ideologică corespunzătoare”. Ca lipsuri: „nu-i suficient de exigent față de subalterni” și... „face exces de modestie”. Rudele? Părinții și frații acestuia decedaseră în deportare și „despre toate rudele

¹¹⁴ *Ibidem*, vol. 12, ff. 102-106.

¹¹⁵ *Ibidem*, vol. 1, ff. 622-624.

sale apropiate ofițerul arată că au decedat în lagărele de exterminare”. Soția era româncă, muncitoare, „rudele apropiate sunt în general țărani cu gospodărie mică”. Cadriștii nu s-au lăsat, însă, și au cerut sprijinul altor unități de Securitate, dar fără rezultat: „S-a cerut verificarea părinților, fraților și rudelor apropiate pe linie de «F» și nu apare nici unul în străinătate”. În final s-a descoperit totuși că o rudă a soției fusese legionar, iar „față de cele arătate, propunem scoaterea cpt. I.Z. din cadrele active ale M.A.I.”¹⁶.

Desigur, era reținută automat ca o circumstanță agravantă primirea unui colet de la vreo rudă aflată într-un stat capitalist. Spre exemplu, în referatul de cadre care a premers scoaterii din Securitate a cpt. Froimulici Haim (lucrător prim evidență operativă Secția „C” din D.R.M.A.I. Bacău) se preciza faptul că „ofițerul în 1948 [când încă nu era încadrat în Securitate – n.n.] a primit un palton de la o mătușă din străinătate” (emigrată în S.U.A., în 1918)¹⁷. De asemenea, o altă precizare care trebuie făcută este și aceea că – în rare cazuri – faptul că angajații evrei aveau aceste rude emigrate în state capitaliste era cunoscut de către organele de cadre de peste zece ani, dar până în 1959-1960 nimănui nu îi păsase de acest aspect.

Putem, totuși, porni de la premisa că Drăghici și liderii Securității au preferat să manifeste o „toleranță zero” față orice angajat care avea rude în statele capitaliste, decât să-și asume riscul menținerii lor în aparatul represiv. Această „toleranță zero” într-adevăr s-a aplicat în Securitate, dar numai în 1960-1961 și numai față de evrei. Atunci când angajații în cauză nu erau evrei, „toleranța zero” s-a transformat nu de puține ori în toleranță și înțelegere.

Trebuie făcută și precizarea că, în această perioadă, profitând de contextul generat de reducerile de personal operate la 1 martie 1960, dar în cadrul politico-ideologic creat în vara anului 1958, după Plenara C.C. al P.M.R. din 9-13 iunie, când puterea politică dăduse semnalul unei noi ofensive ideologice contra „împăciuatorismului” față de problemele biografico-comportamentale ale cadrelor din aparatele de partid și de stat, Drăghici și liderii Securității au început un proces de înlăturare treptată din Securitate a angajaților care aveau rude în străinătate. Procesul s-a desfășurat, însă, lent, mai mult punctual, cunoscând puseuri doar când au fost operate noi reduceri generale de efective (precum în februarie 1968). La o epurare totală din Securitate a cadrelor cu rude în străinătate se va

¹⁶ *Ibidem*, vol. 12, ff. 118-122.

¹⁷ *Ibidem*, vol. 36, ff. 246-248.

trece abia după 1978, după detonarea „cazului Pacepa”, dar și atunci au existat mulți ofițeri care au fost menținuți în instituție încă un anumit număr de ani. În schimb, în cazul cadrelor evreiești cu rude în străinătate, acestea au fost scoase în totalitate din Securitate în anii 1960-1961, fiind evident faptul că avem de-a face cu o măsură de discriminare etnică, iar, cum victimele au fost evrei, vorbim de o măsură antisemită.

În 1960, la Direcția Cadre a sosit o sesizare trimisă de Direcția a II-a Contraspionaj referitoare la lt. maj. Gușă Vasile, ofițer la Serviciul F Filaj. În vara lui 1959, socrul ofițerului fusese vizitat de mai multe ori de către un nepot stabilit în S.U.A., sosit în țară ca turist. Cum ofițerul locuia la socrii, împreună cu soția se întâlneau de fiecare dată cu acest cetățean american originar din România, acceptând inclusiv diverse cadouri. Pe deasupra, în urma acestor vizite, la socru avea să vină un ofițer de la Serviciul XI din Direcția a II-a pentru a cere informații despre turist. Lt. maj. Gușă fiind acasă, a refuzat să discute cu colegul său, spunându-i că doar sectoristul avea dreptul să ceară astfel de date. Ca atare, ofițerul de la contraspionaj a revenit cu sectoristul, dar și de această dată lt. maj. Gușă a refuzat să dea orice fel de amănunte, interzicându-i și soției acest lucru. Cazul a fost târăgănat mult timp, pentru că Direcția Cadre a tot discutat cu ofițerul, care „la început a negat totul, insistând pentru a recunoaște că a refuzat”, deși în perioada 1954-1956 cel în cauză „a lucrat la Direcția a II-a și cunoștea cum trebuie procedat în asemenea situații”. Așadar, ofițerul nu doar că avea o rudă stabilită în „patria imperialismului”, dar se și întâlneau de mai multe ori cu aceasta, primise cadouri și apoi refuzase să dea orice fel de amănunte solicitate, punând, astfel, piedici în activitatea Direcției a II-a Contraspionaj. Dar care a fost rezultatul? Trecut în rezervă? Disponibilizat? Pensionat? Mutat la Miliție? Greșit. Lt. maj. Gușă era etnic român, nu evreu. La 1 octombrie 1960, prin Ordinul M.A.I. nr. 2.997, Drăghici l-a sancționat doar cu retrogradarea în gradul de locotenent pe timp de doi ani¹¹⁸.

La 1 august 1961, lt. maj. Crutu Romeo, lucrător pază la Direcția a VI-a Paza demnitarilor, a fost mutat lucrător operativ la Direcția a III-a Informații interne, ceea ce echivala cu o promovare, salariul fiind sensibil mai mare. Rudele ofițerului: socrul fost proprietar restaurant naționalizat, un unchi fost proprietar atelier, unde „a exploatat muncă salariată”, un unchi emigrat în Maroc, cu care mama și sora lui corespondaseră, o mătușă corespondea cu prietene din Elveția și R.F.G., de la care primea colete. Intransigenții cadriști de la Serviciul I al Direcției Cadre oare ce

¹¹⁸ *Ibidem*, vol. 33, ff. 413-418.

părerere aveau? S-au dovedit a nu fi închistați și rigizi, ci capabili de a analiza dialectic biografia ofițerului în raport cu originea lui etnică: „Ținând cont că ofițerul este capabil și cu perspective în muncă și având în vedere că nu are rude care au probleme deosebite, considerăm că poate lucra în continuare în M.A.I. și propunem să fie mutat la Direcția III”¹¹⁹. După cum se vede, nici lt. maj. Crutu nu era evreu...

La 1 martie 1960, lucrător operativ prim lt. maj. Moruț Ilie a fost promovat șef Biroul IV Contrasabotaj la Serviciul raional Târgu Ocna, în pofida faptului că referatul de cadre era plin de probleme: foarte slab profesional; sancționat deseori cu arest, dar „nu a ținut cont, persistând în abateri”; sancționat în 1959 cu „muștrare” de către organizația de partid; consuma băuturi alcoolice cu „fiul unui chiabur”; socrul său „în prezent este semnalat că are manifestări dușmănoase”. Pe deasupra, un unchi al soției urmasă o școală hitleristă la Salzburg, unde „avea legături cu conducătorii legionari fugiți în Germania, împreună cu care ducea propagandă legionară în lagăr pentru încadrare în așa-zisa armată națională de eliberare”, unchi reîntors ulterior în România și care „în prezent este lucrat prin acțiune informativă ca suspect de activitate de spionaj”¹²⁰. În definitiv, ruda în cauză era doar suspectată de spionaj și era urmărită prin D.U.I., așa că nici vorbă de vreo eventuală lipsă de încredere politică, ba din contra, se pare că s-a considerat că merita o mai mare și deplină încredere politică și, prin urmare, a fost promovat într-o funcție de conducere.

Nu a fost, însă, singurul ofițerul român cu o astfel de biografie promovat în acea perioadă într-o funcție de conducere. După cum am precizat mai sus, la 31 ianuarie 1961 a fost dat afară din Securitate mr. Sterescu Paul (Stersein Favel), șeful Serviciului III din D.R.M.A.I. Banat, pentru că avea niște mătuși emigrate în anii 1905 și 1915. După nouă luni în care postul a fost vacant, cadriștii locali au găsit în sfârșit persoana potrivită să conducă Serviciul III Informații interne, cea mai importantă structură informativă regională, care avea ca atribuții supravegherea tuturor inamicilor interni ai regimului (reali, potențiali sau prezumați). La 1 octombrie 1961, prin Ordinul M.A.I. nr. 2.928, în funcția deținută anterior de mr. Sterescu a fost promovat cpt. Bota Gheorghe. Spicui puțin din referatul de cadre care a stat la baza semnării de către Drăghici a ordinului amintit: „a făcut parte din organizația paramilitară Levente” (cu toate că era etnic român); „în 1941, sub influența elementelor

¹¹⁹ *Ibidem*, vol. 7, ff. 34-39.

¹²⁰ *Ibidem*, vol. 20, ff. 1-9.

naționaliste, a trecut frontiera”; „uneori avea manifestări naționaliste”; „o lipsă care se manifesta mai accentuat era slabul nivel de cultură generală” (avea patru clase la încadrarea în Securitate, dar apoi și-a mai „completat” studiile cu alte câteva clase); un frate fusese „simplu membru în organizația legionară” și apoi membru P.N.Ț. – fiind exclus din P.M.R. din aceste motive; celălalt frate fusese „dascăl în biserică”; socrul „este un element bețiv și scandalagiu”; un cumnat fost proprietar al unui atelier cu salariați („a exploatat brațe de muncă”); un unchi al soției „a fost condamnat în 1950 pentru participarea la organizația subversivă legionară (activitate legionară și ajutor legionar)”¹²¹. O biografie am zice „ideală” pentru o persoană aflată la conducerea structurii de Securitate care avea ca atribuții principale supravegherea informativ-operativă a legionarilor, organizațiilor fasciste, naționaliștilor, membrilor P.N.Ț., personalului cultelor și foștilor exploatare. Doar cine cunoștea foarte bine acestea medii putea coordona o supraveghere de calitate, nu un evreu cu mai multe mătuși emigrate în urmă cu cinci decenii și care, pe deasupra, fusese și activist C.C. al U.T.C., absolviseră „cu diplomă de merit” Școala Superioară „Ștefan Gheorghiu”, activase cu bune rezultate ca loțiitor politic într-o unitate de Securitate și fusese decorat de mai multe ori¹²².

Pentru că tot am atins problema cadrelor care i-au înlocuit pe etnicii evrei ce deținuseră funcții de conducere în Securitate, ținem să precizăm faptul că înlăturarea acestora s-a tradus prin evidente beneficii pentru subalternii lor români, care le-au luat locul. Nu trebuie să avem în vedere o simplă promovare pe postul de conducere devenit vacant, ci faptul că nu de puține ori s-au făcut promovări în lanț. În fapt, cu cât funcția deținută de ofițerul evreu scos din Securitate a fost mai mare, cu atât mai mulți au fost românii care au beneficiat de pe urma îndepărtării acestuia. Vom oferi și un exemplu în acest sens: la 1 iunie 1961, prin Ordinul M.A.I. nr. 1.871, a fost destituit col. Bogdan Hary, șeful Direcției Spate. În aceeași zi, prin ordine M.A.I. succesive, Drăghici a aprobat mai multe promovări: funcția col. Bogdan a fost luată de loțiitorul acestuia, mr. Maiorescu Gheorghe, cea a mr. Maiorescu de cpt. Motorga, șeful Serviciului Cazarmare, funcție în care a fost promovat cpt. Petre Constantin, șeful Serviciului Indendență, pentru ca, în locul cpt. Petre, să fie numit mr. Tănase Grigore, fostul loțiitor al acestuia¹²³, funcție de conducere care devenea, la rândul ei, vacantă, urmând a fi ocupată de

¹²¹ *Ibidem*, vol. 31, ff. 133-135.

¹²² *Ibidem*, vol. 12, ff. 214-217.

¹²³ *Ibidem*, vol. 18, ff. 350-368.

deținătorul unei funcții de conducere inferioare, iar, în final, un angajat care până atunci ocupase o poziție de execuție urma a fi promovat în cea mai mică funcție de conducere vacantată prin promovarea ocupantului ei. După cum ușor se poate observa, românii au fost promovați după regula șirului indian: atunci când primul din rând a făcut un pas în față, toți cei din urma lui au făcut fiecare câte un pas în față, călcând exact pe urma lăsată de antecesorul lor. Revenind la exemplul de mai sus, nu credem ca vreunul dintre toți acești ofițeri promovați să fi regretat prea mult faptul că ofițerul evreu ce până atunci le era șef fusese înlăturat.

În fapt, opinăm că vacantarea unui număr semnificativ de funcții de conducere, prin scoaterea din Securitate a ofițerilor evrei, le-a oferit lui Drăghici și liderilor Securității atât posibilitatea de a satisface rapid dorința de promovare în carieră a unui număr ridicat de etnici români, cât și pe aceea de a le da acestora sentimentul că Securitatea era „românizată”, o categorie de alogeni – și încă una care fusese/era privită în societatea românească cu unul dintre gradele cele mai ridicate de intoleranță¹²⁴ – fiind expulzată total din instituție. Deși, din punct de vedere ideologic, România se afla încă în zorii diseminării și dezvoltării așa-numitului „național-comunism”, unii dintre piloni se vedeau deja cu claritate, iar unul dintre aceștia – probabil cel mai important – a fost cel al „deșteptării sentimentului național” în rândul cadrelor Securității. Puterea politică știa foarte bine că-i va fi mult mai ușor să-și transpună ideologia în practică, dacă reușea mai întâi să-i câștige, ideologic, de partea sa pe angajații structurilor represive. Iar cea mai rapidă și mai directă cale era aplicarea unei „politici naționale” în Securitate, transpusă în practică prin

¹²⁴ Edificatoare credem că este opinia exprimată de Vasile Luca, la 15 octombrie 1945, la consfătuirea Biroului Politic al C.C. al P.C.R. cu reprezentanții organizațiilor de masă: „Dacă noi ne gândim în mod dialectic (...) cu moștenirea aceasta antisemită grozavă, am avut puțin o linie politică de a nu ridica elemente evreiești în conducerea organizațiilor (...) Noi avem o masă otrăvită de antisemitism, când vede numai un singur șef sau comisar, spune că nu mai este poliția românească, ci poliția evreiască” (L. Nastasă, *op. cit.*, pp. 25-26). Liderii partidului au fost, așadar, tot timpul conștienți de faptul că prezența unor cadre evreiești în fruntea structurilor Securității crea nemulțumire în rândul acelor categorii de populație cuprinse de ura antisemitismului și a celor cu opinii naționaliste. Prin urmare, atunci când a optat pentru trecerea la „național-comunism” și a încercat să-și atragă sprijinul politic al acestor categorii, puterea politică a știut cum va reuși să ajungă foarte ușor la mințile și inimile lor îmbibate de intoleranță etnică și cu ce cârlig să-i atragă: transpunerea în practică a unor măsuri antisemite, în speță epurarea totală a evreilor din Securitate.

înlăturarea alogenilor și promovarea românilor. Iar în perioada 1959-1961 s-a desfășurat prima și cea mai importantă fază a acestei „românizări” a Securității, constând în epurarea totală a evreilor din instituție, fază care, pe lângă rezultatele ei practice, avea și un puternic efect informal, atestând dorința explicită a puterii politice de a acorda o mult mai mare încredere etnicilor români, în detrimentul minoritarilor.

Concluzii

Procesul de înlăturare din Securitate a angajaților evrei a început timid în 1959, apoi s-a dezvoltat, sistematizat și generalizat în 1960 (când s-a implementat tehnica scoaterii în valuri lunare) și s-a încheiat în anul 1961, an la finalul căruia în Securitate mai rămăsese un număr infim de evrei, opinăm că de ordin subzecimal. Rezultatul final, epurarea totală din Securitate a cadrelor evreiești, determină în mod obligatoriu emiterea ipotezei că a fost aplicată o măsură administrativă antisemită. Prin urmare, este necesară compararea măsurilor luate de Drăghici și liderii Securității față de angajații evrei cărora li s-au imputat diverse „pete biografice”, rude stabilite în state capitaliste, abateri comportamentale și profesionale, cu cele luate în situații similare față de angajații români ori aparținând celorlalte minorități. Or, credem că exemplele prezentate – în spațiul restrâns avut la dispoziție – sunt relevante și indică fără dubiu faptul că, dacă în cazul etnicilor evrei, întotdeauna s-a decis înlăturarea din Securitate, în cazul celorlalți această măsură s-a aplicat arareori și punctual, nemaivorbind de faptul că unii dintre românii cu probleme majore de cadre au fost chiar promovați în locul evreilor înlăturați pentru aspecte minore.

Chiar dacă a existat un proces de îndepărtare din Securitate a angajaților cu abateri comportamentale și profesionale, a celor plafonați și fără studii și parțial a celor cu rude în statele capitaliste, acesta s-a desfășurat treptat și gradual, pe parcursul mai multor ani, uneori pe parcursul unui deceniu sau chiar și mai mult. În schimb, evreii au dați afară din Securitate în bloc, în 1960 și 1961. În opinia noastră, epurarea evreilor din Securitate nu ar fi fost o măsură administrativă antisemită dacă toți ceilalți angajați care aveau „probleme” similare ar fi fost dați și ei afară în bloc în aceeași perioadă. Ceea ce, însă, nu s-a întâmplat. În plus, trebuie reținut și faptul că din Securitate nu au fost dați afară doar un număr mare de evrei, ci practic **toți** evreii, ceea ce credem că este o altă dovadă evidentă asupra faptului că procesul a avut ca obiectiv o epurare pe criterii etnice.

Orice decizie politică (și măsurile aferente de transpunere în practică a acesteia) care are ca efect o discriminare rasială sau etnică este practic îndreptată împotriva acelei rase sau etnii. În speța de față, întrucât epurarea din aparatul de Securitate s-a făcut având ca punct de plecare și ținându-se cont în mod primordial de apartenența respectivelor cadre la minoritatea evreiască, opinăm că s-a aplicat o măsură administrativă de tip antisemit.

Un alt argument că avem de-a face cu o măsură administrativă antisemită în Securitate, concretizată în 1960 și 1961 prin epurare totală, este și faptul că imensa majoritate a fostelor cadre evreiești din Securitate transferate la Miliție sau la alte structuri M.A.I. au fost date afară într-un val masiv la 31 ianuarie 1961¹²⁵ și apoi într-un val semnificativ la 30 septembrie 1961¹²⁶ și în alte valuri mai mici din cursul anului 1961, acțiune care a continuat și în anii 1962 și 1963 (la cote mult reduse, dar doar pentru că mai rămăseseră extrem de puțini evrei). În cadrul acestor valuri mari din anul 1961, de scoatere a cadrelor evreiești din M.A.I. (exceptând Securitatea), nu au fost cuprinși doar foștii ofițeri evrei de Securitate transferați în 1959 și 1960 (după cum se vede, doar temporar, pentru a nu fi dați afară în bloc), ci și ceilalți angajați evrei din aceste structuri. Practic, pentru a vedea întreg tabloul, la finalul anului 1961 Securitate era epurată total de angajații evrei, iar în restul structurilor M.A.I. numărul etnicilor evrei rămași era foarte redus.

Epurarea totală a cadrelor evreiești din Securitate a fost o măsură administrativă antisemită, dar în niciun caz una represivă și cu atât mai puțin una violentă. Absolut toți evreii înlăturați din Securitate și apoi din M.A.I. (cei transferați) s-au bucurat integral și nelimitat de toate beneficiile aferente unui fost angajat al ministerului: ajutați să se pensioneze uzual sau medical, ajutor financiar unic la trecerea în rezervă, acces la Policlinica M.A.I. și la medicamentele occidentale, altfel inaccesibile în sistemul normal, acces la casele de odihnă ale M.A.I. etc. Totodată, unii dintre aceștia au beneficiat și de unele dintre periodicele avansări în grad acordate ofițerilor aflați în rezervă. Nu în ultimul rând, unii foști ofițeri de Securitate evrei au primit permisiunea – ce-i drept peste ani buni, dar au primit-o – de a emigra legal în Israel. De asemenea, cadrele trecute în rezervă, dar care nu îndeplineau condițiile pentru

¹²⁵ A se vedea numărul mare de ordine M.A.I. aferente în A.C.N.S.A.S., fond D.M.R.U., dosar nr. 7.375, vol. 11-13.

¹²⁶ A se vedea *ibidem*, vol. 29.

pensionare sau pensionare medicală, au fost ajutate în mod real să-și găsească rapid un loc bun de muncă¹²⁷.

Desigur, trebuie ținut cont și de faptul că puterea politică și liderii Securității nu puteau ignora că acești foști angajați ai Securității, prin însăși natura activității lor, avuseseră acces la numeroase date secrete ori, chiar mai mult, deciseră și/sau transpuseseră în practică diverse măsuri represive ilegale, care excedau Constituția, legile interne și documentele internaționale semnate de România, și, prin urmare, nu puteau risca să îi transforme în inamici. Cu toate acestea, nu credem că acesta a fost motivul principal pentru care tuturor foștilor angajați evrei li s-a acordat dreptul de a se bucura de toate beneficiile enumerate mai sus, ci faptul că măsura administrativă antisemită a privit doar îndepărtarea din Securitate și numai atât.

Faptul că măsura antisemită a scoaterii evreilor din Securitate a fost strict administrativă și s-a concretizat exclusiv prin înlăturarea lor din instituție, fără a le afecta niciun alt drept, relevă încă o dată prudența cu care puterea politică a operat în anumite domenii în anii '60 (nu în toate, însă, întrucât, în privința unor categorii de persoane considerate a fi „dușmănoase”, care aveau mai puțină vizibilitate internațională, s-au aplicat fără ezitare măsuri represive dure). Aplicarea unor măsuri antisemite fiind un subiect fierbinte pe arena internațională, liderii P.M.R. au preferat o atitudine laxă, fiind interesați mult mai mult de atingerea scopului politic dorit în acel moment: înlăturarea evreilor din Securitate și M.A.I., cu corolarul „românizării” accentuate a aparatului represiv.

De asemenea, chiar dacă epurarea totală a evreilor din Securitate, înfăptuită în anii 1960 și 1961, a fost în opinia noastră o măsură administrativă antisemită, ea nu s-a ridicat nici pe departe la nivelurile de isterie antisemită generalizată atinse anterior în U.R.S.S.-ul lui Stalin de la începutul anilor '50, și, ulterior, în Polonia, în martie 1968.

După cum am precizat la început, subiectul epurării evreilor din Securitate a fost abordat și într-un alt studiu publicat recent. Autorul constată existența fenomenului de îndepărtare masivă a evreilor din Securitate, dar respinge total posibilitatea ca procesul respectiv să fi avut un caracter antisemit („este imposibil să se poată afirma că îndepărtarea

¹²⁷ Spre exemplu, în referatul cu propunerea de trecere în rezervă a lt.-col. Retezar Ioan (Retnar Iohan), locțiitor al șefului D.R.M.A.I. Maramureș, dat afară la 31 octombrie 1960, se făcea și precizarea: „ținând cont de anii lucrați în M.A.I., să i se acorde asistență socială și plasat în muncă într-o funcție corespunzătoare” (idem, dosar nr. 7.372, vol. 35, ff. 94-96).

majorității evreilor din Securitate, la începutul anilor '60, ar fi făcut parte dintr-o operațiune de epurare etnică”). Cercetătorul opinează și că „plecarea evreilor din aparatul român de represiune a reprezentat un efect colateral al emigrării masive a membrilor acestei minorități în Israel, și nu rezultatul unei operațiuni de epurare, pe criterii etnice”¹²⁸. Argumentul său principal este acela că, din cauza emigrării masive a minorității evreiești, cadrele din Securitate aveau inerent rude în state capitaliste, acesta fiind motivul pentru care au fost date afară, cum s-ar fi întâmplat cu absolut toți angajații Securității care aveau astfel de rude. Credem că ultimă afirmație nu corespunde adevărului istoric și considerăm că am prezentat câteva exemple convingătoare care atestă faptul că, deși în 1960 și 1961 au fost dați afară și mulți angajați români cu rude în state capitaliste, cea mai mare parte a acestora a fost păstrată fără probleme în instituție încă mulți ani, iar unii chiar au fost promovați. În schimb, au fost dați afară absolut toți angajații evrei care aveau astfel de rude, fără nicio singură excepție. De asemenea, după cum am văzut, au fost scoși din Securitate și toți ofițerii și subofițerii evrei care nu aveau niciun fel de rude în străinătate, dar cărora li s-au imputat tot felul de alte „vini”. După cum am mai precizat, opinia noastră este aceea că existența unor rude stabilite în state capitaliste a fost doar un foarte bun pretext pentru ca angajații evrei în speță să fie dați afară, dar nu și cauza reală a înlăturării acestora. Plecăm, însă, de la ipoteza că raționamentele științifice de acest tip sunt pertinente și, ca atare, binevenite în spațiul istoriografic, ele trebuind a fi validate sau nu prin cercetări laborioase și extinse și, mai ales, prin confruntări critice – dar documentate și argumentate – de opinii și teorii științifice. Tocmai de aceea, respectăm opiniile autorului, chiar dacă personal dăm o altă interpretare evenimentelor analizate.

În sprijinul afirmației sale, cum că epurarea evreilor din Securitate n-ar fi fost o măsură antisemită, autorul amintit aduce, însă, și un „argument” care, în opinia noastră, ridică mari semne de întrebare privind metodologia de analiză pe care a utilizat-o pentru redactarea studiului amintit. Mai exact, se susține că nici măcar nu trebuie să luăm în calcul eventualitatea ca epurarea evreilor din Securitate să fi fost o măsură antisemită, întrucât „a existat destul antisemitism în politicile statului român modern, încă de la apariția sa, ca să-l mai căutăm acolo unde nu există”¹²⁹. Pentru autor se pare că, din moment ce în trecut au existat multe momente în care în România au fost adoptate și aplicate măsuri

¹²⁸ N. Ioniță, *Politica de cadre în Securitate (1948-1989). Româнизare?...*, p. 266-267.

¹²⁹ *Ibidem*, p. 267.

antisemite – și din nefericire aici are mare dreptate, astfel de situații regăsindu-se din plin în istoria României până în 1944 –, nu mai trebuie să căutăm și alte cazuri similare, pentru că... „a existat destul antisemitism”.

După părerea noastră, răspunsul la întrebarea dacă o politică sau o măsură administrativă are un caracter antisemit nu trebuie dat numai prin compararea cu politici și măsuri antisemite din trecut, și oricum indiferent dacă acestea au fost multe sau puține, intense sau laxe, ci mai ales prin stabilirea elementelor și caracteristicilor care definesc dacă ele sunt de tip antisemit și apoi prin analizarea existenței sau nu a acestora și a gradului lor de intensitate. Din nefericire, în societatea românească antisemitism și intoleranță etnică au fost, sunt și vor mai fi încă o perioadă de timp, însă, cu grade de intensitate și forme de manifestare diferite de la o perioadă la alta și de la un context la altul. Ascunderea problemei sub preș și ignorarea dovezilor privind posibilitatea existenței unor măsuri antisemite, pe motiv că „antisemitism a fost destul”, nu înlătură și nu ajută prea mult la contracararea sau atenuarea efectelor nocive actuale ale antisemitismului și intoleranței etnice, existente și în prezent în societatea românească.